

Golden State Realty **JASSI GILL**
Broker/Owner

Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento
Ph: 510-304-9292
Refinance Now
@ZERO COST
Call Sukhi Gill: 510-207-9067
CA DRE Lic. #01180969 CA DRE #00966763

Certified Insurance Agent **Global Green**
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

The Law Offices of Inderraj Singh
Serving the entire State of California

■ Immigration Law ■ Business Law
■ Landlord-Tenant Law ■ Tax

A Client Focused Practice

Ph: 661-599-8884 or 661-243-0735
Email: isinghesq@gmail.com

Twenty First Year of Publication ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 21, Issue 10, March 7, 2020 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਬਜਟ 'ਚ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਏ

ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਜਟ ਖਾਮੋਸ਼; ਗੱਡੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਚੌਥੇ ਬਜਟ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੀ ਝਾਤ ਮਾਰਿਆਂ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸੱਤਾ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੂਰ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਉਦਯੋਗਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਆਦਿ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਹਤਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਕਿਵੇਂ ਜੁਟਾਈ ਜਾਏਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ 2020-21 ਦਾ ਬਜਟ 154805 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਾਰੂਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵਿਦਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ, 19 ਨਵੀਆਂ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਖੋਲ੍ਹਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ 6 ਫੀਸਦ ਡੀਏ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣ ਅਤੇ 6ਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, 58 ਸਾਲ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲੀਕ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1480 ਅਤੇ 572 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਮਨਰੋਗਾ ਲਈ 320 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਰਾਜਪੁਰਾ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਾਰਕ ਬਣਾਉਣਾ ਉਹ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ 248236 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਗਿਣਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ।

ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸ ਰਿਸਰਚ ਦੇ ਖੋਜ ਅਧਿਐਨ ਮੁਤਾਬਕ 2016-17 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ 70000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਬਾਬਤ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡੇ ਗਏ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਇਹ ਰਕਮ 5000 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ। ਜੇ ਹੁਣ 1480 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਚੋਣ ਵਾਅਦਾ ਕਦੋਂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਅਜੇ ਤੱਕ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਫੁੱਟੀ ਕੋਡੀ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਜੇ ਹੁਣ 572 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਗੱਲਿਆ ਹੀ ਨਾ

ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਲੱਖ ਬੱਚੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਆਈਲੈਟਸ ਦੀ ਫੀਸ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਫਲ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਫੀਸ ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਮੁਆਫੀ ਕਰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇਗੀ।

'ਕੈਗ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ 2013-14 ਦੌਰਾਨ 1.02 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ 2017-18 ਦੌਰਾਨ 1.95 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰ ਇਸ ਸਮੇਂ 70000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ 248236 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ 89000 ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਭਾਰ ਥੱਲੇ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਲ 2019-20 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਬੇਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸਾਲ 2020-21 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 520 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬੇਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਰਹੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਲਗਭਗ 476 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨ.ਪੀ.ਏ. ਕਲੀਅਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਖੇਤੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੌਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ

-ਦਿੱਲੀ ਹਿੱਸਾ-

ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ '84 ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ' ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਪਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 46 ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ?

ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਰਗੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 3 ਦਿਨ ਤੱਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਹੋਈ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਵਜੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਭੂਮਿਕਾ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਖਤ ਰੁਖ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਐਸ. ਮੁਰਲੀਧਰ ਦੀ ਤਬਾਦਲੇ ਕਾਰਨ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਜੱਜ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸੇ ਰਾਤ ਜੱਜ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਸਟਿਸ ਮੁਰਲੀਧਰ ਨੇ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ 1984 ਜਿਹਾ ਮੰਜ਼ਰ ਗਰਦਾਨਦਿਆਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਜੱਜ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਮਾਹੌਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤੇ ਨਵੇਂ ਜੱਜ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੜਕਾਊ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Harmit Toor
Your Realtor® For Life!

Help you Buy or Sell:
◆ Residential Property
◆ Commercial Property
◆ Business Opportunity

Financing:
◆ Residential Loans
◆ Commercial Loans
◆ SBA Loans

Commercial Leasing

Broker Associate
BRE Lic. # 01462579
NMLS ID 358820
2015-18 Awarded
Grand Master
Achievement Club
Certificate

MISSION
PEAK BROKERS, INC.

Ph: 925-202-7027
HDtoor@gmail.com
www.MissionPeakBrokers.com

Rajni SWEETS & CATERING
Presents
PARADISE BALLROOMS
banquet hall & event center

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ, ਜਨਮਦਿਨ, ਪਾਰਟੀ ਲਈ
200 ਤੋਂ 1000 ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਹਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਹੈ।

SERVICES INCLUDE

- CATERING
- SILVERWARE
- CHINAWARE
- DECORATED HALL
- LINEN
- SEVERAL BAR OPTIONS
- SECURITY
- WAIT STAFF
- FULL SETUP INCLUDING TABLE CLOTH, NAPKINS, CHAIRS ETC.

PARADISE BALLROOMS
4100 Peralta Blvd. Fremont, CA 94536
(510) 900-6319
info@paradiseballrooms.com
www.paradiseballrooms.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

> ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
> ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
> ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense
(DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Berkeley Office
2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley
Ph: 510-841-4582
Fax: 510-217-6847
Email: manpreet@gahralaw.com

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ: ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 86000 ਲੋਕ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਜ਼ਦ 'ਚ

ਪੇਈਚਿੰਗ: ਚੀਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 86000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਕੁੱਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 80,824 ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਬੇ ਹੁਬੇਈ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ। ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਵਿਚ 92 ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਦੋ ਜਣੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਪਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਕਾਓ 'ਚ 10 ਕੇਸ, ਜਾਪਾਨ 918 ਕੇਸ ਤੋਂ 8 ਮੌਤਾਂ, ਇਟਲੀ 650 ਕੇਸ ਤੋਂ 15 ਮੌਤਾਂ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ 96 ਕੇਸ, ਅਮਰੀਕਾ 60, ਕੁਵੈਤ 43, ਬਾਈਲੈਂਡ 40, ਬਹਿਰੀਨ 33, ਤਾਇਵਾਨ 32 ਕੇਸ ਤੋਂ 1 ਮੌਤ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ 23, ਜਰਮਨੀ 21, ਭਾਰਤ 3, ਰੂਸ ਤੋਂ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ 5-5, ਇਰਾਕ 6 ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ 14 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਰਾਨ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ 34 ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ 388 ਨਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿਚ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਵੇਂ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਰਾਨ ਜਾਂਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਹੱਦ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਧਰ, ਰੂਸ ਨੇ ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣੇ ਖੋਫ ਕਰਕੇ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਿਖਾਈਲ ਮਿਸ਼ੁਸਤਿਨ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੂਸ ਵਿਚ

ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਇਰਾਨੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਆਰਜ਼ੀ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਨੇਵਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮੋਟਰ

ਸ਼ੋਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚੀਨ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੀ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਲਕਵਾ ਗੁਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਚੀਨ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਦਿਖੀ

ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਚੀਨ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ। ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਜਨਰਲ ਮੋਟਰਜ਼, ਐਪਲ, ਵੀ ਵਰਕ ਆਦਿ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਾਂ,

ਮੋਬਾਈਲ ਤੇ ਫਰਨੀਚਰ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਨੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਪਲਾਂਟ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਰਤੋਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਚੀਨ ਜਾਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਉਥੋਂ ਆਉਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੁਣ ਲਗਪਗ ਇਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਪੀੜਤ ਰੋਗੀ ਵਾਂਗ ਚੀਨ ਵੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਫਿਲਹਾਲ ਅਲੱਗ ਬਲੱਗ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦਾ ਇਹ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਜਿਹਾ ਕਦਮ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ 643ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ 643 ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਟੈਂਪਲ, ਚੈਰੀ ਐਵਨਿਊ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ-ਅਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਏ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖੂਨ ਦਾਨ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਦਰਅਸਲ ਚੀਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਸਸਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਸਸਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 140 ਕਰੋੜ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਾਲੇ ਚੀਨ ਦੀ

ਆਪਣੀ ਖਪਤ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਅੱਜ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੇ ਭਾਅ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਨ ਰੁਕ ਜਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਰਾਮਦ-ਬਰਾਮਦ ਵੀ ਲਗਪਗ ਖਤੌਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਨ ਉਥੋਂ ਆਯਾਤ ਤੇ ਉਥੇ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਭ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਮੀਨਾਰ 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਸੈਂਟਰਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਮੇਟੀ 'ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਸੈਂਟਰਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ' ਵੱਲੋਂ 14 ਮਾਰਚ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਮੰਤਵ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ, ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਚੀਮਾ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਗਰਗ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ਾ ਬੰਗੜ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੈਂਟੇਲਾਈਟ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਹਾਲ (2485 ਈਸਟ ਸੈਨ ਰੈਮਨ) ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚਾਰ ਫਿਲਾਸਫਰ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ

ਸੈਮੀਨਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਇਕਤਿਆਰ ਚੀਮਾ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਡਾ. ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ ਗਰਗ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ਾ ਬੰਗੜ ਹੋਣਗੇ। ਹੋਰ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣਗੇ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 559-300-0711 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Fuel Depot Business & Real Estate Auction

Thursday, March 12, 2020 - 12 Noon

1219 E. High Avenue, New Philadelphia, OH
(Tuscarawas County)

Seller Finance Available

Please Contact: A. J.

Ph: 609-379-0014

Kaufman Realty & Auction

Kaufman

Realty & Auctions

888-852-4111

www.kaufman-auctions.com

INSTALL YOUR SECURITY CAMERAS TODAY
Trusted Name In **4K Technology**

20 YEARS OF EXPERIENCE
HIGH QUALITY VIDEO IMAGES
COMMERCIAL GRADE PRODUCT

www.vistacctv.net

We Instal All Over California
Call Sukhpal

1-661-586-5080

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਂਟ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ, ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ
ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ 8 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬੇ-ਏਰੀਆ

ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਵੋਟ ਦੇ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ ਜੀ

Please Vote for Sikh Sangat Bay Area Slate

Please Vote for
**Sikh Sangat Bay
Area Slate**

On March 8, 2020

Location: 300 Gurdwara Rd.,
Fremont, CA 94536

“Vote Registered or Not” Walk in Votes
are allowed. Bring Your CA ID with you. If
you live in Alameda, Contra Costa, Santa
Clara, Santa Cruz, San Francisco, San Mateo
and Solano County, you are eligible to Vote.

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਚੀਮਾ
510-364-9135

ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
510-715-6799

ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ
510-376-9428

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
510-377-1140

ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
510-284-9580

- ਅਸੀਂ ਕਾਰ ਪਾਰਕਿੰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਲੰਗਰ ਦੀ ਕਿਚਨ ਵਿਚ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।
- ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੰਗਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ।
- ਖਾਲਸਾ ਸਪੋਰਟਸ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਵਾਂਗੇ।
- ਯੂਥ ਕੈਰੀਅਰ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਅਸੀਂ ਫਰੀਮਾਂਟ ਸਿਟੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 100 ਏਕੜ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਤਸਕਰੀ, ਮਾਫੀਆ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮਾਈਨਿੰਗ, ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੇਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕਾ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਮਾਣੂਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਰੇਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਨੌਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਐਨ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਇਸ ਕਦਰ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤਬੀਤ ਚਿਤੀਆ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਧੜਲੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਸ ਔਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸ ਮਾਫੀਆ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਨਿੱਜੀ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ 9 ਮਿੰਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ ‘ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਪਰਮਿਟ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਸਗੋਂ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿੱਜੀ

ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਹੀ ਚੱਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਆਪ’ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ

ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਤਬਾਹੀ ਵਲ ਲਿਜਾਏਗਾ

ਹੀ ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰੇਗਾ। ‘ਆਪ’ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਬਹਿਸ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇਕ

ਦਿਨ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁਮਕਲਾਂ ‘ਚ ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਗਲੀ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਆਪ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਆਗੂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲਾ ‘ਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਿੰਕੀ ਵਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਪਿੰਕੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਕਿ ਮੱਲਾ ਦੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੈਪੀ ਪੀਐਚਡੀ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ‘ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਫਿਲਮ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਪਰਵਾਸ ਤੇ ਮਹਿੰਗੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਗਾਇਬ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਈਲੈਟਸ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਸਰਮਾਇਆ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ 200 ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਮੁਫਤ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬਰਮਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਛੇਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ‘ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਸਿੰਘਮ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ-2022 ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਖੇਡਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਹ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ‘ਤੇ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰ 70,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਤੇ ਆਡਿਟ ਜਨਰਲ (ਕੈਂਗ) ਦੀ ਸਾਲ 2017-18 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਸਿਰ 1.95 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਇਸ ਪੰਡ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ

ਨਿਬੇੜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਮੰਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲਏ ਅਨਾਜ ਦੇ 31,000 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਰਿਹਾ। ਸਿਰਫ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਭਾਰ ਹਲਕਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਕੈਂਗ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2017-18 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ (2013-14 ਤੋਂ 2017-18) ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ

ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ 78,669 ਕਰੋੜ ਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 1,64,803 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਬੋਝ 109.49 ਫੀਸਦੀ ਵਧ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ 33,303 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 55 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣ 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ 55 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣ 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 51 ਸੀਟਾਂ 17 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਸੀਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 6 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। 13 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। 26 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ ਤੋਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਦੋ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਲੰਬੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਜ਼ਰੀਏ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਪਦਾ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕਰੀਬ 62.82 ਕਰੋੜ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਿੱਗ ਬੇਲੀ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਗਾਰਮੈਂਟ ਗਰਾਉਂਡਜ਼ ਵਲੋਂ ਕਰੀਬ 8.82 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਜਦਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਫੀਲਡ ਫਰੈਸ਼ (ਨੌਰਬ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਡ ਵਲੋਂ 54 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ‘ਚ ਹੋਈ ਅੰਤਰ-ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕਮੇਟੀ (ਆਈ.ਐਮ.ਏ.ਸੀ) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਹਰ ਵਾਅਦਾ ਪੁਰਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਹਰ ਵਾਅਦਾ ਪੁਰਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਖਤ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ‘ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਪਾਣੀ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਗੇ।’

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ 5.5 ਮਿਲੀਅਨ ਫੁਟ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ 17.6 ਮਿਲੀਅਨ ਫੁਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 13.1

ਮਿਲੀਅਨ ਫੁਟ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨਾਜ ਦੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਖਰੀਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਆਧਾਰਿਤ ਅਨਾਜ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਉਪਰ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਵਫਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਨਾਜ

ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨਾਜ ਰੱਖਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸੂਬੇ ‘ਚੋਂ ਅਨਾਜ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ।

ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ 5.62 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ 4603 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਛੇ ਫਸਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਕੇ ਵੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 44,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤਹਿਤ ਝੋਨੇ ਹੇਠਲਾ ਰਕਬਾ 2.50 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਘਟਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸਿਰਫ 12 ਲੱਖ ਟਨ ਘਟੀ ਹੈ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ‘ਆਪ’ ਆਗੂ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੂਠ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੂੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਸ਼ਾ ਰੋਕੂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਫਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਬਿਲ ਲਿਆਵਾਂਗੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਫਿਰੋਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਤਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: 19 ਸਾਲਾ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਫਿਰੋਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਲਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਅਜਨਾਲਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਲਾਸ਼ ਲੁਹਾਰਕਾ ਰੋਡ ਦੀ ਇਕ ਕਲੋਨੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਕ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਮੁੰਡਾ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਕੁੜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ। ਅਗਵਾਕਾਰ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲੋਂ ਕੁੜੀ ਬਦਲੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫਿਰੋਤੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਗਵਾ ਕਰਨ, ਫਿਰੋਤੀ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਕਤਲ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨਮੋਲ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਾਲ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਬਿਊਟੀ ਐਂਡ ਸਲੂਨ ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕ ਕਾਲ ਆਈ ਤੇ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਫੋਨ ਲੁਹਾਰਕਾ ਰੋਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸ ਚਾਲਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਰਣਜੀਤ ਐਵੇਨਿਊ ਵਿਖੇ ਉਤਰ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਅਕੈਡਮੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਤੁਰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਰਣਜੀਤ ਐਵੇਨਿਊ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਲਵਜੀਤ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਬੂ ਕੀਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰਾਤ ਹੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਆਰਥਕ ਤੰਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰ ਧਿਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ

ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਾਲ 2020-21 ਲਈ ਟੈਕਸ ਰਹਿਤ 7712 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਜਟ ਦਾ ਆਕਾਰ 1,54,805 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲਗਭਗ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਫੀਸਦ ਡੀਏ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਛੇਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੰਦੀ ਦੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੀ.ਐਲ.ਯੂ. (ਚੋਜ ਆਫ ਲੈਂਡ ਯੂਜ਼) ਚਾਰਜਿਜ਼ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸੀ.ਐਲ.ਯੂ. ਫੀਸ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਰੂਵੀਂ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਹਾਕਮ ਧਿਰ (ਕਾਂਗਰਸ) ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੇਜ਼ ਥਪਥਪਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ 'ਚ ਕੰਜੂਸੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸਾ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਜਟ ਵਿਚ 520 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ 1480 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸਾਲ 6ਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਫੀਸਦੀ ਡੀਏ ਦੇਣ ਲਈ ਛੇ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਅਨਾਜ ਦੇ 31,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ 10,530 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵਲੋਂ ਟੈਕਸ ਰਹਿਤ 7712 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼

ਕਈ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ., ਵੈਟ, ਆਬਕਾਰੀ, ਅਸ਼ਟਾਮ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਤ ਮਾਲੀਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਕਰ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨਤ 2711 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ 4479.31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 80 ਕਰੋੜ ਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲਾਈਨ ਨੁਕਸਾਨ ਘੱਟ ਕੇ 12.04 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।

ਬਜਟ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੈਕਟਰਾਂ ਲਈ 12,526 ਕਰੋੜ, ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ 13,092 ਕਰੋੜ, ਸਿਹਤ ਲਈ 4675 ਕਰੋੜ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 901 ਕਰੋੜ ਤੇ 3498 ਕਰੋੜ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਯੁਵਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ 270 ਕਰੋੜ, ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 3830 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 5026 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸੜਕਾਂ ਲਈ 2276 ਕਰੋੜ, ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ

ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2029 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 2510 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਬਲਾਚੌਰ ਵਿਚ ਦੋ ਨਵੇਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 141 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਪਾਣੀ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਓ' ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 40 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਈਕਰੋ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਪਾਈਪਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਤਹਿਤ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ 11,371 ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ 200 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਖੰਡ ਮਿਲਾਂ ਲਈ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਸਰਵਿਸ ਦੇਣ ਲਈ 10 ਕਰੋੜ ਰਾਖਵੇਂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ 3890 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਪੈਸਾ ਘੱਟ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਬਜਟ ਕੁਝ ਘਟਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਬਜਟ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬੱਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉਤੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਡੋਅਰੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 32 ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਸੱਪਾਂਵਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 62 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਵੈਟਰਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਵਾਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ 25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਲਈ 1,000 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੈਗਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਾਰਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ 12,488 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਦਾ ਅੱਠ ਫੀਸਦ ਬਣਦਾ ਹੈ।

‘ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਾਲੀਏ ਤੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਖੱਪਾ ਪੂਰਿਆ’

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 2017 ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਮੌਕੇ ਮਾਲੀਏ ਤੇ ਖਰਚ ਵਿਚ 10,700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖੱਪਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਦਾ ਪੈਸਾ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਡਬਲ ਓਵਰ ਡਰਾਫਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਾਲੀਆ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 15ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਲਣਗੇ।

ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਬਿਹਤਰ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2020-21 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸਮੁਖੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਤੇ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖੀ ਬਜਟ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰੋਡਮੈਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਬਜਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੇਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਵਿਚਲੇ ਐਲਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਮਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਜਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਲੀਹ ਉਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 2.48 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਟੌਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੋਡਮੈਪ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ 2019-20 ਦੇ ਬਜਟ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਉਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਐਲਾਨਾਂ ਉਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਲੰਬੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੀ ਰਹੇ।

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਕੇਗਾ। 19 ਜੂਨ 2017 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਲ 2019-20 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਬੇਜ਼ਮੀਨੋਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ

ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸਾਲ 2020-21 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 520 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬੇਜ਼ਮੀਨੋਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੀ ਰਹੇ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਲਗਭਗ 476 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏਆਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨ.ਪੀ.ਏ. ਕਲੀਅਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਖੇਤੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਉਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਇਆ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਯੋਜਨਾ (ਮਗਨਰੇਗਾ) ਲਈ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਬਜਟ ਵਿਚ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 320 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ 61,500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬਜਟ ਤਹਿਤ 71 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ। ਘਰ-ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਠੁੰਮਣਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਗਨਰੇਗਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮੰਗ ਰਹੇ ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਕਿ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਫੰਡ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਦਨ ਅੱਗੇ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਪਰ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 2015-16 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2019-20 ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ ਨੂੰ 488 ਰੁਪਏ ਮਿਲਣੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਅਗਲੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਰੋਕ ਲਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਵਰਤਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਭਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੰਘੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ 2,762 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੀ ਰਾਇ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਦੇ 4,109 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਜਟ ਵਿਚ 3,830 ਕਰੋੜ ਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ

ਅਕਾਲੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਜਟ ਧੌਖਾ ਕਰਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2020-2021 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਫਰੋਬ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਬਜਟਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅੱਗਾ ਦੌੜ ਪਿੱਛਾ ਚੌੜ ਵਾਲੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਰਾਜੇਵਾਲ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਖਰਚਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਉਲੀਕੀ ਗਈ।

Punjab TimesEstablished in 2000
21st Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746**
Fax:847-705-9388Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

California:

Shiara Dhindsa

Photographer

661-703-6664

Sacramento

Gurbarinder Singh Raja

916-533-2678

Distributed in:California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ****ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਆਯੁਕਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਆਯੁਕਤ ਬਿੱਲ, 2020 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣਗੇ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲੋਕਪਾਲ ਐਕਟ, 1996 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਮੰਤਰੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ -ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ। ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਦਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰੇਗਾ। ਬਿੱਲ ਦੀ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਲਵੇਗੀ।

ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਰ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਲੋਕਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਪਾਲ ਕੋਲ ਵੀ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸਮਾਨਤਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਆਯੁਕਤ ਦਾ ਇਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਾਂ ਨੇ 68.800 ਕਿਲੋ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ

ਬਟਾਲਾ: ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਾਈ ਗਈ ਕੌਮੀ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਐਗਰੀ ਐਕਸਪੋ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੇਤੂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਮੰਤਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਵੰਡੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਿਮਨਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਐਚਐਫ ਗਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 68 ਕਿਲੋ ਅਤੇ 8 ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੋਹਲਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਾਂ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗਾਲਿਬ ਖੇੜੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਾਂ ਨੇ ਬਰਾਬਰ 66 ਕਿਲੋ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ 75-75 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੱਝਾ ਦੇ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੱਝਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 27 ਕਿਲੋ 2 ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਬਰੂਕ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੱਝਾ ਅਤੇ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੁੰਦਲ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਮੱਝਾ ਨੇ ਬਰਾਬਰ ਇੱਕੀ ਕਿਲੋ 8 ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਦੁੱਧ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਬਜਟ ‘ਚ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲਾਏ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਉੱਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਇਆ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਯੋਜਨਾ (ਮਗਨਰੇਗਾ) ਲਈ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਬਜਟ ਵਿਚ 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 320 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ 61,500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬਜਟ ਤਹਿਤ 71 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਸੀ। ਘਰ-ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਠੁੰਮਣਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਗਨਰੇਗਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮੰਗ ਰਹੇ ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ, ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਕਿ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਫੰਡ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 2015-16 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2019-20 ਤੱਕ ਹਰ ਸਾਲ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ ਨੂੰ 488 ਰੁਪਏ ਮਿਲਣੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗਲੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਰੋਕ ਲਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਵਰਤਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਭਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੰਘੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ 2,762 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੀ ਰਾਇ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਦੇ 4,109 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਜਟ ਵਿਚ 3,830 ਕਰੋੜ ਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ

ਉਲੰਪੀਆ: ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਟੇਟ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਮਾਣ ਵਜੋਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਸੈਨੇਟਰ ਮੋਨਾ ਦਾਸ ਨੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਕੋ-ਸਪਾਂਸਰ ਸੈਨੇਟਰ ਮਨਕਾ ਢੀਗਰਾ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਵਰਨਰ ਜੇਅ ਇੰਸਲੀ ਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਸਾਇਰਸ ਹਬੀਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਂਟ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਸਤਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਿੱਖ-ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਵਜੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਵਧਾਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸਟੇਟ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ।”

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 2017 ਵਿਚ ਕੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਦਿਆਂ

ਓਕ ਕਰੀਕ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਓਕ ਕਰੀਕ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ 5 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ 2 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 72 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਇਕ ਜਨੂਨੀ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 6 ਜਥੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਕਸ਼ਾ ਮਾਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਘੁਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ- ‘ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਓ।’ ਲੰਘੇ ਦਸੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਬੈਲਿੰਗਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਉਬਰ ਡਰਾਈਵਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੈਨੇਟਰ ਮੋਨਾ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਿੱਖ-ਅਮਰੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਹੀ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਕਾਈ ਬਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਮਤਾ ਸਿੱਖ-ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਇਕਜੁਟਤਾ ਲਈ ਜੋ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।”

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਸਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਂਟ (ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ) ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਫੋਰਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਅਤੇ ਨਫਰਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਮੁਖ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਵਖ-ਵਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ।

ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਫਰਜ਼ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਏ। ਹੁਣ ਤਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ। ਲਕਸ਼ੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਦੋ ਵਾਰ ਪਲਕਾਂ ਝਪਕਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਜਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਗਤ ‘ਚ ਪ੍ਰਚਾਰੀਆਂ।

ਸਹਾਰਨਪੁਰ: ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਮਸਜਿਦ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉੱਤਰੀ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ‘ਚ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ 10 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਇਹ ਝਗੜਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਝਗੜਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ‘ਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਬਦਲਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਸਜਿਦ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਹੱਰਮ ਅਲੀ ਪੱਪੂ ਨੇ 60 ਲੱਖ ਦਾ ਚੈਕ ਵੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰਾ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

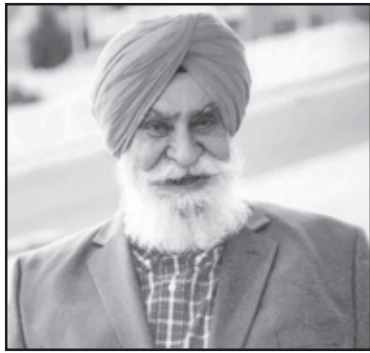
(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਰੁਪੋਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਬਿਊਰੋ): ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਪੀ. ਏ. ਯੂ.), ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕੋਰਡੀਨੇਟਰ ਰਿਸਰਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਲੰਘੀ 26 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗਰੇਟ ਫਾਲਜ਼, ਮੋਨਟਾਨਾ ਵਿਖੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਗਏ।

ਮਰਹੂਮ ਸ. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਸਤੰਬਰ 1936 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਭਰਬਵਾਲ (ਨੇੜੇ ਅਲੀਵਾਲ, ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। 1955 ਵਿਚ ਬੀਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਬਟਾਲਾ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਮਿਹਨਤੀ, ਸਿਰਜੀ ਅਤੇ ਠਹਿਰੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਤਿਆਰ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ 30-35 ਸਾਲ ਸਰਪੰਚੀ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪਿੰਡ ਰੁਪੋਵਾਲੀ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਰਹੇ। 1960 ਵਿਚ ਸ. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ

ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਿੰਡ ਜਗਦੇਵ ਖੁਰਦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨਾਲ

ਸਵਰਗੀ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ

ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਡਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕਰਨ ਯੂ. ਸੀ., ਬਰਕਲੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ. ਐਸ. ਡੀ. ਏ. 'ਚ ਆਰਥਕ ਮਾਹਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਦੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਸ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਯੂ. ਸੀ., ਬਰਕਲੇ ਤੋਂ ਪੀਐਚ. ਡੀ. ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਬਿਹਾਰ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਬਣੇ।

ਮਰਹੂਮ ਸ. ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ 1991 ਵਿਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਇਥੇ ਕੋਈ 22 ਵਰ੍ਹੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੋਨਟਾਨਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗਰੇਟ ਫਾਲਜ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਖਤ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਪਿਛੇ ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈ, ਸਪੁੱਤਰ-ਨੂੰਹ, ਧੀਆਂ-ਜਵਾਈ, ਭਤੀਜੇ-ਭਤੀਜੀਆਂ, ਪੋਤਰੇ-ਪੋਤਰੀਆਂ, ਦੋਤਰੇ-ਦੋਤਰੀਆਂ ਦਾ ਹੱਸਦਾ-ਵੱਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸਵਰਗੀ ਮੁਹਾਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 8 ਮਾਰਚ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰੋਕਸਫੋਰਡ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ (1307 ਸੈਂਟਰਲ ਐਵੇਨਿਊ, ਗਰੇਟ ਫਾਲਜ਼, ਮੋਨਟਾਨਾ 59401) ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ 2 ਵਜੇ 1001, 34-ਐਵੇਨਿਊ ਨਾਰਥ-ਈਸਟ, ਗਰੇਟ ਫਾਲਜ਼ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਫੋਨ: 408-624-6912 ਅਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 406-868-2062 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਬਿਊਰੋ): ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਨਵੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫਲਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ (ਉਪਰਾਲਾ) ਦੇ ਗਲੋਬਲ ਕਨਵੀਨਰ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ।

ਤੁਰਕਮੇਨੀਸਤਾਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਅਸ਼ਗਾਬਾਦ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 7 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਪਰੈਲ 2019 ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਉਡਾਣਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਸ਼ਗਾਬਾਦ ਤੋਂ ਬਰਮਿੰਘਮ, ਫਰੈਂਕਫਰਟ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਸਮੇਤ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸ਼ਗਾਬਾਦ ਦੀ ਇਸ ਉਡਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਯਾਤਰੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਸਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲਣ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਫਰੈਂਕਫਰਟ ਅਤੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਲਈ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸੰਨ 2001 ਤੋਂ ਉਡਾਣਾਂ ਭਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਈ ਕੰਪਨੀ ਸੋਮਵਾਰ,

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰੇਗੀ।

ਸ. ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਦੀ ਘੱਟ ਕਿਰਾਏ ਵਾਲੀ ਸਕੂਟ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਿੰਗਾਪੁਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਤੋਂ 31 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਲਈ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਛੇ ਦਿਨ ਕਰੇਗੀ। ਸਕੂਟ ਇਸ ਉਡਾਣ ਲਈ 335 ਜਾਂ 375-ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਬੋਇੰਗ 787-

8, 787-9 ਡ੍ਰੀਮਲਾਈਨਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਈਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨ, ਏਅਰ ਏਸ਼ੀਆ ਐਕਸ ਅਤੇ ਮਲਿੰਡਾ ਏਅਰ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ ਸਕੂਟ ਨੂੰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਨਾਲ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਰਾਹੀਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਲਬੌਰਨ, ਸਿਡਨੀ, ਪਰਥ, ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ, ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ, ਐਡੀਲੇਡ ਆਦਿ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸੰਪਰਕ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਹਾਲ

ਹੀ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੀਨੀ ਏਅਰ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਦਾ ਰੱਦ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਡਾਣਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੀਨ ਜਾਂ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਅਰ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਗੁਮਟਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਲੰਡਨ ਸਟੈਨਸਡ ਉਡਾਣ ਵੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੰਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 9 ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ-ਲੰਡਨ, ਬਰਮਿੰਘਮ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ, ਦੁੱਬਈ, ਸ਼ਾਰਜਾਹ, ਦੋਹਾ, ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਅਤੇ ਅਸ਼ਗਾਬਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਬੰਗਲੌਰ, ਪਟਨਾ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਨਾਂਦੇੜ, ਜੈਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਲਈ ਵੀ ਸਿੱਧੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਉਡਾਣਾਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਨੇੜਲੇ ਸੂਬੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਈ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted a suitable match in USA/CANADA for Jatt Sikh Grewal Canadian citizen girl, 34, 5'9", slim & fair. Convent educated, was Nurse in India & will do refresher course for RN license. Innocent divorcee. Ph. 1-587-438-1662, 91-9915881881, 775-813-0586

8-11

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਉਮਰ 26 ਸਾਲ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਯੋਗਤਾ, ਡਿਗਰੀ ਹੋਲਡਰ, ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ। ਲੜਕਾ ਇੰਡੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਯੂ. ਐਸ. ਟਾਈਮ ਕਾਲ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 1-216-385-4025, 1-216-937-9054 (ਵਾਟਸਐਪ), +91-98776-26005 (ਇੰਡੀਆ)

8-11

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਰਹਿੰਦੇ 28 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-11" ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 734-890-4525

9

Well educated reputed Jatt-Sikh family seeks professionally qualified U.S. (PR or citizen) girl for their handsome only son, 27 yrs, 5'-10.5", M.S in Electrical Engineering, working as a Software Engineer in Michigan. Rural/urban property in Ludhiana & Mohali. Cont., Ph: 248-854-0003

6-9

Wanted suitable girl for Gursikh, Arora, vegetarian muscular boy, 29 yrs., 5'-9", MBA. marketing executive for a software company in Mumbai. Owns commercial, residential property in India. Elder brother settled in US. Caste no bar. Boy plans hospitality business in US. Pl email: utakecare2@yahoo.com or call 1-618-402-4269 or +91-90220-84954 (India)

3-6

ਅਨੁਭਵੀ ਕੁੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਨਿਆਗਰਾ ਫਾਲਜ਼, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਕੁੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਕਿੰਗ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 716-297-2100

10-13

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਲਈ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 42 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ
ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ: ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹਿਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਝੰਬੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੀਹ ਉਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹਿਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਜਾਫਰਾਬਾਦ, ਮੌਜਪੁਰ, ਯਮੁਨਾ ਵਿਹਾਰ, ਚਾਂਦ ਬਾਗ, ਮੁਸਤਫਾਬਾਦ ਤੇ ਭਜਨਪੁਰਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਘੱਟ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਗੋਕਲਪੁਰੀ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਵਿਹਾਰ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 46 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਐਕਟ ਖਿਲਾਫ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਧਰਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਖਤ ਕਰਦਿਆਂ ਧਾਰਾ 144 ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਕੇ ਡਰੋਨ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯਮੁਨਾਪੁਰ ਦੇ ਹਿੰਸਾਗ੍ਰਸਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੋਕਲਪੁਰੀ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਵਿਹਾਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਹੋਰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਤਰ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 254 ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ 903 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ 41 ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਦਿਨ 24 ਅਤੇ 25 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਨਾਗਰਿਕਤਾ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਕਾਰਨ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ।

ਤੈਅ ਰਣਨੀਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬੇਬਾਹ ਨਫਰਤ ਦੀ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 24 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਯਮੁਨਾਪੁਰ ਦੇ ਭਜਨਪੁਰ ਚੌਕ 'ਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ ਧਰਨਾ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਭੜਕਾਹਟ ਭਰੀ ਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਜਾਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਨ 'ਚ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। 25-30 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਸ਼ਿਵ ਵਿਹਾਰ, ਭਜਨਪੁਰਾ, ਚਾਂਦਬਾਗ, ਜਾਫਰਾਬਾਦ, ਖਜੂਰੀ, ਮੌਜਪੁਰ, ਕਰਦਮਪੁਰੀ, ਮੁਸਤਫਾਬਾਦ, ਬਰਿਜਪੁਰੀ, ਗੋਕਲਪੁਰੀ, ਸੀਲਮਪੁਰ, ਕਬੀਰ ਨਗਰ ਆਦਿ

ਪੈਂਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋਕ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠੇ ਹਨ, 600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਹਨ ਅੱਗ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ਤੇ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਦਰਜਨ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ 'ਚ ਜਖਮੀ ਦਾਖਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ। ਕਰਾਵਲ ਖੇਤਰ ਦੇ 35 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਨਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਰਾਡਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਹਨ। ਲੋਨੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਜਮਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਟੋ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਟੋ ਵਿਚ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ ਤੇ 30-40 ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਈ ਭੀੜ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੱਡੀ ਪਲਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜਿਸਮ ਉੱਤੇ ਰਾਡਾਂ ਤੇ ਚਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤੇ। ਜਖਮੀ ਮੋਹਨਪੁਰੀ ਦਾ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਬੀਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਘਰੇਂ ਦੁੱਧ ਲੈਣ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਸੀਰਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ

ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਹਰੇ ਕੀਤੇ

ਮੁੰਬਈ: ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ 'ਡਰਾਉਣੀ ਫਿਲਮ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅੱਲੋਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸਾਲੇ 'ਸਾਮਨਾ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਜਦੋਂ 'ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ' ਦੇਣ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬਦਨਾਮੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਜਪਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ 'ਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।'

ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਉਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਇਹੀ ਹਨ। 25 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਕਬੀਰ ਨਗਰ ਦਾ 40 ਸਾਲਾ ਤਾਲਿਬ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਪੇਪਰ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਸਤੇ 'ਚ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਰਾਡਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੀ ਦੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਵੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਪਾਤ ਦਿੱਤਾ।

ਭਜਨਪੁਰਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਰਾਹੁਲ ਪਾਲ ਨਾਂ ਦਾ ਗੈਸ ਹਾਕਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਇਦ ਪਛਾਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਨੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਚੀਰ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਬੇਸੁਧ ਹੋਇਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਮੌਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਾਰਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੜਕਾਈ ਗਈ ਹਿੰਸਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਾਰਚ' ਕੱਢੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਰਨਾਲਾ 'ਚ ਰੇਲਾਂ ਰੋਕ ਕੇ ਚੱਕਾ ਜਾਮ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ-ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵੱਲੋਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਫਿਰਕੂ ਨਫਰਤ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਿਵਾਰ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਭੜਕਾਹਟ ਵਿਚ ਆਏ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਵਾਬੀ ਹਿੰਸਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ।

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਫਿਰਕੂ-ਹਿੰਸਾ ਪੱਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦਰ ਮੁੜ 1984 ਵਾਲੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 1947 ਵਾਲੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਸੇਧਤ 'ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਗਰਦਾਨਿਆ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਧਰਨੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫਿਰਕੂ-ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਬਰਾਬਰ 1-1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਖਮੀਆਂ ਦਾ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਅਤੇ 5-5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਬਣੇ 5000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੁਰੰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਕਾਨਾਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁੜ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਜਖਮੀਆਂ ਤੇ ਸਹਿਮ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਰਹਿ ਜੀਅ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੇ ਮੌਜਪੁਰ, ਗੋਡਾ, ਚਾਂਦਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਵਰਤਾਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਖੁਦ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਗੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੇ ਇਕ ਛੇ ਮੈਂਬਰੀ ਸਿੱਖ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿੱਤ ਪੰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਲਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਹਿੰਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਵੀ ਲਵੇਗੀ।

ਉਧਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ।

ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਖਤਰੇ ਟਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਭਰੋਸਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿੱਤਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅਮਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ 'ਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਅਮਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ

ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਬਰਮਲ ਕਲੋਨੀ ਦੇ

ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ

ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਇਹ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪੁਰਾਣੇ ਹਾਲਾਤ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਾ ਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁੱਖਦਾਈ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੈਰ-ਪੈਰ ਉੱਤੇ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਖੋਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਮਸਲੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਾਣੀਆਂ

ਦੇ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਮੁੱਕਰਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਲੜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੀ ਗਿਣਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਂ ਲਏ ਫੀਡਬੈਕਾਂ ਬਾਰੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਂ-ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ 400 ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਮ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਅੱਧੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ

ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕਰੋੜ-ਕਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਪਤਨੀ ਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਜਲੰਧਰ: ਕਪੂਰਥਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 45 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਉਰਫ ਕਾਲਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਸਣੇ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਬਰਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੱਸ ਦਰਿਆ 'ਚ ਡਿੱਗੀ; 24 ਹਲਾਕ ਬੁੰਦੀ ਕੋਟਾ (ਰਾਜਸਥਾਨ): ਕੋਟਾ-ਦੋਸਾ ਹਾਈਵੇਅ ਉੱਤੇ ਬਰਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੱਸ ਦਰਿਆ 'ਚ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ 24 ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 4 ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਪਾਪਤੀ ਨੇੜੇ ਘੋਨੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਬੱਸ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਮੇਜ਼ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗੀ। 28 ਬਰਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੱਸ ਕੋਟਾ ਤੋਂ ਸਵਾਈ ਮਾਧੋਪੁਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। 13 ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦਕਿ 11 ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਏ ਸਮੇਂ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਘੋਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਤੇਗਾ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਢਾਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪੀੜਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ

ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਅਤੇ ਭੋਟਾ ਰਹਿਤ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੁਹਰਾਈ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਦਾ

ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਥਾ-ਵਾਚਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਲੈਣ ਪੁੱਜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਅਤੇ ਰਾਵਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਏ ਗਏ। ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੇਂਟ ਪੌਲ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 651-353-9584

7-9

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in
Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)

Practice Under State of California Act SB 577

EX Member: The California Homeopathic Society

National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:
Homeomedicine@yahoo.com

NOW Hiring!

Positions:

Warehouse Associates

Material Handler

Assembly Operators

Test Operators

Repair Technicians

We Offer:

Weekly Pay

Paid Sick Leave

Attendance Bonus

Saturday Lunch

Benefits

(Medical, Dental, Vision and Life Insurance)

SlingShot Connections

408-247-8233

staff@slingshotconnections.com

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY

ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ

DPF Cleaning ਅਤੇ Baking

ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ

ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ **ALIGNMENT SHOP**

• 3 Axle Alignment \$199

• Trailer Alignment \$150

Grand Opening

Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ
ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ **STOCKTON** ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com

info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210

FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

ਮੁਸਲਿਮ ਕਤਲੇਆਮ, ਸੰਸਾਰ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ

ਕੀ ਕਿਸੇ ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 25-26-27 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਘਾਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀ ਭਾਰਤ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਓਹਲੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਪਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਦੋਂ ਘਟੋ-ਘਟ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਕੋਲ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਤਲੇਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਰੋਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-9815698451

ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਡਾ ਦਰਖਤ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 2002 ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਵੀ ਅਯੁੱਧਿਆ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਕਾਰਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਧਰਾ ਵਿਖੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਾੜਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ?

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਫੌਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਧਰਨੇ ਨੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ.ਏ.ਏ., ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ. ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ. ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਇਕ ਹਦ ਤਕ ਤੋੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਬਣੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਬੇਬਹਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚਣ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਪੁਣਾ-ਸਿਧਾ ਟਿੱਲ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿਤ ਨੇ ਇਸ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਜਿਤ ਨੇ ਇਸ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਕੋਲੋਂ ਮੁਲਕ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਖਲਾਕੀ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਜਿਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਬੇਸ਼ਰਮ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਦੀ ਹਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਹਿਸ਼ਤ ਭਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ। ਦੂਜਾ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਹੋਈ 'ਬੇਮਿਸਾਲ' ਜਿਤ ਦੀ ਔਕਾਤ ਪਤਾ ਲਗ ਗਈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਕਨੂਈਆ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਦੇਸ਼ਧੌਰ ਦਾ ਮੁਕਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸੇ ਰਾਜਸੀ ਔਕਾਤ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਰਾਹੀਂ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਿਤਾਂ-ਹਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨ। ਦਿੱਲੀ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਰਿਸ਼ੀ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਹੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਜਿਤ ਨਾਲ ਆਸਵੰਦ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਲਕ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਟ ਜਾਏ।

ਇਹ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਕੋਈ ਹਵਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਬਲਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਟਲਰ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਾਈ ਹਿੰਸਾ ਪਿਛੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੀ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ।

2014 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜਿਤ ਕੋਈ ਆਮ ਜਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਉਂਤਬਧ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਿਟਾ ਸੀ। 2008 ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਸੰਸਾਰ ਪਧਰੀ ਆਰਥਕ ਮੰਦਵਾੜਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਦਵਾੜੇ ਕਾਰਨ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬਦਜ਼ਮੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੜਾਧੜ ਮੰਡੀਆਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਕਮੁਠ ਰਖਣ ਅਤੇ 'ਭਾਰਤੀ' ਸਾਮਰਾਜੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਉਂਤਬਧ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ। ਇਕ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ 2014 ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਘੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੈਂਤੜੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ., ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ, ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬੇਹਿਸਾਬੇ ਕਾਨੂੰਨੀ-ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਲੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ-ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਉਤੇ 27000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਝੂਠ-ਕਫਰ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਮੇਤ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਉਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਅੰਦਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ? ਦਰਅਸਲ ਮੋਦੀ ਦੀ ਇਹੀ 'ਨੇਕਨਾਮੀ' ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਗਈ।

ਮੋਦੀ ਦੀ ਇਸ ਜਿਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚੋਂ ਲਭੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 1980 ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿਤ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਆਧਾਰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦਲਿਤ ਵਰਗ, ਘਟਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਨਰਮ ਦਲੀ ਹਿੰਦੂ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਦੀ ਸੋਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਰਮ ਲਗਾਤਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਕਟੜ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਮ ਬਣਾਈ ਰਖਣ ਲਈ ਆਏ ਸਾਲ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਦੰਗਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪੁਲਸੀਆ ਕੁਟਮਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ 1975 ਤੋਂ 1977 ਤਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗਠਜੋੜ ਟੁਟ ਗਿਆ। ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਧਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਈ ਗਈ ਨਸਬੰਦੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਧਕ ਦਿਤਾ। ਕਾਂਸੀ ਰਾਮ ਵਰਗੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਗਰਤੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ

ਬਲਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਧਵਰਗੀ ਹਿੰਦੂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਦਜ਼ਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮੀਟਿੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਆਰੰਭੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ, ਖਾਸ

ਕਰਕੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1980 ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਅਧ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਜਿਤੀ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ਜਿਤ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ। ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਰਾਜਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਗਦੇ 'ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ' ਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਜਦੋਜਹਿਦ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ 1978 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਮੰਗਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਹ ਜਦੋਜਹਿਦ 1947 ਤੋਂ ਕੁਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਵਟ ਗਈ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਐਨ ਫਿਟ ਬੈਠਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਝੁੱਲੀ, ਉਹ ਜਗ ਜਾਣੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਲਾਏ ਗਏ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਉਚ ਜਾਤੀ ਜਨੂਨ ਦੀ ਫਸਲ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 1984 ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵਢੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦੌਰ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦਾ ਹੈ। ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਸ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਚ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਨੂਨ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚਲੀ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮੁਦੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਤਕ ਰੱਬ ਯਾਤਰਾ ਆਰੰਭ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਟਾ 6 ਦਸੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੁਣ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਵੋਟ ਭਾਜਪਾ ਵਲ ਝੁਕਦੀ ਗਈ।

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਘਟਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। 1998 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 13 ਦਿਨ, ਫਿਰ 13 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 1999 ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ। ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸੁਪੀਂਦਰ ਕੁਲਕਰਨੀ ਅਡਵਾਨੀ ਦੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਸਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਿਛੋਕੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਲਕਰਨੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ 18 ਕਰੋੜ

ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਪੈਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਧੜਾਧੜ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਪੈਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜੀਊ ਕੰਪਨੀ ਲਾਂਚ ਹੋਈ। ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਧਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਛਾਏ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਕੋਈ ਵੀ ਠੋਸ ਸਿਟੇ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕੇ। 2019 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਡਾ ਫੈਸਲਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਜ਼ੋਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਲ, ਥਲ ਤੇ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਅੰਗ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਸਮੇਂਏ ਲਫ਼ਣਾਂ - ਅੰਤਹੀਣ ਲਾਲਚ, ਵਰਿਸ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਘੋਰ ਅਰਾਜਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਲੁਟ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ - ਕਾਰਨ ਘੋਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰੂ ਲਫ਼ਣਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂੰਜੀ ਰਹਿਤ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਲੈਨਿਨੀ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 'ਜਮਹੂਰੀ' ਅਤੇ 'ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ' ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਠੋਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਸਮੇਂਏ ਲਫ਼ਣ ਹੈ। ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਸਾਮਰਾਜੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਹੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵਰਿਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ, ਬਲਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਪਵਿਤਰ ਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਸੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਜਿਸ ਵਡੀ ਪਧਰ ਉਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਲਮੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਹੁਣ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। 2008 ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਆਰਥਕ ਮੰਦਵਾੜਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਦੇਸ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਦੋ ਹੀ ਬਦਲ ਹਨ: ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤ੍ਰਿਕਤੀ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਤੇ 1947 ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰਹਿਣ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਖਰੇ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੁਆਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ। ਕਨਈਆ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਆਜ਼ਾਦ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਬਦਲਵੀਂ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਸੂਬਾਈ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਚੱਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਸ ਬਦਲਵੀਂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦ ਤਾਕਤ ਬਣਨਗੇ। ਸੰਸਾਰ ਪਧਰ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਿਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਲਚਲ

ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਲੱਗਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪਾਟਕ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਧੜਾ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸੇ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਇਸ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਂਭ ਲਵੇਗਾ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਹੋਰ ਕਰਵਟ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਨੇ ਹੀ ਏਨਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪੁਲਾ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਤੱਕ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੀ ਹਿੰਦੁਤਵ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਫੋਰਸ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਕੋਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗਲੀਓ-ਗਲੀ ਗੇੜੇ ਦਿੰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਾਲ ਨਾ ਗਲੀ ਤਾਂ ਓਸੇ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਆਗੂ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਹਰ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਜਿਤਾ ਸਕਦੇ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਹਲੂਣੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਮਝ ਭਾਗਵਤ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ, ਉਹ ਕਈ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਚਾਨਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੰਗੇ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਈ ਤੇ ਕਈ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਵਰਿਸ਼ਪੁਣੇ ਦਾ ਜੋ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਦੁਹਰਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਸ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਹੱਦ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਬਾਹਵਾਲਾ ਅਚਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤ ਅਤੇ ਨੀਤੀ-ਦੋਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਿਸ਼ੇ ਵਧ ਗਏ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਇਸ ਫਿਰਕੂ ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਬਹੁਤਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜਿਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਧਿਰ ਦੀ ਹਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਫੋਰਨ ਪਿਛੋਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਸਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੱਸ ਦੋ ਹੀ ਵੇਖ ਲਏ ਕਾਫੀ ਹਨ।

ਇੱਕ ਅਸਰ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੌਸਮ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਉਸ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਮਸਾਂ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਹਾਰਨ ਪਿਛੋਂ ਵਾਪਸ ਬਿਹਾਰ ਜਾ ਕੇ ਅਜੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਦੋਚਿਤੀ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੰਗੇ ਛਿੜ ਪਏ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਜਪਾਈ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਐਨ. ਆਰ. ਸੀ. ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ

ਲਈ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜੋਸਵੀ ਯਾਦਵ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੇਜੋਸਵੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਜਿਸ 'ਚਾਚਾ ਨਿਤੀਸ਼' ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਭੁਗਤ ਗਏ ਕਿ ਐਨ. ਆਰ. ਸੀ. ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ।

ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਗਵਾਏ ਬਿਨਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜੋਸਵੀ ਯਾਦਵ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਰਿਟਾਇਰਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇਜੋਸਵੀ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾ ਝਿਜਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਡੇਗਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇਜੋਸਵੀ ਜਦੋਂ ਓਸੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਦੰਗਿਆਂ ਨੇ ਭੁਚਾਲੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

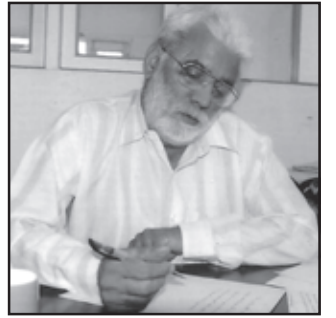
ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਵੇਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਦੱਬੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਬਬੇਰੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਝਿਜਕ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੰਗੇ ਹੋਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਪੀਤਤ

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਰ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ। ਇਸ ਨੇਕ ਬਿਆਨ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਪਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਬੱਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਹੁੜਦੰਗ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਹਿ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋੜ ਖਾ ਕੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਨਰੇਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਹੰਢਾਏ ਹੋਣ, ਨਰੇਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਝਲਕ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਸੇ ਹਟੇ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਕਈ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਖਿੜ ਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ-ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ, ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਰਜ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ, ਬੱਸ ਬੋੜੀ ਕੁ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਬਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਜੋਗੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਏਲਚੀ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬੀਬੀ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਕਈ ਕੁਝ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅਜੇ ਇਹ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੈ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਅਜੇਡੂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਟੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਉਹ ਸੁਰਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਦੱਬੀਆਂ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਰਾਂ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਦਬਦਬੇ ਦੇ ਨਾਲ ਟਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦਬਦਬਾ ਟੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੇਤ ਦੀ ਬੋਰੀ ਵਾਂਗ ਕਿਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਉਹ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਕੇਰਾ ਲੱਗਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਯੋਧੇ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। 1849 ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦਰਦਨਾਕ ਸਿਟਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠੀ ਅਵਾਜ਼ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਈ। ਗਦਰੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤੇ, ਜਲਾਵਤਨੀਆਂ ਸਹੀਆਂ, ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ ਤੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਚੁੰਮੇ।

ਸਾਲਾਂ ਬੋਧੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਸਾਲ ਦੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

2 ਮਾਰਚ 1918 ਨੂੰ ਸ. ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨੇਤ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਦੀ ਅੰਡੇਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ। 13 ਮਾਰਚ 1915 ਨੂੰ ਹਵਾਲਦਾਰ ਸੁਲੇਮਾਨ, ਨਾਇਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਖਾਨ, ਨਾਇਕ ਜ਼ਾਫਰ ਅਲੀ, ਲਾਸ ਨਾਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਖਾਨ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਪੁਰ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਾਬੀ ਸਰੋਜ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ (ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ 'ਦਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)। 18 ਮਾਰਚ 1898 ਨੂੰ ਦਮੋਦਰ ਚਾਪੇਕਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

19 ਮਾਰਚ 1942 ਨੂੰ ਟੋਕੀਓ ਨੇੜੇ ਵਾਪਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ ਲੀਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਵਾਮੀ ਸਤਿਆਨੰਦ ਪੁਰੀ, ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ,

ਕੈਪਟਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਰਮ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨੀਲ ਕੰਠ ਆਦਿ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੋਭਿੰਦਰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ 'ਚ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨੇਤ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ।

23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੇੜਾ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਰਾਜਗੁਰੂ (ਸ਼ਿਵ ਰਾਮ) ਨੂੰ ਸਾਂਡਰਸ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ। ਸੁਖਦੇਵ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਬਾਰੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਸੀ, ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ।

23 ਮਾਰਚ 1915 ਨੂੰ ਮਲਾਇਆ ਸਟੇਟ ਗਾਈਡ ਨੇ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਰਕੇ ਝੰਡੇ ਖਾਨ,

ਚਿਸ਼ਤੀ ਖਾਨ, ਰਹਿਮਤ ਅਲੀ, ਹਾਕਮ ਅਲੀ ਤੇ ਅਬਦੁਲ ਗਨੀ ਸਣੇ 105 ਲਾਈਟ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਦੇ 14 ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।

26 ਮਾਰਚ 1915 ਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਮਰੌਠ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ।

27 ਮਾਰਚ 1915 ਨੂੰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਪੰਡਿਤ ਕਾਂਸੀ ਰਾਮ ਮੜੌਲੀ (ਰੋਪੜ) ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ ਫਾਂਸੀ। ਰਹਿਮਤ ਅਲੀ ਵਜ਼ੀਦਕੇ (ਸੰਗਰੂਰ), ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਆਣਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ), ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਟੌਲੇ ਸਿੰਘਵਾਲ (ਪਟਿਆਲਾ), ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਝਲ (ਲੁਧਿਆਣਾ), ਡਾ. ਮਥਰਾ ਸਿੰਘ ਢੁਲਿਆਲ (ਜੇਹਲਮ) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਰੱਸਾ ਚੁੰਮ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ।

29 ਮਾਰਚ 1917 ਨੂੰ ਡਾ. ਅਰੂਤ ਸਿੰਘ (ਸਿੰਘਵਾਲ, ਜਲੰਧਰ) ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਵਾਲ ਨੂੰ ਫਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਖਬਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੁਰਦਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਨੂੰ ਗਦਰ ਸਰਗਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਫਾਂਸੀ ਅਤੇ ਫਿਲੀਪੀਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਾਫਿਜ਼ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡਾ ਸਭਾ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਰਹਿ ਗਏ ਅਧੂਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਵਧਾਈਏ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਦਾ ਚਮਕਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਵਲੋਂ: ਇੰਡੋ-ਅਮੈਰਿਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ।

ਵੇਟਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਢਾਬਾ' ਲਈ ਵੇਟਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 608-886-2500

Prince's Barber Shop

37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536

Men & Children's Hair Cut

- *Threading
- *Men's Facials
- *Custom Designing
- *Line-ups
- *Custom Text
- *Hair Coler
- *Shave & Mundan
- *Head Massage

ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਬਾਰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

Business hours:

Mon thru Thursday 9am to 6pm (Appointment only)

Friday, Sat- Sunday- 9am to 6pm (Walk in only)

(Tuesday Closed)

Cell: (510)-677-9942

Shop: (510)-505-9605

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 7 ਮਾਰਚ 2020

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਉਤੇ ਹੱਥ ਧਰੀ ਬੈਠੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਤਾਂ ਰਹੀ ਹੈ! ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਹੈ, ਜੋ ਅਜੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ, ਇਸ ਸਰਗਰਮੀ ਪਿਛੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਗੇੜਾ ਵੀ ਕੱਢ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੁੰਝ-ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਸੰਕੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਗੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਮੁੰਦ ਕੇ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਤੋਏ-ਤੋਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੈਂਤੜੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਧਾਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਖੋਰੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖੋਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਤੀਹਰੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ 2017 ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ; ਦੂਜੇ, ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਸਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੀਆਂ ਝੰਡੀਆਂ ਤਕ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਤੀਜੇ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖਿਲਾਫ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸਾਥ ਛੱਡਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਖਿਲਾਫ ਸਾਡਾ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ, ਇਸ ਵਕਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਗਾਰਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਜਪਾ ਅੰਦਰ ਸੁਖਬੀਰ ਦਾ ਉਹ ਰੁਤਬਾ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਾਦਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਕਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਟਕਣੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੁਖਬੀਰ ਲਈ ਸੰਕਟ-ਮੋਚਨ ਬਣ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਲਈ ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਅਸਲ ਮਸਲਾ ਪੁੱਤਰ-ਮੋਹ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਂਜ, ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਤੱਥ ਤਾਂ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕੋਰੀ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀਆਂ ਪਛਾੜਾਂ ਲੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਦਲ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਹਰਨ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਹਉਕਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ!

ਦਾਅ-ਪੇਚ ਗੁੱਝੀਆਂ ਸਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਬੁੱਝੀਏ ਨਾ, ਨਿਰਣਾ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਸਾਥੋਂ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਦਾ। ਘੋੜਾ ਹੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਬਾਹਲੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਹੋ ਕੇ, ਸਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿਚ ਟੱਟੂ ਜੋ ਵੀ ਠੇਲ੍ਹਦਾ। ਕਰਦਾ ਤਿਆਰੀ ਹੁੰਦਾ 'ਦੋਹਰ' ਨੂੰ ਮਾਂਜਾ ਫੇਰਨੇ ਦੀ, ਛੇਤੀ 'ਭੋਗ' ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਏ 'ਤੀਸਰੇ' ਦੀ ਖੇਲ ਦਾ। ਪੈਣਾ ਏ ਸੁਆਰਨਾ ਬਈ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕਾਜ ਆਪੋ, ਰੱਖ ਕੇ ਅਖਾਣ ਚੇਤੇ 'ਧਾਰ ਅਤੇ ਤੇਲ' ਦਾ। ਕੱਢ ਕੋਈ ਐਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸੁਰਮਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿਆਂ, ਪਿੱਛੇ ਕਾਹਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ ਡੱਬਾ ਜਿੰਦਾਂ ਰੇਲ ਦਾ। ਰੱਖੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਆਸ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ 'ਨਵੇਂ' ਉਤੇ, ਉਹ ਵੀ ਚੁੰਘਾਂ ਨਿਕਲੇ ਜੀ ਨਾਗਪੁਰੀ ਵੇਲ ਦਾ।

ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ

ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਥੰਮ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅੰਦਰ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਬੜੀ ਸਾਰਥਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਉਹ ਰੰਗ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨੇਪਾਲੀ ਕਵੀ ਵਿਨੋਦ ਵਿਕਰਮ ਕੋਸ਼ੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਰਾਤ ਦੇ ਅੱਠ ਜਾਂ ਨੌਂ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਨੇ/ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਲਗਾਓ/(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਏ/ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸਦੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਓਗੇ...)/ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ/ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ/... ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖੋ/ਬੂਠ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨਦਾ ਏ/ਕੂਤੇ ਸ਼੍ਰੋ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਮਖੌਟਾ/ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਗਰਨੇਡ/ਹਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ/ਅਮਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ/... ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਜੱਲਾਦ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ/ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਔਲਾਦ ਹੈ/... ਹਰ ਰਾਤ ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ ਆਤੰਕਵਾਦੀ/ਦੁਕਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਏ/ਉਹਦੇ ਸ਼ੋਅ-ਕੋਸ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਵਸਤਾਂ ਨੇ/ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ, ਨਫਰਤ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਹੈ/ਮਿਸਾਈਲ ਨੇ, ਬੰਬ ਹੈ/ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਹੈ/ਗੌਰ

ਸਵਰਾਜਬੀਰ

ਨਾਲ ਵੇਖੋ/ਸਫੈਦ ਕਬੂਤਰ ਵੀ ਹੈ/... ਹੁਣ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ/ਤੁਹਾਡਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਸਿਆਸੀ ਹੈ, ਬੜਬੋਲੀ ਤੇ ਉਚੇ ਸੁਰ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੀ ਬੋਲੀ ਧਿੰਗਰਾਂ ਤੇ ਰੋਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਉਬੜ-ਖਾਬੜਤਾ ਹੈ। ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁਕਦੀ ਹੈ, ਟੀ.ਵੀ./ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ 'ਗੋਦੀ ਮੀਡੀਆ' ਜੁ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੈਨਲ ਲਗਾਓ, ਉਸ ਉਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਫੈਲਾਓ, ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧਦਾ ਹੋਇਆ ਆਰਥਿਕ ਪਾੜਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਲੋਕ-ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕੋਈ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਮੁੱਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਂਕਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਚੀਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ। ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਸੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖ ਹਨ:

ਸੂਖਮਤਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ: ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਟਿਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਸੂਖਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ (ਬਿਰਤਾਂਤ) ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਜਟਿਲਤਾ ਜਾਨਣ-ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਤਰੀਕੇ ਦੀ 'ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ' ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹੀ ਗਰਦਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਕਤਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਂਕਰ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਬਣਾਉਣਾ: ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਯਾ ਕਾਂਡ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਦਿਵਾਲੀਏਪਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਟੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਦੁਖਿਆਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਈਕ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ 'ਤੇ ਬੇ-ਸਿਰ ਪੈਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਜਲਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਲੋਕ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ: ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਖ-ਵਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਸੋਚ ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਿੱਲੀ, ਜਾਮੀਆ ਮਿਲੀਆ ਇਸਲਾਮੀਆ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਜਾਵਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਆਦਿ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੋਚ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਲਰਜ਼ਿਸ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਕੱਦਵਾਰ ਐਂਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ: ਟੀ.ਵੀ. ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹੀਨ ਬਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੇ/ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬਿੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਨੇ ਜਦ ਇਕ ਹਿੰਦੀ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਗਾਣ ਗਾਉਂਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਐਂਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਚੌਕਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਗਾਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਵਾਢੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਦੇਖੀ ਗਈ। ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੇ ਮੁੱਢ ਸਾੜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਤੇ ਇਕਪਾਸਤ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਖਲਨਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਐਂਕਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਿਆਂ ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ

ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਐਂਕਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਐਂਕਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚੈਨਲ ਦਾ ਐਂਕਰ ਚੀਕ ਚੀਕ ਕੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, "ਨੋਸ਼ਨ ਵਾਂਟਸ ਟੂ ਨੋ (ਰਾਸ਼ਟਰ/ਦੇਸ਼ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ)" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਦੇਸ਼, ਰਾਸ਼ਟਰ, ਕੌਮ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸ ਦਾ ਰੁਖ ਕਦੋਂ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮੋਤਿਆ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਐਂਕਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਕਹਿਣਾ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਂਕਰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮਖੌਟਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰ ਤਾਕਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਭ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚੈਨਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤ੍ਯੁਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚਲੀ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ। ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਥੰਮ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਫਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ; ਪਰ ਹੁਣ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਚਾਸ਼ਣੀ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਫੈਲਾਓ, ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਵੇਚ ਜਾਣਾ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਰਗੇ ਅੱਖੇ ਦਿਨ ਦੇਖੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਜੋਂ, ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਗੈਂਗ', 'ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ' 'ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੁਨੀਲ ਗੁਪਤਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਬਰਨਵੀਸ ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਵਿਕ ਗਏ।

ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਅੱਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼

ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼, ਸਾਥੀਓ, ਲੇਖਕੋ ਅਤੇ ਫਨਕਾਰੋ!

ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜੁੜੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ - ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਹਮਾਇਤ ਤੇ ਮਦਦ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਬੜੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ - ਉਸ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ, ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਆਭਾਸ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਵੈਰੱਖਿਆ ਦੇ ਤੌਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਜ਼ਾਰ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਘਰ, ਸਕੂਲ, ਮਸਜਿਦਾਂ, ਵਾਹਨ ਵਗੈਰਾ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ

ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਮਲਬੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੁਰਦਾਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਸ਼ਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਸੀਆ ਅਤੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਅਫਸਰ ਸਮੇਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਜੀ ਹਾਂ, ਦੋਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਕਰੂਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਦਲੇਰੀ, ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ।

ਲੇਕਿਨ, ਇਥੇ ਦੋਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬੇਮਾਇਨੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ 'ਜੈ ਸ਼ੀਰਾਮ!' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਐਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ-ਤੰਤਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਬੇਹਯਾਈ ਨਾਲ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੰਗੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਅਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਐਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ 'ਦੰਗਾ' ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਗੈਰਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਰਮਿਆਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਟੱਕਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਹਨਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੰਗਾ' ਜਾਂ 'ਫਸਾਦ' ਕਹਿਣਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਉਪਰ 'ਸੱਜਾ-ਪੱਖ ਬਨਾਮ ਖੱਬਾ-ਪੱਖ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ ਬਨਾਮ ਗਲਤ' ਦਾ ਲੇਬਲ ਲਗਾਉਣਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਐਸੇ ਵੀਡੀਓ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅੱਗਜ਼ਨੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਭਾਗ ਵੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਤੱਤ ਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 15 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਜਾਮੀਆ ਮਿਲੀਆ ਇਸਲਾਮੀਆ ਦੀ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਲਿਖਾਰੀ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ 'ਹਮ ਦੇਖੇਂਗੇ' ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਕਰੀਰ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਭੰਨਤੋੜ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਉਪਰ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦਮ ਤੋੜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ, ਇਸੇ ਸ਼ਾਸਨਤੰਤਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ। ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਐਸੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਹਫਤਿਆਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬੜੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦੀ ਚੀਰਫਾੜ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਲੇਕਿਨ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਤੂਫਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋ ਤੁਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੌਣਾਂ ਵਿਚ ਲਹੂ ਦੀ ਗੰਧ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਰ (29 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ) ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਮ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਕਸਾ ਰਿਹਾ ਸੀ: ਦੇਸ਼ ਕੇ ਗੱਦਾਰੋਂ ਕੋ, ਗੋਲੀ ਮਾਰੋ ਸਾਲੋਂ ਕੋ! ਸਿਰਫ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਮੁਰਲੀਧਰਨ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਸਖਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਇਹੀ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਹਜ਼ੂਮ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। 26 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਲਏ। ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਇਹੀ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਨਾਅਰੇ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਚੂਹੇ-ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਖੇਲ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਲੋਇਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਈਏ, ਜੋ 2002 ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਰੋਦਾ-ਪਾਟਿਆ ਦੇ 96 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਯੂ-ਟਿਊਬ ਉਪਰ ਜ਼ਰਾ ਉਸ ਦੀ

ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣੋ: ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਨਰਿੰਦਰ ਭਾਈ' ਨੇ ਜੱਜ ਬਦਲੇ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਸੈਟਿੰਗ' ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਇਹ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਪਾਲਬੰਦੀ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਚੋਣ ਅਮਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ-ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.

ਦੀ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਗਾਮੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਹੈ।

ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ-ਸੁਣ ਲਵੇ - ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਪਰਵੇਸ਼ ਵਰਮਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖੁਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਤਕਾਊ ਭਾਸ਼ਣ; ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਐਸਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਉਹਨਾਂ ਔਰਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ - ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ - ਅਤੇ ਜੋ ਦਹਿ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ (ਸੀ.ਏ.ਏ.) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 75 ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸੀ.ਏ.ਏ. ਗੈਰਮੁਸਲਿਮ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕ ਫਾਸਟ-ਟਰੈਕ ਰੂਟ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਘੋਰ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਪੂਲੇਸ਼ਨ ਰਜਿਸਟਰ (ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ.), ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਜਿਸਟਰ ਆਫ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ (ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ.) ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਐਸੇ ਕਰੋੜਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼, ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮੁਜਰਿਮ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਅੱਜ 'ਗੋਲੀ ਮਾਰੋ ਸਾਲੋਂ ਕੋ!' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਉਪਰ ਹੀ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ, ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਗੈਰਾ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹੱਨਾ ਆਰੈਂਦਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ:

"ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।" ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰਾ ਅਸਾਮ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਦੇਖੇ ਕਿ ਉਥੇ ਵੀਹ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਦਲਿਤ, ਆਦਿਵਾਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਅੱਜ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਮੇਘਾਲਿਆ ਤੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਗੈਰ-ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਐਨ.ਪੀ.ਆਰ.-ਐਨ.ਆਰ.ਸੀ.-ਸੀ.ਏ.ਏ. ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਉਜਾੜਨਾ, ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਐਸੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰੋਤ ਨੁਮਾ ਮਨੁੱਖ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ 'ਸਿਊਕੋ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡੀਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਅਤੇ ਵਾਹਿਯਾਤ ਅਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਲੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਫੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਵਾਬੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ। 1947 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਨਾਲ ਨਿਜਾਤ ਪਾਈ। ਇਹ ਜੰਗ ਲਗਭਗ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਲੜੀ ਸੀ - ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਉਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ, ਜਾਤਪਾਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਪ੍ਰੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅੰਦੋਲਨਾਂ, ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਰਅਸਲ ਨਿਆਂ, ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਮੁੜ-ਵੰਡ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਤਖਤਾ ਉਲਟਾਉਣ ਦਾ

ਹੋਕਾ ਸੀ।

1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਸਿਮਟ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਉਜਾੜਨ ਵਿਰੁਧ ਲੜਾਈ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਜੋ ਐਸੇ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਅਮਲ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਿਰਫ 63 ਧਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ 120 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਹੈ।

ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਮਟ ਕੇ ਸਿਰਫ ਬਤੌਰ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਰਿਆਦਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਫਿਰਕੂਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਮੀਡੀਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁੱਖ ਭੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਠੀਕ 210 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਹੁਣ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਘਾਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਵਾਇਦ ਹੈ। 26 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਨਸਾਨ ਸਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਦਿਨ ਸੀ, ਜਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬੰਬੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਕੂਲ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਐਸੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ?

ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਿਰਫ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਜਾਂ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਲੇਕਿਨ ਇੰਝ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ।

ਦੁਮੇਲ ਉਪਰ ਮਦਦ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਮੁਲਕ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵਕਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿਤਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਵੀ ਐਸੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਨੈਤਿਕ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਲੈ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗ ਪਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵਿਵਸਥਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰਤਾ ਖੁੱਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁੱਸ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ। ਜੋ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ। ਇਹ ਕੰਮ ਦਲੇਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਲੇਰ ਵਕੀਲ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ; ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ - ਖੂਬਸੂਰਤ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ, ਦਲੇਰ ਲੇਖਕ, ਸ਼ਾਇਰ, ਗੀਤਕਾਰ, ਚਿਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਸਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ।

ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਪਈ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਦੰਗਈ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਦੀ ਚੀਰਫਾੜ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਲੇਕਿਨ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਤੂਫਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋ ਤੁਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੌਣਾਂ ਵਿਚ ਲਹੂ ਦੀ ਗੰਧ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

‘ਆਪ’ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ‘ਤੇ ਡੋਰੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ‘ਨੰਬਰ-1 ਸੂਬਾ’ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨੱਚ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਢਾਈ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਜੰਮਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿਰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਯੂਥ ਆਗੂ ਗੁਰਤੇਜ ਪੰਨੂ, ਹਨੀ ਬਾਜਵਾ, ਤੀਰਥ ਚਾਹਲ, ਰਵੀ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਅਨੁਮੀਤ ਚੌਠਾ, ਬਨੀ ਸਿੱਧੂ, ਧੀਰਜ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਾਫੀਆ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖਾਲੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੋਖਲਾ

ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਖੋਖਲਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਨੂੰ ਘੇਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ‘ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੱਘਰਦੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 22,8906 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੇਂ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ 2020-21 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 248236 ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਾਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਜਟ ਘੱਟ ਸੀ, ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੱਧ ਸੀ। ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਤੇਜ ਪੰਨੂ ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਆਗੂ ਅਨੁਰਾਗ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ‘ਆਪ’ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਸਿੱਧੂ-ਸੋਨੀਆ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੇ ਫੇੜੀ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗਾਇਬ ਰਹੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਡਰਾ ਨਾਲ ਇਥੇ ਦੇ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦ ਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਠਹੁੰਮੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ‘ਰੋਡ ਮੈਪ’ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ।

ਫੋਨ ‘ਤੇ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਕੈਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਵਧੇਰੇ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜੇਲ੍ਹ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਰਹੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਫੋਨ ਲੱਗਣ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੋਨ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਵਾਧੂ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣ ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਦੀ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 10 ਮਿੰਟ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਫੋਨ ਬੂਥ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਕੈਦੀ ਇਹ ਫੋਨ ਈ-ਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ‘ਚੋਂ ਖਰੀਦੇ ਜਾਣਗੇ।

ਸਬੰਧੀ ਖਰੀਦੀ ਲਾਟਰੀ ਨੇ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣਾਇਆ

ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਹੋਲੀ ਬੰਪਰ ਦਾ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਲੋਨੀ ਨਿਵਾਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ. ਵਿਭਾਗ ‘ਚ ਮੁੱਖ ਨਕਸ਼ਾ ਨਵੀਸ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਖਰੀਦੀ 200 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਟਰੀ ਟਿਕਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਲਾਟਰੀ ਤੋਂ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰੀਬ 2 ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ

ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਲਾਟਰੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਾਟਰੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੰਧੀ ਹੀ ਲਾਟਰੀ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਇਕ ਲਾਟਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਲਾਟਰੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀਆ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ

ਸੰਦੌੜ: ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਭਾਈ ਲਾਹੌਰੀਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਕਸਬਾ ਭੁਰਾਲ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਲਾਹੌਰੀਆ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਕਰਨੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਹੌਰੀਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀਆ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਯਾਫ਼ਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵੀਹ ਦਿਨ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਈ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਗੂ ਅਮਿਤ ਅਰੋੜਾ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 24 ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਫਰੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਣ

ਵਾਲੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 24 ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 38 ਗੰਨਮੈਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਗੰਨਮੈਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਰੋਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 6 ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰਮ ਖਿਆਲੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਲੋਂ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਗੂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਗੂ ਅਮਿਤ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗੰਨਮੈਨ ਵੰਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਅਮਿਤ ਅਰੋੜਾ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ‘ਚ ਰੋਸ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗੰਨਮੈਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ‘ਚ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ ਕੈਪਟਨ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਲਵਾਂਗੇ: ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920 ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਦੇ ਆਗੂ ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਬਾਦਲਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਥ ਦੀ ਗੋਲਕ ਦੀ ਲੁੱਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। 1997 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਪਰ ਉਹ ਸੱਚੇ ਆਗੂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਕਾਂਗਰਸ ‘ਚ ਆ ਕੇ ਮੁੜ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ। ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੂੰ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਕੱਟਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਜਾਂ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣਗੇ।

ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗਾ: ਢੰਡਰੀਆਂਵਾਲਾ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਿ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਣਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ‘ਤੇ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਜਵਾਬ ‘ਚ ਭਾਈ ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਓ, ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ।”

ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ‘ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ, ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ

ਕਿ ਮੈਂ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰ ਛੱਡ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਢੰਡਰੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਚੈਨਲਾਂ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹੀ ਚੈਨਲ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇਖੇ ਤੇ ਸਹੀ-ਗਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਰੇ ਚੁੰਝ ਚਰਚਾ ਮੁੜ ਤੇਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਰਹੇ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪੇ ਜਾਣ ਮੌਕੇ ਅਗਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਵੇਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। 10 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਵਾਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ

ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ (ਏ.ਆਈ.ਸੀ.ਸੀ.) ਦਾ ਇਜਲਾਸ 3 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੁੜ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਕਾਵਾਂ ਰੌਲੀ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਕ ਧੜਾ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜਾ ਧੜਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕਾ ਦੁੱਕਾ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ‘ਪ੍ਰਬਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਰਿਵਾਰ’ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਨਿਲ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਉੱਤੇ ਦਾਅ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ।

ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨੇ ਧਾਰਿਆ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ

ਬੰਗਾ (ਬਿਊਰੋ): ਲੇਖਕ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਅਤੇ ਕਲਾਮੀਰ ਕੌਰ ਭੌਰਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਨਵੀਰ ਭੌਰਾ ਦੇ ਰਮਨੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਾਇਕ ਸਰਦੂਲ ਸਿਕੰਦਰ, ਅਮਰ ਨੂਰੀ, ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ, ਨਵੰਤਰ ਗਿੱਲ, ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ, ਪੰਮਾ ਡੂਮੇਵਾਲ, ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ, ਜਸਵੰਤ ਸੰਦੀਲਾ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ, ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਹਰਬੰਸ ਸਰੋਤਾ, ਢਾਡੀ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ, ਆਤਮਾ ਬੁੱਢੇਵਾਲੀਆ ਤੇ ਅਮਨ ਰੋਜ਼ੀ, ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ, ਰਣਜੀਤ ਰਾਣਾ, ਬੂਟਾ ਮੁਹੰਮਦ, ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ, ਲੋਪੇਕੇ ਬੁਦਰਜ, ਜੈਸਮੀਨ ਜੱਸੀ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ ਨੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆ ਕੇ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਜੀਤ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਆਸੂ ਚੋਪੜਾ ਤੇ ਸੁਖਜੀਤ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਖਬਾਰ 'ਅਜੀਤ' ਦੇ ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਲੀ ਝਿੱਕੀ, ਵਿਧਾਇਕ ਅੰਗਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੁੱਖੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਬਣ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ, ਮੱਖਣ ਬਰਾੜ, ਜਸਵੀਰ ਗੁਣਾਚੌਰੀਆ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਹਮਾਰ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾ, ਡਾ. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਐਸ. ਆਰ. ਕਲੇਰ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਅਕਾਲ ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਡਾ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਭਾਗੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ।

ਭੌਰਾ, ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ), ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਚਾਨਾ, ਰੂਪ ਲਾਲ ਧੀਰ, ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੈਂਬ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸੁਭਾਗੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰ

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਝੌਤਾ

ਦੋਹਾ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਝੌਤੇ ਉਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਛਿੜੀ ਜੰਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ 14 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ ਕਾਬੁਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਲੜਾਈ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਲੜਾਕੂ ਤੋਂ ਨੀਤੀਵਾਨ ਬਣੇ ਮੁੱਲੂ ਬਰਦਾਰ ਤੇ ਵਾਸ਼ਿਗਟਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਲਸੀ ਜ਼ਲਮੇਅ ਖਾਲਿਲਜ਼ਦ ਨੇ ਦੋਹਾ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤੇ ਉਤੇ ਸਹੀ ਪਾਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ 135 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 13000 ਤੋਂ 8600 ਫੌਜੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਆਪਣੇ ਵਚਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ

ਵਿਚ ਜੰਗ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ ਕਿ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਬਣੇਗਾ।

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

Homeopathic Consultant and Practitioner

D.H.M.S.; B.C.I.H

(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:

940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087

39039 Paseo Padre Pkwy, Suite# 209 (upstairs), Fremont, CA 94538

Ph: (408) 737-7100

Fax: (408)737-7102 www.homeopathicvibes.com

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillsdale Court

Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...

ਅਮਨ ਦੇ ਆਸ਼ਿਕ

ਆਮਿਸ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ 2008 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਸਨ। ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਸਵੰਤ ਦੀਦ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤੀਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋਨਸਟਾਊਨ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਆਪਾਂ ਲੈਨਕੈਸਟਰ (ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ) ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆਮਿਸ਼ ਕੰਟਰੀ ਦੇਖਣਾ। ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਨੇ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ।” ਉਹ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ ‘ਸੱਤ ਬਚਨ’ ਆਖ ਫੋਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਲੈਨਕੈਸਟਰ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੋਂ 30 ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ। ਸਭਕ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਬੱਚੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਟੋਪੀਆਂ ਵਰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ,

ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ
ਫੋਨ: 717-575-7529

ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ। ਉਹ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਫਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਠਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਗੱਡੀ ਰੋਕੋ, ਅਹੁ ਦੇਖੋ ਆਮਿਸ਼ ਬੱਚੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਆ।”

ਖੈਰ! ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਿੱਨੇ ਹੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਮਿਸ਼ ਕੰਟਰੀ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਇੰਟਰਕੋਰਸ, ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼, ਬਰਡ ਇਨ ਹੈਂਡ, ਸਟਰਾਸਬਰਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣੇ ਹਨ। ਸਤੀਸ਼ ਗੁਲਾਟੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਆਵੇਗਾ। ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿਕ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੁੜਾਏਗਾ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੀਆਂ ਘੋਖਵੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣਗੀਆਂ। ਰਾਣੀ ਨਗੇਂਦਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਕਬੀਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਓਕਾਰਪ੍ਰੀਤ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਕਮਲ ਦੁਸਾਂਝ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਟਰ ਆਦਿ ਵੀ ਆਉਣਗੇ। ਗੁਰਬਚਨ ਦੀ ਫਿਰਕੀ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਘੁੰਮੇਗੀ। ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬੁਲੀਨਾ ਵੀ ਆਮਿਸ਼ ਪਿੰਡਾਂ ‘ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੋਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿਚਵਾਏਗਾ।

ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤਾਂ ਚੱਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ। ਚਲੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ ਲੈਨਕੈਸਟਰ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ‘ਤੇ ਝਾਤ ਪਾ ਲਈਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਵਿਲੀਅਮ ਪੈਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਅਮੀਰ ਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਿਬਰਲ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ (14 ਅਕਤੂਬਰ 1644-30 ਜੁਲਾਈ 1718) ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਚਾਰਲਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ‘ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਫਰੈਡਜ਼’ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮਾਤੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਦੇ ਕੁਏਕਰ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਾਰ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਸੀ। 1682 ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਕਾਲੋਨੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਚਰਚਾਂ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਡੰਡਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ।

ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਹੋਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਜਿਥੇ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੈਨਕੈਸਟਰ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੁਣ 60,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਉਂਟੀ (ਜਿਲਾ) ਵੀ ਹੈ। ਜਿਲੇ ਦੀ ਵਸੋਂ 6 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੜੀ ਪੱਧਰੀ ਅਤੇ ਉਪਜਾਊ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਲੰਮਾ ਦਰਿਆ ਸਸਕੁਹੇਨਾ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਗਦਾ ਹੈ; ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਹਾਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਆਏ ਆਮਿਸ਼ਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੀ), ਲਈ ਇਹ ਵਰਦਾਨ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਹ ਯੂਰਪੀ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਧੌਕਸਾਹੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਸਿਖਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਦੇ ਗਏ।

ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਨਕੈਸਟਰ ਦੀ ਨੀਂਹ 1720 ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਹ ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਐਚ. ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਾਲਜ, ਮਿਲਰਜ਼ਵਿਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਆਊਟਲੈਟਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟ ਚੁਕਾ ਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ‘ਕਿੰਗ ਆਫ ਪਰਸ਼ੀਆ’ ਵੀ ਇਥੋਂ ਕਈ ਘੰਟੇ ਦੀ ਡਰਾਈਵ ‘ਤੇ ਹੈ।

ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਿਵਾਰ 1730 ਵਿਚ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਿਲਾਡੇਲਫੀਆ ਆਇਆ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਲੈਨਕੈਸਟਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪੰਦਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ (ਕਰੀਬ 20 ਹਜ਼ਾਰ) ਸਿਰਫ ਆਮਿਸ਼ ਕੰਟਰੀ ਲੈਨਕੈਸਟਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਘਣੀ ਤੇ ਇਕੋ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਖ-ਵਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਲੀਅਮ ਪੈਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ Holy Experiment (ਪਵਿੱਤਰ ਤਜਰਬਾ) ਆਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਆਮਿਸ਼ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਦਾ ਪਹਿਨਣਾ, ਖਾਣਾ, ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਉਣਾ, ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸੱਚਾਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਕੂਨ ਵਾਲੀ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਮਹਿਕ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਰ ਤੱਕ ਦਿਸਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਮੱਕੀਆਂ ਅੱਲ੍ਹਤ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਰਗਤੀ ਪਾਈ ਝੂਮਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਇਆਬੀਨ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਹਰੇ ਕਚੂਰ ਸਾਵੇ ਪੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਕੱਜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਤੇ ਹਰੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾਈ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਗੋਡੀ ਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਇਉਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸਭਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬੱਘੀਆਂ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਘੋੜਿਆਂ ਜਿਹੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੂਰੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਨੂਠਾ ਜਿਹਾ ਸੰਗੀਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਕੜ, ਘੋੜੇ, ਭੇਡਾਂ, ਗਾਈਆਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਟਰਕੀਆਂ ਜਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਚਰਾਂਦਾਂ ਵਿਚ ਛੁੱਟੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ

ਹੋ; ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਧਰਮ, ਹਰ ਜਾਤ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮ ਢਲੀ ‘ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ-ਡੰਡਾ, ਖਿੱਚੋ-ਖੁੰਡੀ ਅਤੇ ਕੋਡੀ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਆਮਿਸ਼ ਵੀ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਅਗਾਂਹ ਕਈ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਮਾਂ ਪੈ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਸਥਾ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਇਹੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਮੁੱਖ ਹੋਰ ‘ਤੇ ਚਾਰ ਗਰੁੱਪ ਹਨ।

ਆਮਿਸ਼ ਲੋਕ

ਪਹਿਲਾ- ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ (Older Order); ਦੂਜਾ ਨਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ (New Order); ਤੀਜੇ ਹਨ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ (Beachy Amish) ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ (Amish Mennonite)।

ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਮਿਸ਼ ਹੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਬਿਜਲੀ, ਟਰੈਕਟਰ, ਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ, ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਘੋੜਾ-ਬੱਘੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੋਨਾਈਟ ਆਮਿਸ਼ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਕਾਰਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲੱਗਭਗ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਪਸੰਦ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੋਨਾਈਟ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਜੈਕਬ ਅਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 1693 ਵਿਚ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮਿਸ਼ ਮੈਨੋਨਾਈਟ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਇੰਨੇ ਮਾੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਅਜ ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਪਾੜੇ ਪਾ ਛੱਡੇ ਹਨ ਤੇ

ਉਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਰਚ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਲੰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਚਰਚ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਚਰਚ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਬਦਲਦੇ ਆਮਿਸ਼ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਬੱਚੇ ਗੁਆਂਢੀ ਆਮਿਸ਼ ਦੇ ਘਰ ਰਮਸਿੰਗਾ, ਭਾਵ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਲੈਨਕੈਸਟਰ ਕਾਉਂਟੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸੌ ਚਰਚ ਹਨ। ਹਰ ਚਰਚ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਿਸ਼ਪ ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਚਰਚਾਂ ਦੇ ਬਿਸ਼ਪ ਸਾਲ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਵਾਰ ਮਿਲ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਾਇਦਾ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਦੂਰੇਡੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਮਿਸ਼ ਟੈਕਸੀ ਸਰਵਿਸ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਆਮਿਸ਼ ਦਾ ਧਰਮੀਕਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ SHUNNED ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਮੁੰਡਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਆਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਅੱਡ ਟੇਬਲ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਆਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਇਹ ਲੋਕ ਵਿਚੋਲਗਿਰੀ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਡੇਟਿੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਚਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਜੁਆਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਚੁਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੌਰੇਆਮ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਅਕਸਰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਹੀ ਸਾਦਗੀ ਵਾਲੇ ਵਿਆਹ! ਹੋਰ ਇਸਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਿਸ਼ਪ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਓ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡਾ ਇਕੱਠੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਦੱਸਦੇ ਇਹ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਮੁੰਡਾ ਧਰਮੀਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਰਬ ਕੰਟਰੋਲ ਵੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਔਸਤਨ ਆਮਿਸ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੱਠ ਤੋਂ ਦਸ ਤਕ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਰ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈਲਥ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਸੋ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਬਿੱਲ ਵੱਡਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਤਾਂ 2000 ਡਾਲਰ ਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰਲਾ ਖਰਚ ਚਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਆਮਿਸ਼ ਲੋਕ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੋਸ਼ਲ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਘਰ, ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਨਾਲ ਵਾਲਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ। ਬਹੁਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਪੂੰਜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਾਫੀ ਬੱਚਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਔਸਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ

ਅਤੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਲਾ ਹੈਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਘਰ ਸੀਤੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਫਰਾਕ-ਨੁਮਾ ਡਰੈਸਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਸਕਾਰਫ ਪਹਿਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡਰੈਸਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੀ ਪਲੇਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਮੈਨੋਨਾਈਟ ਔਰਤਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਡਰੈਸਾਂ ਵੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਮਰਦ ਲੰਮੀ ਅਧ-ਕੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁੱਛਾਂ ਸਫਾ-ਚੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਰ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਅਤੇ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਫੌਜੀ ਧੌਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਧਾਉਣੀ ਅਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮੈਨੋਨਾਈਟ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ 80 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਬ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮਰਾ ਸਕੂਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ 30-35 ਤਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਡੈਸਕ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ 6 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਰਲੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ-ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਮਿਸ਼ ਲੜਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਸਾਇੰਸ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੱਕ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਬੱਚੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਸਕੂਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਘਰੋਂ ਡਾਇਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

3 ਅਕਤੂਬਰ 2006 ਨੂੰ ਇਕ ਬੜੀ ਹੀ ਦੁਖਾਂਤਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਅਮਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸ਼ਿਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਕਹਿਰ ਟੁੱਟਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਕੰਮਕਾਰ ਲਈ ਲੈਨਕੈਸਟਰ ਹੀ ਸਾਂ। ਸਤਕਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਦੇ ਸਾਇਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਵਜਣ ਲੱਗੇ। ਲੋਕਲ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਖਬਰ ਫਰੇਲਣ ਲਈ ਤਰਲੋਂਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਚੁਗਦੇ ਜਾਨਵਰ ਅੜਿੱਗੇ। ਕੁੱਕੜ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਬਾਗਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਆਮਿਸ਼ ਸਕੂਲ ਦਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਲੋਕਲ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖਬਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਟੇਟ ਟਰੂਪ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਉਸ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਵੀ ਗੁੰਮ-ਸੁੰਮ ਸਾਂ।

ਸ਼ਾਮ ਤਾਈਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 32 ਸਾਲਾ ਚਾਰਲਸ ਕਾਰਲ ਰੋਬਰਟਸ ਚੌਥੇ ਨੇ ਆਮਿਸ਼

ਚਾਰਲਸ ਕਾਰਲ ਰੋਬਰਟਸ ਚੌਥੇ

ਕੰਟਰੀ ਦੇ ਨਿੱਕਲਜ਼ ਮਾਈਨਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦੀ

ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ, ਇਕ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਨਾਮੀ ਟੀ. ਵੀ. ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ।

ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਸਤ ਆਮਿਸ਼ ਕੁੜੀਆਂ

ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚਾਰਲਸ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਲੈ ਕੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਡੇ ਡੱਫਲ ਬੈਗ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਲੁਕੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੈਗ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਦਸ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਛੇ ਤੋਂ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਬਾਂਝੇ ਮਰ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਈ। ਅਮਨ ਦੀਆਂ ਘੁੰਗੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈਆਂ।

ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ ਇਹ ਮਿਲਕ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਲਹੂ ਦੇ ਛੱਪੜ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਸਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਕ ਬੋਰਡ ਲਾਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਕੂਲ ਡੋਰ ਨੂੰ ਪਲਾਈਵੁੱਡ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਵੇਰੇ ਨੌਂ ਵਜ਼ ਕੇ ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਲੋਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਦਸ ਵਜ਼ ਕੇ ਤੀਹ ਮਿੰਟ 'ਤੇ

ਪੁਲਿਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਉਹ ਰੱਬ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ

ਕੁੜੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਸੀ।”

ਬਾਅਦ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦਫੈਲੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ‘ਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

12 ਅਕਤੂਬਰ 2006 ਨੂੰ ਉਸ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਮਲਬੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਚੇਤੇ ਆਵੇ। ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਗਈਆਂ ਬੰਦੀਆਂ-ਨੇਓਮੀ (7 ਸਾਲ), ਐਨਾ (13), ਮੈਰੀਅਨ (12), ਲੀਨਾ (7), ਮੈਰੀ (8) ਸਨ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੇਨਾ (6), ਰੇਚਲ (8), ਬਾਰਬੀ (10), ਸਾਰਾਹ (12) ਅਤੇ ਐਸਥਰ ਕਿੰਗ (13) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬੋਤ੍ਰਾ ਹਟਵਾਂ ਨਵਾਂ ਸਕੂਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਮਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਕਾਤਲ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹਾਂ” ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਾਪ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ।” ਉਹ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਅਮਨ ਪਸੰਦ ਆਮਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗਲ ਲੱਗ ਡੁਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਮਿਸ਼ ਲੋਕ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਅੱਸੀ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਗਾਵਾਂ, ਘੋੜੇ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਾਵਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਦੇ ਟਰੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਿਰਨ ਵੀ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਕੱਟ ਕੇ ਇਹ ਦਵਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਰੱਸੀਆਂ 'ਤੇ ਟੰਗੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਏ ਕੱਪੜੇ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਡੇ ਟੱਬ ਵਿਚ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਭਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਗਲ ਕੇ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਸੁਕਣੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੱਪੜੇ ਸਿਉਂਦੇ ਵੀ ਖੁਦ ਹਨ। ਮਰਦਾਂ ਜਾਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਪਰ ਜਾਂ ਬਟਨ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਬਟਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਬਕਸ਼ਾਏ ਅਤੇ ਜਿੱਪਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਵੈਲਕਰੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟੀ. ਵੀ. ਅਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟੀ. ਵੀ. 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਖਬਰਾਂ ਅਮਨ ਪਸੰਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਰਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਤੇ ਪੈਂਟ

ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹੁਣ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹੱਥੀ ਬਣਾਇਆ ਫਰਨੀਚਰ, ਰਜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ‘ਬੱਘੀ-ਰਾਈਡ’ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਈ ਗੈਰ-ਆਮਿਸ਼ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਆਮਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ‘ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਡੱਚ’ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਟੂਰ-ਗਾਈਡ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਸਾਲ ਤੀਹ ਲੱਖ ਸੈਨਾਨੀ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਆਮਿਸ਼ ਘਰ ਵਿਚ ‘ਆਮਿਸ਼ ਵਿਲੇਜ’ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੰਜ ਕੁ ਡਾਲਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਗਾਈਡ ਤੁਹਾਨੂੰ 45 ਕੁ ਮਿੰਟ ਦਾ ਟੂਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਂਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਫੂਟੇ, ਬੱਕਰੀਆਂ, ਘੋੜੇ, ਮੋਰ, ਸੂਰ, ਕੁੱਕੜ ਆਦਿ ਵੀ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਹਲ-ਪੰਜਾਲੀਆਂ, ਅਹਿਰਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਦ ਵੀ ਰੱਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਮੇਂ ਉਜੜੇ...

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਅਮਰ ਪ੍ਰੇਮ’ ਦਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ‘ਚ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਬਦਨਸੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ‘ਚ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੀਤ ਦਾ ‘ਕੰਟੈਂਟ’ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ,

ਤੁਫਾਂ ਜੋ ਨਾਵ ਡੁਬੋਏ
ਤੋਂ ਮਾਝੀ ਪਾਰ ਲਗਾਏ,
ਮਾਝੀ ਜੋ ਨਾਵ ਡੁਬੋਏ
ਉਸੇ ਕੌਨ ਬਚਾਏ?
ਪਤਝੜ ਜੋ ਬਾਗ ਉਜਾੜੇ,
ਵੇਂ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਖਿਲਾਏ,
ਜੋ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਮੇਂ ਉਜੜੇ,
ਉਸੇ ਕੌਨ ਖਿਲਾਏ?’

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗੀਤ ਨਾਇਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛੋਂ ਜਿਹੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਕੁਝ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ‘ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਜਰਬਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ 50-60 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ. ਪੀ. ‘ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਸਰਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਬੜਾ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਅੱਜ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਜੇ ਇਸ ਫਖਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲੱਗ ਗਈ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 50-60 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮ ‘ਚ ਆਏ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਹਿੰਦੂ ਹਕੂਮਤ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੇਠ ਸੋਟਾ ਫੇਰਨ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੁਝ

ਵੀ ਮਾੜਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਹਕੂਮਤ ਮੱਥੇ ਅਤੇ ਜੋ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੌਣ ਸਮਝਾਏ ਕਿ ਤਾੜੀ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੱਜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਮਾਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮੀਡੀਆ ਬਲਦੀ ‘ਤੇ ਤੇਲ ਪਾਉਣ ‘ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ‘ਹਿੰਦੂ ਗੁੰਡਿਆਂ’ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੇਫਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ‘ਸਿੱਖ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦ’ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਚੋਂ ‘ਸਿੱਖ’ ਲਫਜ਼ ਕਢਾ ਕੇ ਦਮ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਕੀ ਇਹ ਦੋਹਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਹੀਂ?

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 22 ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸ. ਕੰਵਲ ਨੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ

ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਘਾਣ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਹਿੰਸਕ ਦੌਰ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾ ਛੁਪਣਾ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ? ਹਾਲਾਤ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਨੌਣੀਅਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਹਿੰਸਕ ਦੌਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਿਆਰ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ! ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਵੱਖਵਾਦ ਲਹਿਰ ਨੇ ਲਿਆ।

ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਬੁਲਾ ਰਸਤੇ ‘ਚੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੇਲੋੜੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਗੁਆ ਕੇ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਟਕਰਾਓ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੁਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ‘ਮਰ ਜਾਂਗੇ, ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ’ ਵਾਲਾ ਵਤੀਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚੰਗੇ ਜੀਵਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਉਣਾ ਅੱਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਲਾਦੇਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਫਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਿਰੋਹਾਂ ਨੇ ਬਦਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਣ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇਗਾ। ਕਾਸ਼! ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੋੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਬਸੂਰਤ ਬਾਗ ਵਾਂਗ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਜੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ‘ਚ ‘ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ’ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

-ਹਰਜੀਤ ਦਿੱਲ
ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕੈਨੇਡਾ।

‘ਪੂਰਨ’ ਕਦੇ ਪਰਤੇਗਾ?

ਰੰਗਕਰਮੀ ਆਤਮਜੀਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੱਚ ਨੂੰ ਇਜ਼ਤ ਦੇਣੇ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਸਭ ਲਿਹਾਜ਼ਾਂ ਵਗਾਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ‘ਪੂਰਨ’ ਨਾਟਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਦਰਯਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਬਟਾਲਵੀ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਆਹਰ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਚਾਰਨ ਵੱਲ ਟੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਪਚਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਕੱਚ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਟੁਕੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਘ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਈ ਕੁਝ ਛਿੱਲ ਤਰਾਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ‘ਪੂਰਨ’ ਪੂਰਨ

ਬਟਾਲਵੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਪੂਰਨ ਲੂਣਾ ਵਲੋਂ ਚੱਲੀ ਚਾਲ ਦਾ ਤੌਤ ਲੱਭਣ ਜਾਂ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਡੀਕੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਦਰਯਾਰ ਸਦਵਿਹਾਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਲੂਣਾ ਨਾਲ ਹੋਏ ਧੱਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰਨ ਇਸ ਸਭ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਓਪਰੀ ਸਤ੍ਹਾ ਬਹਿਸ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟਕਰਾਉ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ਕ ਇਕ ਅਤਿ ਬਾਰੀਕ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪਸੀ ਦੋਸਤ ਲੱਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੂਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਾਂਝ ਤੇ ਸੁਰ ਕਿਤੇ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇੰਨਾ ਸਰਲ

‘ਚ ਹੈ, ਅਲਮਾਰੀ ‘ਚ ਪਏ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜੇ ਕੁਤਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੂਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦਾ ਹੈ, ਲੂਣਾ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਆ ਬਹੁਤਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਬਟਾਲਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ ‘ਚ ਪਿਓ ਸਮਾਨ ਸਲਵਾਨ ਨਾਲ ਧੀਆਂ ਵਰਗੀ ਲੂਣਾ ਦੇ ਨਰਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮਜੀਤ ਨੂੰ ਲੂਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੂਰਨ ਦਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਲੂਣਾ ਪੂਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਤਰੰਜ ਖੇਡਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਨ ਨਾ ਹਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੇਵਕੂਫ ਅਖਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕਾਦਰਯਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੂਰਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ ਪੂਰਨ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਖੁਦ ਚੱਲਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਲਵਾਨ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ‘ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੂਣਾ ਨੂੰ ਵੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ, ‘ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਉਹ ਲੂਣਾ ਵਿਆਹ ਲਿਆਇਆ। ਲੂਣਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿਓ ‘ਚੋਂ ਹਾਣ ਨਾ ਲੱਭਿਆ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਹਿਰ ਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੀ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਭਟਕਾਂਗਾ?’ ਆਤਮਜੀਤ ਭਟਕਣ ਦਾ

ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-98880-11096

ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੂਣਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਮੁਹਰਾ। ਉਹ ਇਸ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਅਪੂਰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਤਲਾਸ਼ਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ।

‘ਬੀਏਟਰ ਫਾਰ ਬੀਏਟਰ’ ਦੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਨਾਟਕ ਨਾਟਿਅਮ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਰੰਗਮੰਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਤਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਰੰਗਮੰਚੀ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਅਕਸ ਧੁੰਦਲਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਐਨੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਕਿਤੇ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਟਕੀ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਟਕਰਾਉ ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਗਏ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਖੋਲ੍ਹਣ, ਸਮਝਣ, ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਚਣ ਜਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ‘ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਐਸੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋਵੇ।

ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ‘ਚ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹੋ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਗਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਰ ਬਟਕਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ‘ਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੀ ਅਗਲੀ ਚਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹੋ। ਆਤਮਜੀਤ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਨਾਟਕਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਨਾਟਕ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਗਿਰਦੇ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਰਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਲ ਤੋਂ ਬਚੇ। ਇਥੇ ਸੁਆਦਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਉਸੇ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੰਜਮ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੂਰਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਕਾਦਰਯਾਰ, ਸ਼ਿਵ

ਆਤਮਜੀਤ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕ ‘ਪੂਰਨ’ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ।

ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਲਈ ਤੇ ਨਾ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ‘ਚ ਜਦੋਂ ਮਿਸਟਰ ਸਲਵਾਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬੀਵੀ ਲੂਣਾ ਦੀ ਮਹਿਲ-ਆਮਦ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਜਗਨ ਅਤੇ ਨੌਕਰਾਣੀ ਕਿਰਪੀ ਸੱਪ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਪ ਦਾ ਹੋਣਾ ਪਰ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਦਾਰਦ ਹੋਣਾ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਟਾਫਰ ਬਣ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ‘ਚ ਕਈ ਹੋਰ ਤਹਿਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਦੇ ਰਾਹ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਦੇ ਨੰਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਰਤਾਓ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਾਵੇਂਪਣ ਵਲ ਉਂਗਲ ਵੀ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਾਇਬਲ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਲੂਣਾ ਜ਼ਹਿਰ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਸੱਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਮਕੌੜੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਗੰਢੇਏ। ਉਹ ਅੱਗ ਹੈ, ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਮਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਲਵਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸੇ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲੂਣਾ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਬਿਸਤਰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨਾਟਕ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਲਟ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਟਕ ਕੋਈ ਅੰਤਿਮ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਖੇਡ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਵਨ ਜੌਹਲ, ਹੈਪੀ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੱਸੀ ਜਸਵੀਰ, ਹਰਜੋਤ ਨਟਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਤੇ ਸਹਿਜਤਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਗਦੀਪ ਸੰਧੂ ਅਸਹਿਜ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਰ ਅਸਹਿਜ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਮੰਚੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਸੈਂਟ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਬਾਰੇ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਾਤ

ਰੰਗਕਰਮੀ ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਨਿਆਰਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਰੱਖੀਏ ਨਾਂ’, ‘ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਦਾ ਸੱਚ’, ‘ਪੂਰਨ’, ‘ਪੰਚ ਨਦ ਦਾ ਪਾਣੀ’, ‘ਕੈਮਲੂਪਸ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ’, ‘ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਰੰਗੀ ਹਾਂ’, ‘ਤੁਮ ਕਬ ਲੋਟ ਕੇ ਆਓਗੇ’ ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਜਾਨਦਾਰ ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਖੇਡੇ। ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਨਾਟਕ ‘ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਦਾ ਸੱਚ’ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਪਰ 2015 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਖਿਲਾਫ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਇਹ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 14 ਮਾਰਚ 2020 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-420

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬੈਠੀ ਬੇਬੇ, ਨਾਲ ਗੁਆਂਢਣ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ।
ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦੇਖੇ, ਆਹ ਕੌਣ ਕੁੜੇ ਆਵੇ ਅੰਦਰ ਵੜਦੀ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-418

ਟੀਟਣੇ ਮਾਰਦਾ ਸੱਟ ਖਾ ਬੈਠਾ
ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਇਆ।
ਧੱਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ
ਮਸਾਂ ਨੁਝ ਕੇ ਉਪਰ ਬਹਾਇਆ।
ਵੇਂਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਤ ਰਿਹਾ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਮੂਹਰੇ ਲਾਇਆ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਲੱਦ ਕੇ ਖੋਤਾ ਰੋਹੜੇ ਉਤੇ
ਜੁੜ ਕੇ ਅੱਗੇ, ਖਿੱਚਦਾ ਕਰੇ ਵਿਚਾਰ।
ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਤੁਰੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ।
ਬੇਜੁਬਾਨ ਜਾਨਵਰ, ਜੀਅ ਰੱਬ ਦਾ,
ਬੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਵਫਾਦਾਰ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਦਵਾ ਦਾਹੂ ਜੇ ਕਰਦਾ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ
ਆਹ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ।
ਬੇਜੁਬਾਨ ਉਪਰ ਜੁਲਮ ਕਰ ਕੇ
ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਿਹਾ ਬਸ ਕਮਾਉਣਾ।
-ਚਮਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ: 91-95010-33005

ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਲੇਖਾ ਜੀਅ ਜਾਨ ਤੋੜ ਕੇ।
ਕੰਮ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਸੀ ਬੈਠਾ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ।
ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੇੜ੍ਹੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ।
ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਪੁੰਨ ਕਮਾ ਲਿਆ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਚੰਦ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਗਏ ਘਰੋਂ।
ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਖੱਚਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ

ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਏ ਦਿਲ ਤੋੜ੍ਹ।
ਰੋਹਤਾ ਵੀ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉ
ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭੀਏ ਕੰਮ ਤੋੜ੍ਹ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ
ਪਿੰਡ ਕੁਲਬੁਰਫਾ, ਪਟਿਆਲਾ।
ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਥੀ
ਤੋਰਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਵਾਂ।
ਅੱਜ ਰੋਹੜੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ
ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਥਾਂ ਲੱਗ ਜਾਵਾਂ।
-ਇੰਦਰਜੀਤ ਮੰਗਾ
ਪਿਟਸਬਰਗ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਖੋਤਾ ਦਿਮਾਗ ਖੋਤੇ ਦੀ ਪਛਾਣ
ਨੱਠ ਨੱਠ, ਹਿਣਕ ਹਿਣਕ, ਕੰਨ ਚੁੱਕ
ਭੱਜਿਆ ਰਿਹਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੋਹੜੇ ਅੱਗੇ।
ਹੰਭ ਹਾਰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣਿਆ।
ਸਲੋਤਰੀ ਕੋਲ ਲਿਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਲੱਗਦੇ।
ਬੰਨ ਨੁਝ ਉਸੇ ਰੋਹੜੇ ਉਤੇ
ਜੋ ਸਿਰ ਸੁੱਟੀ ਨਾਕਾਬਲ ਹੈ ਕੰਮ ਦੇ।
ਖੋਹਲ ਰੱਸਾ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਮਰੇ ਜਾਂ ਖਾਵੇ ਡੰਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ
ਇਹੋ ਰਹਿ ਗਈ ਹੁਣ
ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਨਸਿਕਤਾ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਦਿਹਾੜੀ ਭਾਰੀ।
ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਕੀ ਵਰਤਿਆ ਭਾਣਾ
ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਈ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ।
ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਕਮਾਉਣਾ, ਓਹੀ ਖਾਣਾ,
ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਕਿ ਗਰੀਬ ਉਤੇ
ਨਾ ਆਵੇ ਕਦੇ ਮੁਸੀਬਤ ਭਾਰੀ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-640-6660

ਕੈਪਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 417

ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉਪਰ ਸਾਗ ਮਾਤਾ ਨੇ
ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ।
ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰਗਾ
ਇਹਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁੱਜੇ ਲਾਇਆ।
ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ
ਚੰਗਾ ਖਾਣਾ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ।
-ਚਮਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਤਾ

ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। 14 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਰਚਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਤੱਕ ਦਿਲ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੇਣ ਹੀ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਛੇ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿਤਾਰੇ ਮੋਹਨਜੀਤ, ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਵਨੀਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਅਰਸ, ਰੁਬੀਨਾ ਸ਼ਬਨਮ, ਵਿਜੈ ਵਿਵੇਕ, ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 17 ਫਰਵਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਫਰੈਂਕ ਜਿਹੇ ਮਹਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਗਮ ਰੰਗਮੰਚ ਤੇ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ, ਸਵਰਾਜਬੀਰ, ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ, ਸੁਨੀਤਾ ਧੀਰ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਚੰਨੀ, ਮਨਜੀਤ ਔਲਖ ਅਤੇ ਸਤੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਜਿਹੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਕ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਹਟਵਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 19 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਮਲਕੀਤ ਡੌਲੀ ਦਾ ਗਿੱਧੇ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੰਗੜੇ, ਕਰਮਜੀਤ ਬੱਗਾ ਦਾ ਅਲਗੋਜ਼ਾ ਵਾਦਨ ਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਬੱਬਲ ਦਾ ਗਾਇਕ ਕਲਾ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ-ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਐਸ. ਐਨ. ਸੇਵਕ, ਅਮਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸੋਨੀ, ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂਰ ਤੇ ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂ।

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਚੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ

ਭਰੀ ਮਹਿਫਿਲ ਵਿੱਚ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭਾਵਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾ ਲਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜਿਉਣਾ ਕਾਹਦਾ ਜਿਉਣਾ ਹੋਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਨ ਲਾਈਨ ਕਵਿਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮਾਣ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਢੀ ਰੋਲ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2 ਤੋਂ 6 ਫਰਵਰੀ 2020 ਤੱਕ ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਉਤਸਵ ਰਚਾ ਕੇ ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਮੋਹਨ ਭੰਡਾਰੀ, ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ ਤੇ ਕੰਵਰਜੀਤ ਕੰਗ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਵ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ ਕੇ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਏ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਮੰਚ ਮਹੀਨਾ: ਇਸ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਬਾਲ ਭਵਨ ਵੀ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਸੁਦੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ 'ਬੀਏਟਰ ਫਾਰ ਬੀਏਟਰ' ਨੇ ਇਸ ਭਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਚਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਤੇ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਤੱਕ ਦੇ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
 Sandhugulzar@yahoo.com

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਚੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰ ਚਾਈਲਡ ਰਾਈਟਸ ਦੀ ਰੂਹੋ-ਰਵਾਂ ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕੌਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਮੇਅਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰੰਗ ਮੰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬੜਾਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜੰਮੀ ਜਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕੌਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਸੀਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਤਾਜ ਸਜਾਇਆ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ
ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ
ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਬਣਦੇ।
ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫਲੇ ਆਉਂਦੇ
ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਦੇ।
ਇਹ ਤਪਦੀ ਰੇਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਰਸਤਾ ਠੀਕ ਹੈ ਮੇਰਾ,
ਇਹ ਸੜਦੇ ਪੈਰ ਸੜਦੇ ਦਿਲ
ਮੇਰੇ ਸੱਚ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣਦੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦਾ ਧਰੂ-ਤਾਰਾ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ

ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਜ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਧੜੱਕਤ ਗਾਇਕ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਮਾਲ 'ਤੇ ਕਮਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਪਛਾਣਦੇ ਬੰਮੂ ਗੀਤਕਾਰ ਜਦੋਂ ਕਲਮਾਂ ਨਾਲ ਤਰੰਗਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ ਤਾਂ ਕਦਰਦਾਨ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੀਤਕਾਰ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ

ਲੋਹਾਰ ਦੀ ਕਲਮ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪੰਡੀ ਦੇ ਨਾਂ ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੇ। ਸੰਨ 1994 ਦਾ ਉਹ ਕੈਸਿਟ ਯੁਗ ਸੀ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਕੈਸਿਟ ਦੀ

ਗੀਤਕਾਰ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ

ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਮੰਗ ਰਹੀ। ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੈਜੀ ਬੈਂਸ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਜੱਸੀ ਬੰਗਾ ਤੇ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਵੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਰਸਮੀ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੱਖਣ ਜੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪੰਡੀ ਦੇ 'ਸ਼ਾਹ' ਦੀਏ ਕੁਤੀਏ' ਗੀਤ ਨੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਗੀਤ ਜੈਜੀ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿਓ। ਜੇ ਪੰਡੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦਾ ਸਾਹਿਗਰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਜੈਜੀ ਵੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਸਾਹਿਗਰਦ ਹੈ।"

ਮੱਖਣ ਨੇ ਜੈਜੀ ਨੂੰ 'ਨਾਗ ਸਾਂਭ ਲੈ ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ' ਗੀਤ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਗੀਤ ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਜੈਜੀ ਦੀ ਹੋਰ ਭੱਲ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਗੀਤ ਨੇ ਵਿਆਹਾਂ, ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਖੂਬ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੀਤ ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੀ ਬੜਾ ਚੱਲਿਆ। ਮੱਖਣ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ

ਧੜਾ ਧੜ ਵਿੱਕੀ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵੀ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ।

ਟੋਰਾਂਟੋ ਰਹਿੰਦੇ 'ਪਿੰਸਟੂ ਸਟੂਡੀਓ' ਵਾਲੇ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤ ਬੇਹੱਦ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਗੀਤ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੈਜੀ ਬੈਂਸ, ਕਲੇਰ ਕੰਠ, ਰਣਜੀਤ ਮਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਿਰਕ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਰਣਜੀਤ ਰਾਣਾ, ਮੰਗਜੀਤ ਮੰਗਾ, ਐਚ. ਐਸ. ਭਜਨ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਫਰੀ (ਯੂ. ਕੇ.), ਮਿੱਕੀ ਨਰੂਲਾ (ਜਸਪਿੰਦਰ ਨਰੂਲਾ ਦਾ ਭਰਾ), ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਲੋ, ਐਸ. ਐਸ. ਅਜ਼ਾਦ, ਦਿਲਜਾਨ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸ਼ੌਕੀ, ਦੁਰਗਾ ਰੰਗੀਲਾ, ਪੰਮੀ ਬਾਈ, ਬੱਬੂ ਗੁਰਪਾਲ ਯੂ. ਐਸ. ਏ., ਸੁਖਵੰਤ ਸੁੱਖੀ, ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਅਰਸ਼ੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਖਾਨ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮੱਖਣ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਰਦੇਸੀ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਨੇ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ।

ਤੈਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਪੁੱਤ ਪਰਦੇਸਾਂ ਨੂੰ
ਕੀ ਕਰਦੇ ਇਹ ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ।
ਘਰ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਕੱਟਣ ਲਈ
ਪੈਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।
ਓਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵੀ ਸਨ ਗੈਰ ਹੋਏ
ਅੱਜ ਗੈਰ ਵੀ ਬਣ ਗਏ ਘਰ ਦੇ ਨੇ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਵੀ ਪੁੱਛ ਕੇ
ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ।
ਦੁਰਗਾ ਰੰਗੀਲੇ ਦੇ ਗਾਏ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ
ਸਮਰਾਟ ਚਰਨਜੀਤ ਆਹੂਜਾ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਇਸ
ਗੀਤ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੱਖਣ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਲਮ ਚਲਾਈ। ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਖੇਡ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਜੇ. ਸਨਿਕ ਨੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨਾਂ ਭੇਡ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ, ਜੇਰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ ਫਿਰ ਮਰਦ ਦਲੇਰਾਂ ਦਾ ਨਾਲੇ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਕਤ ਹੱਡੀ ਦੀ। ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਦੰਗਲ ਵਾਂਗੂੰ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੀ। ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਢਾਈ

ਸੌ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ 1990 ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰੀ ਉਹਨੂੰ ਰੱਬੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਗਤਪੁਰ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਜੀਤ ਤੋਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਸਿੱਖੀਆਂ। ਉਹਦੇ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਓਹਾਇਓ ਵਸਦੇ ਪੇਂਡੂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਬੱਬੂ) ਨੇ ਵੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਕਿ ਮੱਖਣ ਨੇ ਪਿੰਡ ਲੋਹਾਰ (ਨੇੜੇ ਗੁਰਾਇਆ) ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(ਖੱਬਿਓ) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਜੋਬੋਵਾਲੀਆ

ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭਾਈ ਹਨ। ਉਹ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤੀਜਾ ਭਰਾ ਇਟਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਫੋਟਾ ਵੀਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੱਖਣ ਲੋਹਾਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਪਿਆਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

ਲੋਕ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਵਸਾ ਲੈਂਦੇ ਜਿਸ ਕਲਮ 'ਚ ਸਮਾਜ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਵੇ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਰਸਾ ਕਰੇ ਸਲਾਮਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹੋਵੇ। ਬੇਬੋਫ, ਬੇਦਾਗ ਕਲਮਾਂ ਦੀਆਂ 'ਜੋਬੋਵਾਲੀਆ' ਕਦਰਾਂ ਪੈਦੀਆਂ ਨੇ, ਚਲਦੀਆਂ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਵੇ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਾ ਸੂਹੀਆ ਤੰਤਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.) ਵਲੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਜੇ ਨੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਤੇ ਫਿਕਰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਰਤੇ ਪਿੰਡ ਡੇਅਰੀਵਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ 'ਚ ਭਾਰੀ ਰੋਸ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਦਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ

ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਕਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੰਘਾਇਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਲਿਆਈ ਜਾ ਰਹੀ ਮਿੱਟੀ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਮੁੱਖ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹਨ।

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਖਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਵਧ ਰਹੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਮੁੜ ਸੰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਕੁਝ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਣਾ ਧਾਰੀਵਾਲ

ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੋਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਗ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ?' ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਤੀਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ?' ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਕੇ ਵੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਲੋਕ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਹੁਤ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਦਵਾਰਕਾ ਦੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਖਿਲਾਫ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰੁੱਪ 'ਖਾਲਸਾ' ਬਣਾਇਆ। ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਤੁਰਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਨੇ ਪੇਪਰ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮੰਦਭਾਗਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੌਜਦਾਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ

ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਲਾਸ ਸੱਤਵੀਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਤੁਰਤ ਰੱਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਬਜਟ: ਕਿਸਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਭਾਜਪਾ-ਜਪਾ ਗੱਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਜਟ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਟੈਚੀ ਜਾਂ ਬੈਲਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਖਤਮ ਕਰਦਿਆਂ ਟੈਬ ਰਾਹੀਂ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਜਟ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਵੀ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੱਟਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ 1,32,165 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਵਾਰ 8 ਫੀਸਦ ਵਾਧੇ ਨਾਲ 1,42,343 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 7.50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 4.75 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਮੁਕਤ ਕਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਦਾਮਾਂ 'ਚ ਚੋਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ 'ਚ ਬਾਈਪਾਸ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਿਸਟਮ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ 2,307 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਬੀਤੇ ਸਾਲ 19 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਲੈਨੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ

ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁਫਤ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ (ਵਿਰਾਸਤੀ ਮਾਰਗ) ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5 ਵਜੇ

ਤੱਕ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਾਘਾ ਟਰਮੀਨਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਕੇ ਇਥੇ ਰਾਤ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਸ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਵੀਂ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਬੱਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨੀ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਲੰਗਰ ਘਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਮਗਰੋਂ ਉਪਰੰਤ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਾਘਾ ਟਰਮੀਨਲ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਮੁਫਤ ਬੱਸ ਸੇਵਾ 6

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਟਰਮੀਨਲ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਿਆ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਅੱਜ ਵਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਫੋਕਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਾਘਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ

ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਸਫੀਰ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਸ਼ਿਨ ਬਾਂਗਕਿਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਸਫੀਰ ਨੇ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਯਾਤਰੂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਰਜ

ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਮਿਲੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਨੇ ਸਫੀਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੋਵਾਂ

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਣ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ੀਹ। ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਨਾ। ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਨਰੋਇਆ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ।

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਹੁਸੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਮੰਨ। ਸਮਾਜਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਈ ਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਬਖਸ਼ਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੂਝ-ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ।

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਸਿਰਫ ਪਦਵੀਆਂ, ਰੁਤਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਫਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਹੋਵੇ, ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਦੀ ਆਭਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਸਿਰ ਫਖਰ ਨਾਲ ਉਚਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਜਾਪਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਨਿਗੁਣਾ ਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਿਰਫ ਉਚੇ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰਿਆਂ, ਵੱਡੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਜਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਾਤ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਰੁੰਡ-ਮਰੁੰਡ ਹੋਇਆ ਰੁੱਖ, ਬੰਜਰ ਹੋ ਰਹੀ ਮਾਨਵੀ ਕੁੱਖ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੇਲਗਾਮ ਭੁੱਖ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਮਕਸਦ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਿਲਦੀ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਿੱਥਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਲਲਕ ਅਤੇ ਆਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾਦੇ, ਅਸੀਮ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵੀ ਮਨ-ਧਰਾਤਲ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਮਿੱਥਣਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਗ ਤੋਲਣਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ, ਹੌਸਲੇ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਬਹੁ-ਟਿਕਾਣਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ-ਬਹੁਰਾਂ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਤਕ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਦੀ ਪੁਣਛਾਣ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਕਰਦੇ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨ 'ਚ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਬਣਾਉਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਸਭ ਤਰਕੀਬਾਂ ਅਤੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ਉਣੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਲੱਗਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਜਦ ਮਨ-ਧਰਾਤਲ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਬੀਜ ਦੇ ਪੁੰਗਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਮੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨਾ ਮਨ ਦੀ ਲੋੜ। ਫਿਰ ਮਨ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਦੇ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਿਆਸ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਿਆਸ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੰਨੀ ਮੋਤਨ ਲਈ ਸਵੈ-ਭਰੋਸਾ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ, ਜੋ ਆਸ ਅਤੇ ਧਰਵਾਸ ਬਣਦਾ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਸੁਪਨ-ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਮਿਲਦਾ।

ਭਰੋਸਾ ਖੁਦ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਸੂਝ, ਤਾਕਤ ਤੇ ਤਰਜ਼ੀਹ 'ਤੇ। ਭਰੋਸਾ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ, ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਸਮਝਣਾ। ਭਰੋਸਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਜੋ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਚੰਦੇਆ ਤਣਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਆਲ-ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਤਾਰੇ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਈਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਜੁਗਨੁਆਂ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਬਰਸਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਰਮ-ਸਰਦਲਾਂ ਸੂਝ-ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਦਾ ਤਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਰਾਂ ਵਿਚ ਸਦ-ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਸਿਰਫ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ

ਮਨ-ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਦਿਆਂ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਚਰਿੱਤਰ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਾਦਗੀ, ਸਹਿਜ, ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਦੇ ਸੰਗਮ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਤੇਜ, ਜਿਸ ਸਾਹਵੇਂ ਸਭ ਰੰਗ ਫਿੱਕੜੇ।...ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਓ ਹੈ? ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਅਦਬ ਹੈ?” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਮੰਜ਼ਿਲ, ਸਿਰਫ ਪਦਵੀਆਂ, ਰੁਤਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ।...ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਮਿੱਥਣਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਗ ਤੋਲਣਾ।...ਮੰਜ਼ਿਲ, ਬੇਹਿੰਮਤਿਆਂ, ਬੇਗੈਰਤਾਂ ਜਾਂ ਆਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਝੋਕਣਾ ਪੈਂਦਾ।” -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਾਲਿਆਂ, ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਨ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਮੀਬ ਹੁੰਦੀ। ਥੋੜ੍ਹ-ਦਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਰਹਿੰਦਾ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦੇ ਖਿਆਲ, ਪਲੇ ਪਲੀ ਬਦਲੀਆਂ ਤਰਜ਼ੀਹਾਂ ਜਾਂ ਸੁੱਖ-ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਤੇ ਨਿਜੀ ਤਰਜ਼ੀਹਾਂ ਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ। ਇਸ ਆਪੂ ਬਣਾਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਟੱਪਣ ਲਈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਤਰੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਰਨ-ਮਿੱਟੀ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਬੇਹਿੰਮਤਿਆਂ, ਬੇਗੈਰਤਾਂ ਜਾਂ ਆਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਝੋਕਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਖਾਲਸ ਅਤੇ ਨਿਗਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਪਛਾਣ।

ਜਦ ਮਨ ਦੀ ਤਕਤਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪਕਿਆਈ, ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ। ਕੁਝ ਦਲੇਰੀ ਭਰੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਉਦਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਨਪਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ। ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਿਆ-ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਗਵਾ ਵੀ ਲੈਂਦੇ। ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸੱਜਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਲਿਤਰੇਪਣ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਉਗਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ 'ਤੇ ਉਗੇ ਸੂਰਜ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਪੈੜ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਠਰੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾਉਂਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਨ-ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਹੀ ਨਿਰਮੂਲ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਨੇਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਰਹਿੰਦਾ। ਆਖਰ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ।

ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੱਬ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ ਰੂਪੀ ਸੋਧ ਹੁੰਦੀ।

ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੰਨੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਹੋਣ, ਕੁਝ ਬਣਨ ਜਾਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਬਣਨ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ, ਤਰੁਟੀਆਂ ਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਿਰਫ ਮਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵੰਨੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ।

ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਮਨ-ਚਾਹੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਸਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨ ਅਸੀਮ ਅਤੇ ਅਥਾਹ। ਇਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਾਨੀ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਚ ਸੁਪਨਦੀਆਂ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦੀਆਂ। ਮਨ ਨੂੰ ਚੋਰਾਹੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਸਰਘੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵੰਨੀ ਤੋਰਨਾ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ। ਵਿਚਾਰੇ ਬਣ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਗੋਂ ਵਿਚਾਰਗੀ ਨੂੰ ਵੀਰਤਾ, ਵੀਰਾਂਗਣ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮਨ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਤੇ ਤਕਤਾਈ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਮਾਸਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਲੋਭ-ਲਾਲਚ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਜ਼ਿੱਲਤ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਦਾਦੀ ਦੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਕੀਰਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਈ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਛੂਹ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਉਹ ਦੀਵਾਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅਜੋਕੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਮਲੀਆ-ਮੇਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਿਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸਾਕਾ ਕਿੰਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਗਦੇ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮਾਨਸਿਕ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਚਮਕੌਰ ਵਿਚ ਲੜੀ ਗਈ ਉਸ ਅਸਾਵੀਂ ਜੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਲਿਆਉਣਾ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਸਾਹਵੇਂ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਜ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਜੰਗੋ-ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਰਫਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਜੰਗ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਹੜੇ ਦੀਦਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਚਿਤਰਨ ਕਰੋਗੇ, ਜਦ ਪੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਲਲਕਾਰਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਮਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖੁਦ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਨੇ? ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਲਿਆਇਓ, ਜਦ ਉਹ ਬਿਨ-ਕੱਫਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੇ, ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਚੀਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਤੇ ਮਕਸਦ ਵੰਨੀ ਕਦਮ ਉਠਾਉਂਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਜਿਹੀ ਦਲੇਰੀ,

ਮਾਨਸਿਕ ਪਰਵਾਜ਼ ਤੇ ਪੈਰੀਬਰੀ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਈ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਮਨ ਦੀ ਕਰਤਾਈ, ਮਨ-ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਲਗਾਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸੇਧਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ। ਇਹ ਜੰਗ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਰੋਗੇ ਮੁਕਾਬਲਾ?

ਕਦੇ ਮਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਤੋਂ ਲਾਇਓ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੌਰਾ ਖੈਬਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੋਲ-ਬਾਲੇ ਗੂੰਜਾਏ। ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਦਸ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਖੈਬਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੀਕ ਵੀ ਅਜਿੱਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਏ। ਸਿਰਫ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਝੁਕਾਇਆ ਸੀ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹਸਤੀ ਲਈ ਜੰਗਾਂ ਲੜੀਆਂ। ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੇ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਤੇ ਸੁੱਖ-ਆਰਾਮ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਣਾਇਆ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਧਰਵਾਸ ਅਰਪਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਚਾਹੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੀਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬੇਆਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਬੇਆਰਾਮੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਰਬ ਸੁਖਨ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪਿਆ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਣਾਓ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੰਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ-ਬੋਝਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਹੀਣ ਦੀਦਿਆਂ ਲਈ ਸੁਪਨ-ਮਾਲਾ, ਟੁੱਕ ਲੋਚਦੇ ਢਿੱਡਾਂ ਲਈ ਦੇ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਅੰਬਰ ਦੀ ਛੱਤ ਹੇਠ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਠੁਰ ਠੁਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਿਰ ਦੀ ਛੱਤ ਅਤੇ ਨਿੱਘੀ ਰਜਾਈ ਦਾ ਖੁਆਬ ਸੱਚ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਕਲਮ ਕੂਕਦੀ,

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੁਣ
'ਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ, ਹਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਣ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਤਿਲਕ ਦਾ,
ਇਹ ਕੋਹਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ
ਕਿ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਲਕਦੀ,
ਸੰਗਦੀ ਸੰਗਦੀ ਵੰਗ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਕਾਹਤੋਂ, ਬੈਠਾ ਮਲ ਸੁਆਹ
ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਦ ਤੋਂ, ਰਿਹਾ ਏਂ ਲੁਕਾਅ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਗਲੀਓਂ ਗਲੀ ਫਿਰੋਂਦਾ,
ਕੋਹੀ ਅਲਖ ਜਗਾਵੇਂ
ਵੱਸਦੇ ਦਰ-ਮੁਹਾਨੀਂ,
ਕਿਉਂ ਹੰਝੁ ਧਰਦਾ ਜਾਵੇਂ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਸੁੱਤੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਹੜੇ,
ਕੋਹੀ ਹਾਕ ਲਗਾਵੇਂ
ਬੁਰੇ ਖਾਬ-ਖਿਆਲ ਤੂੰ,
ਮਨ-ਜੂਹੇ ਉਪਜਾਵੇਂ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਖੜ ਕੇ ਜਰਾ ਕੁ ਦੱਸੀਂ,
ਤੇਰੀ ਚਿੱਪੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ
ਕਾਹਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖੈਰ ਮੰਗੋਂਦਾ,
ਘਰ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਜੀਅ।

ਚਿਰਾਗ-ਭਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਵਿਹੜੀਂ ਵੱਸਦੀ ਸੁੰਨ ਦੀ,
ਵੇਦਨਾ ਬਹਿ ਹੰਗਲ
ਰੂਹ-ਬਨੇਰਿਓਂ ਰੁੱਸੀਆਂ,
ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਕਰ ਭਾਲ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਅੰਦਰ ਉਤਰ ਕੇ ਰੂਹ 'ਚ,
ਧੂਣੀ ਧਰਮ ਦੀ ਬਾਲ
ਬਗਲੀ 'ਚੋਂ ਵੰਡ ਨਿੱਘ ਤੂੰ,
ਬੀਹੀਂ ਵੱਸੇ ਸਿਆਲ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ ਕੂੜ-ਕੁਸੱਤ,
ਤੇ 'ਨੇਰਿਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ
ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ,
ਤੇਰਾ ਨਹੀਓਂ ਖਾਸਾ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਖਾਲੀ ਪੱਲੇ ਬੰਨ ਲੈ, ਇਕ ਚਾਨਣ ਦੀ ਜੋਗ
ਰੂਹ ਅਵਾਰਗੀ ਬਣੇਗਾ, ਪਾਕ-ਸੋਚ ਸੰਯੋਗ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਜੋਗ ਨਹੀਓਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਾਉਣਾ ਭਗਵਾਂ ਵੇਸ
ਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਖੁਦ ਨੂੰ, ਬੇਕਦਰਾ ਦਰਵੇਸ਼।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਕਹਾਂਵਦੀ,
ਸਿਰ ਧਰੀਆਂ ਜੜਾਵਾਂ
ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇੜ ਲੰਗੋਟੜੀ,
ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜਾਵਾਂ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਯੋਗ ਦਾ, ਬਣ ਕੇ ਦੇਖ ਪੈਗਾਮ
ਜੀਵਨ ਸਰਘੀ ਬਣ ਜੁ, ਜਾਪੇ ਢਲਦੀ ਸ਼ਾਮ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਰੂਹ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਜਾ ਕੇ, ਖੁਦ 'ਚੋਂ ਖੁਦ ਨਿਹਾਰ
ਮਨ ਮੰਮਟੀ ਦਾ ਦੀਵੜਾ,
ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਮਨ ਮਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਦੀਵਾ ਇਕ ਜਗਾ
ਉਹਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਭਾਲੀਂ,
ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਰਾਹ।

ਮਨ ਜੋਗੀਆ ਵੇ
ਜੋਗ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ 'ਚੋਂ ਖੁਦ ਦਾ,
ਖੁਦ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ।

ਮੰਜ਼ਿਲ, ਮਾਣ-ਮਹਿਆਦਾ, ਮਾਨਤਾ, ਮਰਦਾਨਗੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਘੜੀ ਮਹਿੰਦੀ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ। ਤਦ ਕਿਰਨ-ਕਾਫਲਾ, ਮਨ-ਬਹੁਰਾਂ 'ਚ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੋਕ ਲਾਉਂਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਬ-ਸੁਖਨ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਫਿਜ਼ਾ ਦਾ ਹਾਸਲ ਬਣਦੀ। ਫਿਰਨੀਆਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦਾ ਸਬੱਬ, ਜੋ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਦਰਦ ਹਰਦਾ।

ਅਜਿਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਜਦ ਵੀ ਮਨ-ਬਹੁਰਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰਾ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਮਤ-ਕਿਆਰੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇਡਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁਆਬਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰੋ, ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਮਹਿਕਾਂ ਭਰੀ ਆਬੋ ਹਵਾ ਸਭ ਲਈ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ‘ਹਉਮੈ’ ਨੂੰ ਇਕ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ, ਸਮਝਣਾ, ਦੱਸਣਾ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ‘ਨਦਰਿ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਦੇਖਣਾ, ਤੱਕਣਾ ਭਾਵ ਤਰਕ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਨੀਝਣਾ ਜਾਂ ਸਮਝਣਾ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹਨ।

ਪਰ ਸਭ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਤੀਵਾਦੀ ਭਾਵ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਅਰਥ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂ ਘੁਮੰਡ ਹੈ, ਪਰ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਘੁਮੰਡ ਜਾਂ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੀ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਇਹੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਲਤੀ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਤਾਂ ਦੁਹਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਦਰਿ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਪਰਮਾਤਮਾ’ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ’ ਜਾਂ ‘ਕਿਰਪਾਲੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ’ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ-ਸਤਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਜੂਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਨਾ ਉਸ ਕੋਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੈ, ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਦਰਿ ਭਾਵ ਸਵੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ‘ਨਿਰਵੈਰ’ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ੀ ਛੋਟਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਇਕਨਾਂ ਵੱਲ ਸਵੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਦੂਜਿਆਂ ਵੱਲ ਕਵੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅਰਥ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਜਿਹੇ ਸਲੂਕ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੱਚ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਜਬੂਰੀ, ਇਹ ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਅਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕਈ ਗਲਤ ਸੰਕੇਤ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ (ਹੁਕਮ) ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਨਿੱਖੜ ਕੇ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਲਈ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜਿਹੇ ‘ਸੇਵਕ ਸੁਰਤੀ’ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਗੁਣਾਂ ਉਤੇ ਉਸਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਚਾਕਰ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ’ਤੇ ਉਸਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਗੁਰ-ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਸੇ ‘ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ’ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਰਨ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਅਜੋਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਪੱਖ ‘ਨਦਰਿ’ ਖੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਕਹਿਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਰਕ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਸਮਝੇ ‘ਹਉਮੈ’ ਵਿਚ ਉਲਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿੰਦਨੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਾਧ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ

ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਾਧ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ! ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਾਧ ਸੰਤ ਹੀ ਹਨ। ਜੇ ਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੋਈ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ! ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਝਲਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ, ਪਰ ਜਪੁਜੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕਤੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਭ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਤੇ ਤਰਕ ਵਿਵੇਕ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਛੇਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥ ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥ ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥੬॥

ਇਹ ਪਉੜੀ ਪੰਜ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਸ਼ਬਦ ‘ਨਾਨਕ’ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਾਤੁਤ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਰੌਅ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਲਪਿਤ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਣਾ ਇਕ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਪਖੰਡਮਈ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਪਖੰਡਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਰਥ ਨਹਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ‘ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਨਹਾਉਣ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂ ਜੇ ਉਥੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਲੱਭ ਸਕਾਂ। ਬਿਨਾ ਖੋਜਿਆਂ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ?’ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਤੀਰਥ ਨਹਾਉਣ ਕਿਉਂ ਜਾਣ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਹਨ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ‘ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਯੋਗ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਜ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਜਾਰੀ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਰੱਬ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਮਨੌਤ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ।

ਇੱਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਤਕ ਹੁੰਦੇ ਭਾਵ ਵਿਵੇਕ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੂਜੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਤੀਰਥ ਨਹਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਹਨ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੇ? ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਸਿਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਫਿਰ ਵੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਦਵੰਧਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (dialectical

categories) ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਜੋਟਾ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਤਾਂ ਹਰ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਕਾਰਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਰਕ ਵਜੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੀ ਭਾਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਹੋਣੇ? ਜੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦੀ ਪਰਸਪਰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਸਭ ਸਮਝਦਿਆਂ ਵੀ ਸਭ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਰਵਾਇਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੀਰਥ-ਨਿਖੇਧੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਨਮੱਤ (ਹਉਮੈ) ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਸਭ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਤੀਰਥ

ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਗੁਰ-ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਸੇ ‘ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ’ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਾਰਨ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਅਜੋਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਪੱਖ ‘ਨਦਰਿ’ ਖੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਕਹਿਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਰਕ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਸਮਝੇ ‘ਹਉਮੈ’ ਵਿਚ ਉਲਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਿੰਦਨੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਾਧ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸਾਧ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ!

ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਰਕ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ‘ਜਿਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਪਜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਬਿਨਾ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਲੈ ਸਕੀਦਾ ਹੈ।’ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਕਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਯੋਗ ਕੰਮ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਖਾਸ ਸਿੱਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਢੁਕਵੇਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ ਅਨੁਭਵ ਜਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਦਰੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚਿੰਤਕ ਅਖਵਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ-ਪਰਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵੀ ਪਹੁੰਚ (empirical approach) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਨੁਭਵੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਯਥਾਰਥਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਅੰਕੜੇ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਧਾ ਨਿਰੀਖਣ ਖੋਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਢੰਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅੱਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਵਿਗਿਆਨਕਤਾ ਮੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ; ਪਰ ਇੰਦਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ

ਸਿਆਣੇ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲੱਖਾ ਪਾਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੁਭਵ-ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਤੀਰਥ ਆਮ-ਸਮਝ (acute common-sense guided by experience) ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਪੱਖੋਂ ਸਰਬ ਉਤਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਫਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਕਰਮ ਭਾਵ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਮ ਚਲਾਉਣੀ, ਲੱਕੜ ਵੱਢਣ ਲਈ ਕੁਹਾੜੀ ਚਲਾਉਣੀ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਹੀ ਚਲਾਉਣੀ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਭਾਵ ਕਰਮ ਹਨ। ਪਰ ਲੱਕੜ ਵੱਢਣ ਲਈ ਜੀਭ ਚਲਾਉਣੀ, ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣੀ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਡਾਂਗ ਚਲਾਉਣੀ ਕਰਮ ਭਾਵ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ ਖਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਕੰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੀਰਥ ਨਹਾਉਣਾ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਯੋਗ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇੰਨਾ ਦੱਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ‘ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥’ ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਾਵ ਗੁਰ ਨੂੰ ਪੱਲੇ ਬੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਕਲ ਵਿਚ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਆਦਿ ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ ਜੜੇ ਜਾਣਗੇ, ਭਾਵ ਇਸ ਗੁਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਿਚ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਜਿਹੀ ਵਡਮੁੱਲਤਾ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੁਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਕਾਰਕ ਖਾਸ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਕਾਰਕ ਨੇ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਹੀ ਦੇਵੇਗਾ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ। ਕਾਰ ਇੰਜਣ ਦੀ ਰੋਸ ਦਬਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦੌੜੇਗੀ, ਬਰੇਕ ਨੂੰ ਦੱਬਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਕਾਰਜ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੋਚ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਕੀਮਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਪਰਖ ਕੇ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਨਿਯਮ ਹੈ।

ਇਸ ਗੁਰ ਨੂੰ ਜੀਵਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫਿਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਇਕ ਕਾਰਕ ਦੇ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਯੋਗ ਕਾਰਕ ਇਕੋ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਕ ਬਾਰੂਦੀ ਵਿਸਫੋਟ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਕ ਇਕ ਵਿਸਫੋਟ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਕੋ ਕਾਰਕ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹਨ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਗੁਣ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੰਮਦੇ ਹਨ, ਮਰਦੇ ਹਨ, ਭੋਜਨ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਭ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਕਾਰਕ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸਿੱਟੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਇਕੋ ਸੋਮਾ ਭਾਵ ਕਾਰਕ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਸਭ ਜੀਵਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹੀ ਸਿੱਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕੱਢਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਦੋ ਅਹਿਮ ਗੱਲਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਰਮ ਤੇ ਫਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਆਦਿ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਤੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਢਾਂਚਾ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਸਥਿਰ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਮਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਬੁਰੇ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮਾਤਿਆਂ ਦਾ ਫਲ ਮਾਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੰਗਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਕਰਮ-ਫਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਇਸ ਯਥਾਰਥਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੂਹਿਕ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਕਰਮ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਫਲ ਦੇ ਹੀ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਰਮ ਦੀ ਚੋਣ ਚਾਹੇ ਗਏ ਫਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਮ ਫਲ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਹ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੰਮ ਚੰਗੇ ਮਾਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਯੋਗ ਤੇ ਅਯੋਗ ਭਾਵ ਸਹੀ ਤੇ ਗਲਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਾਬਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੋਧੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 150 ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਈਜ਼ੈਕ ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਗਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਿਯਮ (Newton’s Laws of Motion) ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਕਰਮ ਤੇ ਫਲ ਦੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ‘ਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਤ ਸਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਨਿਯਮ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਬੰਮ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਭਾਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਅਣ-ਸੋਧੀ (un-modulated) ਰੇਡੀਓ ਤਰੰਗਾਂ ਦਾ ਡਾਈਫਿਡ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਪਾਸਾ ਕੱਟ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਯੋਗ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮੀ ਪਾਸਾ ਹਟਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਇਕ ਉਪਯੋਗੀ ਔਜ਼ਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ‘ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ’ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਨਿਰੀਖਣ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਯਾਵੀ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਪਹਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅੰਤ ਤੀਕ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਧੂਹ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਉੜੀ ਵੱਡਾ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੂਲਮੰਤਰ ਵਿਚ ੴ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਸਤਿ ਨਾਮੁ, ਸਚਿਆਰਾ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਸਚੁ, ਹੁਕਮ, ਬੁਝੈ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੋਂ ਨਿਕਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ‘ਤੇ ਦੁਵਿਧਾ ਦੀ ਮੋਟੀ ਪਰਤ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਰੂਰ ਸੋਚਣ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੋ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਤਰਕ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ? ਜੇ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ‘ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ’ ਦੀ ਰਟ ‘ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਦੇਖਣ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਕੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ!

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ-2

ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ, ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ 'ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ' ਦੇ ਕਰਤਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ' ਕਿਵੇਂ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ-2 ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ? ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਕਟ ਕੋਈ ਏਨੇ ਨਵੇਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਖ ਸਰੋਕਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ 'ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਵਿਖੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਇਸ ਕਰਤਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਜਿਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਦਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਮੁੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾਸ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ, ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਜੀਵਨ ਮੁੱਲਾਂ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਦਰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਮਸਲਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਹੈ, ਸਵੈਚਾਲਨ/ਮਸ਼ੀਨੀ/ਮਸ਼ਨੂਈ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਖਤਰਾ ਜੋ ਸਾਥੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ/ਕਿਰਤ ਖੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਕਿਰਤ/ਮੁਸ਼ੱਕਤ (ਲੇਬਰ) ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਦਿਮਾਗੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ (ਲਿਆਕਤ) ਵੀ ਵੇਲਾ ਵਿਚਾ ਚੁੱਕੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਉਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ/ਅਸਾਧਾਰਨਤਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਲਿਆਕਤ ਮਨੁੱਖੀ ਲਿਆਕਤ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੀਜਾ ਹੈ, ਵਧ ਰਹੀ ਨਾਬਰਾਬਰੀ। ਇਹ ਖਤਰਾ ਏਨਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਹੁਣ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਜਮਾਤੀ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਰਥਕਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਨਸਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਹਵਾਸ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਮਸਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਟਮੀ ਜੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਜਿਹੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਸਾਂਝੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੌਮਵਾਦ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਕਿਰਤ, ਬਰਾਬਰੀ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ-ਇਹ ਕੋਈ ਅੱਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨਹੀਂ; ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਖ ਸਰੋਕਾਰ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ, ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਤੇ ਖਪਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਬਰਾਬਰੀ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ 'ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ' ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਸਮਝ ਅਤੇ ਜੋਸ਼-ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ-ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਉਚੇਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਿਸਮਾਨੀ

ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ/ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਜੀਵਨ-ਹੋਂਦ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਨੂੰ ਲੰਗਰਾਂ, ਛਬੀਲਾਂ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੱਕ ਘਟਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੀ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉਂਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੀ ਇਸ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉਂਦੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ 3 ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਗੁਰਿਆਈ ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਤੱਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਚਨ/ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅਮਲ ਸੀ। ਦੂਜੀ, ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਜੋ ਨੈਤਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪਿਛੋਂ ਤੀਜੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ-ਧਰਮਸਾਲ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚ ਫੈਲੇ ਸਿੱਖ/ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਥਕ (ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ) ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰ-ਵਿਆਪੀ ਨੈਟਵਰਕ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਯੁਗ ਪਲਟਾਉਂਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁੜ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ, ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ, ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੋਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ (ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ)।

ਹੁਣ ਸੁਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਸਮਾਜਕ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਆਪਣੇ ਵਸੀਲਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ (ਸਿਆਸੀ) ਦਖਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਕੋਈ ਸਮਰੂਪ/ਇਕਸਾਰ ਸਮੂਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚ ਫੈਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸੰਸਾਰ-ਵਿਆਪੀ ਨੈਟਵਰਕ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਹਨ।

ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜਿਹੀਆਂ ਸਰਬ ਉੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਲੈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਯੂਰਪ, ਅਫਰੀਕਾ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਤੇ

ਬੰਗਲਾ, ਅਸਾਮ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਦਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ/ਸਮਰੂਪ ਕਰਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਇਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਅਤੀ ਆਧੁਨਿਕ/ਉਤਰਾਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਰੋਜ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਆ ਕੇ ਉਸ ਜਗੀਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ,

ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦੀ ਹਵਾਸ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਮਸਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਟਮੀ ਜੰਗ ਦਾ ਖਤਰਾ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਜਿਹੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਸਾਂਝੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੌਮਵਾਦ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ-ਗੱਲ ਕੀ, ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸੇ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ/ਜਾਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਭਲਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਟਰੰਪ ਦੇ, ਚੀਨ ਸ਼ੀ ਦੇ, ਰੂਸ ਪੂਤਿਨ ਦੇ, ਭਾਰਤ ਮੋਦੀ ਦੇ-ਗੱਲ ਕੀ, ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸੰਕਟਾਂ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਆਰਥਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੀ।

ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਉਹੋ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇਹ ਸਹੀ ਚੋਖਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਸੰਸਾਰ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਇੰਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਉਸ ਯੁਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਡੁਬਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਰਸਤੇ ਹਨ: ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਡੀ-ਗਲੋਬਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਲਈਏ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕੋ ਰਸਤਾ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਆਪੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਜੇ ਗਲੋਬਲ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਗਲੋਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੌਮੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਇਕ, ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ

ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਉਸੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਲਈਏ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕੇਂਦਰਤ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਵੇਗਮਾਨ/ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ

ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈਂਦੀ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਈਕੋ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਉਸ ਈਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖਿੱਤਿਆਂ (ਪੱਤੀਆਂ, ਮੁਹੱਲਿਆਂ, ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਖਿੱਤਿਆਂ, ਕੌਮੀ ਰਾਜਾਂ ਆਦਿ) ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ (ਈਕੋ ਸਿਸਟਮਜ਼) ਦੀ ਗਲੋਬਲ (ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ) ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ/ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ/ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਨਹੀਂ, ਸਹਿਯੋਗੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ, ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਵ-ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ-ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ।

ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕੇਂਦਰਤ, ਵੇਗਮਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ (ਈਵੋਲਵਿੰਗ ਗਲੋਬਲ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਢੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਯੂਨਿਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ (ਯੂਨਿਟਾਂ/ਕੇਂਦਰਾਂ) ਦੀ ਵਿਕੇਂਦਰਤ, ਵੇਗਮਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਹੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ, ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਗੂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਜੇ ਗਲੋਬਲ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਅਰਥ ਗਲੋਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੌਮੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਇਕ, ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਜੁਆਬ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਕਰਮ ਭੂਮੀ-ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਇੰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਰਾਹ ਘੋਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਢਲਾ ਰੋਲ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਈਕੋ ਸਿੱਖ' ਅਤੇ 'ਸਿੱਖ ਏਡ' ਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਰਾਹੀਂ ਹਾਲੇ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਮੁਢਲੇ ਕਦਮ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੰਗਰ, ਸੇਵਾ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਦੇ ਵੰਡ ਛਕੇ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਤੌਰ ਲੈਣਗੇ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ-2 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਕੇਂਦਰਤ, ਵੇਗਮਾਨ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ, ਮਿਲ ਬੈਠ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਕੱਢਣ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਖੈਰ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੇ ਅਮਲ ਹਨ, ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ-2 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਈਏ।

ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫

ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਸੋ ਧਿਆਏ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਕਰਮ॥
ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਨਾਉ॥
ਏਕਾ ਸਰਣਿ ਗਹੀ ਮਨ ਮੇਰੇ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਨਾਉ॥ ਰਹਾਉ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥
ਆਗੈ ਦਰਗਹ ਪਾਵਉ ਨਾਉ॥
ਦੁਖੁ ਅੰਧੇਰਾ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ॥
ਦੁਰਮਤਿ ਬਿਨਸੈ ਰਾਚੈ ਹਰਿ ਨਾਇ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ॥
ਭਉ ਭਾਗਾ ਨਿਰਭਉ ਮਨਿ ਬਸੈ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਸਨਾ ਨਿਤ ਜਪੈ॥
ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਫਾਹੇ॥
ਪਾਇਆ ਲਾਭੁ ਸਚਾ ਧਨੁ ਲਾਹੇ॥
ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਹਰਿ ਦੁਆਰ॥
ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸਰਬ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਹੇ

ਮਾਲਕ! ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਦਿਆਲੂ ਪਿਤਾ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ; ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਤੇਰੀ ਹੀ ਓਟ ਲਈ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਇਸ ਜਗਤ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਿਖਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥ ਆਗੈ ਦਰਗਹ ਪਾਵਉ ਨਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਅੰਧੇਰਾ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ॥ ਦੁਰਮਤਿ ਬਿਨਸੈ ਰਾਚੈ ਹਰਿ ਨਾਇ॥ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਓ! ਤੇਰਾ ਅੰਤਿ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਮੈਂ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਣ ਲਈ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਭੈੜੀ ਮਤਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਕਲੋਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਭਉ ਭਾਗਾ ਨਿਰਭਉ ਮਨਿ ਬਸੈ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਸਨਾ ਨਿਤ ਜਪੈ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਉਸ ਸਿਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਰੀ ਨਾਮ ਨਿਤ ਨਿਤ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਟੇ ਫਾਹੇ॥ ਪਾਇਆ ਲਾਭੁ ਸਚਾ ਧਨੁ ਲਾਹੇ॥ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ॥ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਹਰਿ ਦੁਆਰ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੋਝਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਗਤੀ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਇਥੇ ਜਗਤ 'ਚ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਨਫਾ ਖੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਨਾਮ ਧਨ ਦੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਕੋਹਿਨੂਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ

ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਪਿਛੋਂ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਮਹਾਰਾਜਾ) ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਠੋਸਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੰਧੀ 29 ਮਾਰਚ 1849 ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਹੋਈ। ਬਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ, ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜਬਰੀ ਵਿਛੋੜੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮੌਜੂਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ ਤੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਸਟ, ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ, ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਮੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਕੋਹਿਨੂਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰਾ ਨਾ ਬਚਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਸਭ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਵਿਲੀਅਮ ਡੈਲਰਿੰਪਲ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ

ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਨ:

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ, ਆਪਣੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ, ਮਲਕੀਅਤ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ।

2. ਸਮੁੱਚੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੈ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅੰਸ਼ਕ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਜੰਗੀ ਤਾਵਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

3. ਕੋਹਿਨੂਰ ਨਾਂ ਦਾ ਹੀਰਾ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ੁਜਾ-ਉਲ-ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਹਥਿਆਇਆ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵਲੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਲਿਕਾ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

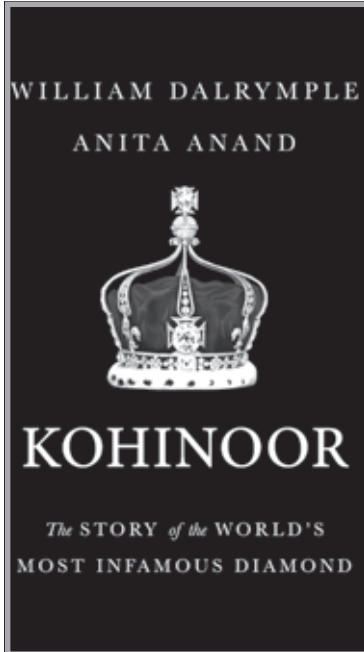
4. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤੀ ਸੇਵਕਾਂ ਲਈ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ, ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗੀ।

5. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗਾ; ਤੇ ਉਪਰ ਦਰਜ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਇਮਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਬਸ਼ਰਤ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚੁਣੇਗਾ।

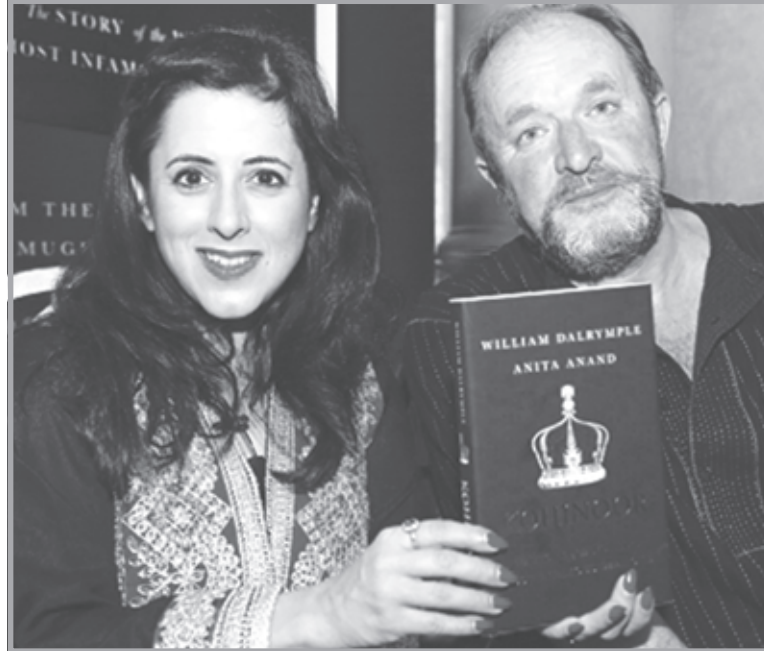
ਇਸ ਸੰਧੀ ਉੱਤੇ ਸਹੀ ਪਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਇਲਾਕਾ ਬਣ ਗਿਆ; ਕੋਹਿਨੂਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਗਿਆ; ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ (ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ) ਦੀ 'ਫੋਲਾਦੀ' ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਸਦਕਾ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ।

35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅਰਲ ਆਫ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ 1847 ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸ਼ਖਸ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਅਤੇ ਭੈਰੋਵਾਲ ਦੀ ਸੰਧੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਭੈਰੋਵਾਲ ਦੀ ਸੰਧੀ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਹਟ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ

ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਵਿਲੀਅਮ ਡੈਲਰਿੰਪਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕਿਤਾਬ 'ਕੋਹਿਨੂਰ' ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ ਆਏ ਇਸ ਨਾਯਾਬ ਹੀਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੋਹਿਨੂਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੁਸਤਕ 'ਕੋਹਿਨੂਰ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਪੁਸਤਕ 'ਕੋਹਿਨੂਰ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ ਵਿਲੀਅਮ ਡੈਲਰਿੰਪਲ।

ਆਈ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਲਈ ਉਪਜੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸਲ ਚੁਣੌਤੀ ਤੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਸੀ। ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਧਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਓਨੀ ਹੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਵੀ।

ਕੁਝ ਦੀ ਰਾਇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਕਰੜੇ ਹੱਥੀਂ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਮਲ ਸਕਦਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੁਕਮਤੀ ਖੇਤਰ ਹਥਿਆ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਉਹ ਆਲ੍ਹਾ ਦਰਜੇ ਦਾ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਕਾਮੀ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਕੌਮੀ ਬਗ਼ਾਵਤ 'ਚ ਬਦਲਣ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਦੌਲਤ ਹਥਿਆ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਕੋਲ ਸੰਧੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਕਾਣਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੇ ਨਾਂ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।” ਕੋਹਿਨੂਰ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣਾ ਉਸ ਲਈ ਓਨਾ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਲੇਵਾਂ। ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, “ਰਿਜੈਂਸੀ ਕੌਂਸਲ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਉੱਤੇ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੀਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ; ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ 'ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ, ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੇ ਰਵਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕੀਤੀ, “ਜੇ ਉਹ (ਸੰਧੀ ਨੂੰ) ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਫਸਰ 40 ਲੱਖ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਾਲਾ ਖਿੱਤਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਵੇ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਰਿਹਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੀਰਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਤਾਜ ਲਈ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਵੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੀ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਖੀਵਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਹਾਂ।”

ਕੋਹਿਨੂਰ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਬਾਲ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੰਧੀ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਲਈ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਕਿਲੇ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਰੁਖਾਬਾਦ ਜਿਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ) ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਛੇ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਲਈ ਨਵੇਂ ‘ਮਾਪਿਆਂ’ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਕੌਟਿਸ਼ ਡਾਕਟਰ ਜੌਹਨ ਸਪੈਂਸਰ ਲੌਗਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲੇਨਾ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਬਾਲਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਲਈ ਇਨਾਮ-

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਿੱਤਰ। ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਫਰਾਂਜ਼ ਜੇਵਰ ਵਿੰਟਰਹਾਲਟਰ ਨੇ 1854 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਲ ਤੋਂ ਮਾਰਕੁਐਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਵਾਬੀ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੁਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀਰਾ ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਜੌਹਨ ਲੌਗਨ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਿਣਦੀ ਸੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਪਿਛੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਤਿੱਜੋਰੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੌਗਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀਆਂ ਵਖ-ਵਖ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਬਣਾਈ। ਇਸੇ ਫਹਿਰਿਸਤ ਵਿਚ ਕੋਹਿਨੂਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਦਰਜ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਚੌਤਰਫਾ ਪਏ ਸੋਨੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਵੇਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਲੌਗਨ ਖੁਦ ਹਰ ਵਸਤੂ ਦਾ ਮਾਪ ਲੈਂਦਾ, ਵਜ਼ਨ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਕੀਮਤ ਆਪਣੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਦਾ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਰਾਬਰਟ ਆਰ. ਐਡਮਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਈ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਤੋਂ ਲੌਗਨ ਕਿੰਨਾ ਨਿਰਲੇਪ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਤਾ ਵੀ ਲੋਭ-ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਲਈ ਲੁਕੇ ਲਵੇ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਿਸਰ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਇਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਲੌਗਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਇੰਨਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਹਮਵਤਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮਾਲ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਉਹ ਦੇਰ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜੀ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗਾਰਡ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚਲਾ ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ, ਪਰ ਕੋਹਿਨੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਿੱਜੋਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਗਾਰਡ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਲੌਗਨ ਨੇ ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਭ ਪਾਸੇ ਚੌਕਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਸਗੋਂ ਖੁਦ ਇਕ ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ

ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਪੈਤ ਨੱਪ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬੈਰਕਾਂ ਦੀ ਪੈਤ ਨੱਪ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬੈਰਕਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਦੀ ਖੁਦ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ ਇਕ-ਇਕ ਸਿੱਕਾ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕੋਹਿਨੂਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਜੌਹਨ ਸਪੈਂਸਰ ਲੌਗਨ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤਰਮਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਹਿਨੂਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਿਸਰ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਮਿਸਰ ਮਕਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਈ ਵਾਰ ਦਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਿਸਰ ਮਕਰਾਜ, ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੌਗਨ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਨੇ ਤਾਂ ‘ਇਸ ਹੀਰੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ’ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲੌਗਨ ਨੂੰ ਹੀਰਾ ਸੌਂਪਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਜੀਆਂ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਵੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਵੇਗਾ।”

ਨਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੌਗਨ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਹਿਨੂਰ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਹੀਰਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਬੋਲੀਕਾਰ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜੰਗ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਖਰਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਇੰਨਾ ਕੁ ਪੈਸਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ, ‘ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇਸ਼ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਹੀਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।’

ਜਦੋਂ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹਰ ਸਿੱਕਾ ਅਤੇ ਗਹਿਣਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਵੀ ਧੋਲਾ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਲੌਗਨ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਈ। ਉਹ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਇਸਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਧਰਮਾਰਥ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਤਿਆਗ ਜਿਹੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਇਖਲਾਕੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਓਨੀ ਹੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਇਖਲਾਕੀ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਦੂਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਅਰੰਭ ਕਰਨੀ।

ਲੌਗਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ‘ਨਿੱਕੇ ਮੁੰਡੇ’ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਲੌਗਨ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਅਹਿਸਾਸ ਸਤਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਂਜ, ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਇਕੱਲੀ ਲੌਗਨ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਰ ਹੈਨਰੀ ਲਾਰੈਂਸ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਵੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੁਖਤਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਮਿਆਨ ਲਾਹੌਰਵੰਦ ਗੱਠਜੋਤ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੌਹਨ ਲੌਗਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲੇਨਾ ਲੌਗਨ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਿਆ, “ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ (ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ) ਦੇ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਫਰਾਖਦਿਲ ਚੈਂਜੀਡੈਂਟ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਂਜ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ 'ਕਬਜ਼ੇ' ਉਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਲੀਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ। 'ਦਿੱਲੀ ਗਜ਼ਟ' ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਦਗੋਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਣ ਗੋਇੰਦਗੜ੍ਹ (ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ) ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਹੈ।"

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ 'ਬਰਤਾਨਵੀ ਖੁਖਰੀਆਂ' ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੋਹਿਨੂਰ ਅਤੇ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਰਤਾ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੰਜ ਨਿੰਦਣ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿੱਤਾ, "ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਹੀ...ਮੈਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਾ ਬਦਕਿਸਮਤ ਮੁੰਡਾ, ਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿਆਲਤਾ ਵੀ ਬੋਲੇਤੀ ਹੈ।" ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੋਹਿਨੂਰ-ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਸਨ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 6 ਅਪਰੈਲ 1849 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਗੁਬਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੇਲੇ ਜੌਹਨ ਲੌਗਿਨ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, "ਇਹ ਨਿੱਕਾ ਮੁੰਡਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਪਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਨੱਖਾ ਵੀ ਹੈ।"

ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਲੇਨਾ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਹੋਰ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲੌਗਿਨ ਨੇ ਦਲੀਪ ਨੂੰ 'ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ' ਬੱਚਾ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੈਣ ਨਕਸ਼ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਜਿਹੇ ਸੁਨੱਖੇ ਸਨ, ਅੱਖਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਚਮਕੀਲੀਆਂ ਸਨ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਕਲਾ

ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕਈ ਵਾਰ ਅਚਾਨਕ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕੋਲਿਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੌਗਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੂਡ, ਕਿਸੇ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਸੋਚਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ। ਦਲੀਪ ਛੇਤੀ ਹੀ ਲੌਗਿਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਰ ਦੇਵੇਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ-ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਤੇ ਕੋਹਿਨੂਰ ਬਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ 11ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਲੌਗਿਨ ਨੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਦਾਅਵਤ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਖੁੱਸਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸੀ। ਲੌਗਿਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਬੁਲਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿੱਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਤਖਤ ਤੇ ਤਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਕਰਨ' ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਲਈ। ਜੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੀਰਿਆਂ, ਜਵਾਹਰਾਤ, ਜਤਾਊ ਗਹਿਣਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਾਨਿਆਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਲਿਆ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਲੌਗਿਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਹਫੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਅਵਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਮੋਤਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਹਠ ਸੀ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ, ਜੰਗੀ ਤਾਵਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਹੀ ਇੰਨਾ ਵੱਧ ਸੀ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਕੁਝ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।... ਲੌਗਿਨ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਈ ਹੀਰੇ-ਜਵਾਹਰਾਤ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਿਨਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਤੋਂ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਦਿੱਖ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਾਪਿਆ। ਜੇ ਲੌਗਿਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਖਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਦਲੀਪ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੋਹਿਨੂਰ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ!" ਲੌਗਿਨ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ!

ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ।

ਦਰਅਸਲ, ਲੌਗਿਨ ਕੋਹਿਨੂਰ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਾ ਹਥਿਆਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਦੰਦ-ਕਥਾਈ ਜਵਾਹਰ ਦਾ ਖੁਸ਼ਣਾ ਹੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਤਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਸੀ। ਲੌਗਿਨ ਨਿਹਾਇਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ; ਉਹ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਖੁੱਸਣ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਦੁਰ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਾਲੀ ਦਾਅਵਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਕੋਹਿਨੂਰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀਰਾ ਹਥਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਅਕਸ ਉਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ।' ਇਹ ਖਬਰ ਮਹਿਜ਼ ਅਫਵਾਹ ਨਿਕਲੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ

ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਲੂਕ ਉਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੋਹਿਨੂਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਲੌਗਿਨ ਦੰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਗੋਦ ਲਏ ਜਾਣ' ਦੀ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਭਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਬਦਚਲਨ ਔਰਤ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਮ-ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤਕ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੋਮਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਲਾਡੀਅਸ ਦੀ ਕਾਮਧੋਰ ਪਤਨੀ ਮੈਸਾਲੀਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾ ਕੇ 'ਵਿਦਰੋਹ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।'

ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਇਹੋ ਜਿਹੀ 'ਬਦਜ਼ਾਤ' ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਅਪਨਾਏ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, "ਜਿੰਦਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਔਰਤ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਵੀ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਦਖਲ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੇ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ। ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਦਿਆਲਤਾ ਵਰਤਣ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਮਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਤੇ ਵਲੀ ਅਹਿਦ ਬਰਤੀ ਜਿੰਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਭਾਣੇ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਲੋਚਦੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨੀ

ਦੌਰਾਨ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਮਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਫਰਵਰੀ 1850 ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੰਝੂਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਤਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਰਹੂਮ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵੀ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜੌਹਨ ਲੌਗਿਨ ਨੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਲਈ ਇਹ ਸਫਰ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਮੁਹਿੰਮ ਵਰਗਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਘਰ ਕਈ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ (ਹੁਣ ਯੂ. ਪੀ.) ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਜਾਨਵਰ ਹੋਣਗੇ, ਨਿੱਤ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਦੇਖਣ, ਇਕ 'ਨਾਰਮਲ' ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੌਗਿਨ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਗੈਰਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਲੌਗਿਨ ਉਸ ਲਈ ਘਰ ਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਢਿਞਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੰਭਵ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲੌਗਿਨ ਦੀ ਇਹ ਆਸਵੰਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਜੀਵਨ ਦਰਮਿਆਨ ਜਿੰਨੇ ਵੱਧ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਨਾ ਹੀ ਇਸ ਬਾਲ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ, ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦਲੀਪ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਲੀਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਦੂਰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਲੌਗਿਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪ੍ਰਤੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਜਤਾਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਕੋਹਿਨੂਰ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਲੌਗਿਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਭਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ।

###

ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, "ਕਾਸ਼! ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ!" ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਇਸ ਇਬਾਰਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਸੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਬਾਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ, "ਕਾਸ਼! ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਧਰਮ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ।" ਉਸੇ ਦਿਨ ਵਿਹਲੇ ਪੀਰੀਅਡ ਸਮੇਂ ਉਹ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸਾਥੀ, ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ।" ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੇਰੀ ਉਮਰ 18-20 ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਧ ਜੀਵਨ ਜੀਆ ਚੁਕਾ

ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ
ਫੋਨ: 317-518-8216

ਹਾਂ। ਉਮਰ ਦੇ ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਸ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਮਨਹੂਸ ਖਬਰਾਂ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੂਜੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਹੋ, ਮਾਰੇ, ਕੌਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ, ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਂ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ 'ਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਖੜਕੇ-ਦੜਕੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੁੱਤੀਆਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਖਹਿਤਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀਆਂ।

ਕਾਸ਼ ! ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ !

1990-91 ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਜਗਰਾਉਂ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਸੋਹੀਆਂ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਫਾਟਕਾਂ ਕੋਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਮੋਗੇ ਜਾਂਦੀ ਲੋਕਲ ਟਰੇਨ ਨੂੰ ਚੇਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਹੋਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਸਨ। ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੱਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਮਹਿਕਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਪਾਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੇਲ ਦੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਗਰਾਉਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਰ ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਮਾਤਮ ਦੀ ਸਫ ਵਿਛ ਗਈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਉਦਾਸ ਸਨ।

ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਟਰੀ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਲਾਉਣ ਆਉਂਦਾ ਬਜਾਜ ਸੋਹਣ ਲਾਲ ਡਰਦਾ-ਡਰਦਾ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਝਿਜਕਦਿਆਂ-ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਆਹ ਜੋ ਸੋਹੀਆਂ 'ਚ ਰੇਲ ਕਾਂਡ ਹੋਇਆ...?" ਉਹ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫਤਿਆ ਚਾਹ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਡੁੱਲ੍ਹਣੇ ਮਸਾਂ ਬਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਨਹੀਂ ਤਾਇਆ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।" ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਸੋਹੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਸਿੱਖ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ

ਸਗੋਂ ਖਾਤਕੂਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ।

ਸੋਹਣ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸਹਿ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜਗਰਾਉਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਇਕ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਹੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਰਾਤ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਲੱਗਦੇ ਲੋਕ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਿਚ ਭੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਟੋਲਾ ਇਕ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੰਨ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ 'ਚ ਭੱਜਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰਾ ਕਮਾਂਡਰ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸਿੰਘ, ਤੇਰੀ ਗੰਨ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਲੱਗਦਾ।"

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ...ਤੁਸੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੋ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਸਾਲਟ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਖਿਸਕ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ

ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਕੱਢਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਸੀ? ਕੀ ਵੱਖਰੇ ਧਰਮ, ਵੱਖਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ?

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਮਨਹੂਸ ਖਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਈ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਮਿਲੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਫਿਰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ 1947 ਵੀ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਜਨੂਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾ ਪਈਆਂ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਏ, ਬਹੂ-ਬੇਟੀਆਂ ਬੇਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ, ਸਦਾਚਾਰ, ਸੰਜਮ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕੋੜੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਲਹੂ ਡੁੱਲਿਆ, ਓਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੁੱਲਿਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ/ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦਯਾ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਧਾਉਲ ਵਜੋਂ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਦੇ ਇਸ ਧਾਉਲੇ ਬਲਦ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਬਘਿਆੜੀ ਆਪਣੇ ਕਾਠੀ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਸਿੰਗ ਉਗ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਰਨ-ਖੰਡੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਬੇਕਸੂਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ।

ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੇ ਚੰਦਰਮਾ, ਕਦੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਬੱਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਦੇ ਜਰਾਸੀਮ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਈਟੈਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਜਦ ਕਦੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਸ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਤਲਬ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, "ਕਾਸ਼! ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ!"

ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ !

ਕਹਿਣਾ ਸੁਖਾਲਾ, ਹੈ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ। ਖਲਕਤ ਨਪੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਫਿਰਕੂ ਹਜੂਮ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਚੁਕਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਘਰ ਢਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਲ ਰਹੀਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਉਥੇ, ਚਾਟੜੇ ਵੀ ਉਥੇ ਡਰ ਸਹਿਮ ਨੇ ਜੀਣਾ ਦੁੱਬਰ ਕੀਤਾ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਬੋਲਿਆ ਜਿਸ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲਿਆ, ਬਸ ਖਤਮ। ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਗੱਲ ਲੰਘ ਗਈ ਹੈ ਹੁਣ। 'ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਆਪ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਰਾਹ' ਨਿਹੱਥੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਠੀ, ਉਸ ਦੀ ਭੈਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਭ ਰਲ ਮਿਲੀਆਂ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਭਰਿਆ ਬਹੁਤਰ ਦਿਨ ਗੋਕਲਪੁਰ, ਜਾਫਰਾਬਾਦ, ਚਾਂਦ ਬਾਗ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਜਲ ਰਿਹਾ ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਏਕਤਾ 'ਚ ਤਾਕਤ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਦਾਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਦਾਰੂ ਫਾਰਮੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਦਵਾ-ਦਾਰੂ, ਦਵਾਈ-ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਔਸ਼ਧੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੈ,

ਦਾਦੇ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ
ਦਾਦੀ ਦੇ ਦੰਦ ਦੁਖਦੇ
ਲੋਕਾਂ ਭਾਣੇ ਹੋਂਗੀ ਕੰਜਰੀ
ਸੁਰਮਾ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ।

ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਲਿਆਂ ਮੁਸਾਹਵਿਆਂ, ਲੋਹੜੀ, ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ, ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਬੋਤਲੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਾੜੀ ਵੱਢਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨ ਥਕੇਵਾਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਆਬਣੇ ਦਾਰੂ ਦਾ ਇੱਕ ਅੱਧ ਹਾੜਾ ਲਾ ਲੈਂਦੇ।

ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਬੋਤਲਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਆਮ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ 'ਰੂੜੀ ਮਾਰਕਾ' ਪੀਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 91-94630-34472

ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਦਾਰੂ ਪਿਆ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਦਾਰੂ ਪੀਣ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਮਨਾਹੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਪਿਉ-ਪੁੱਤ, ਸਹੁਰਾ-ਜੁਆਈ 'ਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੀਂਦੇ। ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਜਨੇਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਵਾਲੀ ਪਿਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨਾਹੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੋੜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਜੋਗੀ ਛੱਡਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ, ਗਮੀ-ਖੁਸ਼ੀ, ਉਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਉਦਗਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਵੀ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਜੋਰੀ ਨਹੀਂ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਆਬਸ਼ਾਰਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬੀ, ਨਸ਼ੇੜੀ ਅਤੇ ਵੈਲੀ ਪਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਜੋ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਾਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਨਾ ਭਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੌਜ ਮਸਤੀ 'ਚ ਝੁੰਮਦੇ, ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ, ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਦੇ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਵਿਦਮਾਨ ਹਨ। ਕੋਈ ਗੱਭਰੂ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨੀ ਜਾਣਦੀ ਪਿੰਡ ਨਾਨੇਵਾਲ ਕਕਰਾਲਾ ਜੋ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਘਰ ਨੀ ਜਾਣਦੀ ਖੂਹ 'ਤੇ ਦਿਸੇ ਚੁਬਾਰਾ ਜੋ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਖੂਹ ਨੀ ਜਾਣਦੀ ਖੂਹ ਆ ਤੁਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜੋ ਜੱਟੀਏ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨੀ ਜਾਣਦੀ ਨਾਉਂ ਮੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ਦਾਰੂ ਪੀਂਦੇ ਦਾ ਸੁਣ ਜੱਟੀਏ ਲਲਕਾਰਾ।

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮਸਤੀ 'ਚ ਮੇਲਿਆਂ ਮੁਸਾਹਵਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਖਰਮਸਤੀਆਂ ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਭਿੜਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਈ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਜੋ ਗੱਭਰੂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਸੇ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੁਕਲਾਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕ ਆਤਮਾ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜਿਹੀ ਨਾਰ ਦੀ ਹੋਣੀ 'ਤੇ ਹੰਝੂ ਕਰਦੀ ਹੈ,

ਸੁਖਾ ਨੰਦ ਦੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਸੁਣੀਂਦੇ
ਬਹੁਤੀ ਪੀਂਦੇ ਦਾਰੂ
ਘੋੜੀ ਮਗਰ ਬਛੇਰੀ ਸੋਹਦੀ
ਬੋਤੀ ਮਗਰ ਬਤਾਰੂ
ਕਣਕਾਂ ਰੋਜ਼ ਦੀਆਂ
ਛੋਲੇ ਬੀਜ ਲੈ ਮਾਰੂ
ਏਸ ਪਟੋਲੇ ਨੂੰ
ਕੀ ਮੁਕਲਾਵਾ ਤਾਰੂ।

ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਪੇ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਲੁਕ ਜਿਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਪਿਛੋਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਆਪੇ ਸੁਧਰ ਜਾਉ, ਪਰ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਸੁਣ ਵੇ ਤਾਇਆ
ਸੁਣ ਵੇ ਚਾਚਾ
ਸੁਣ ਵੇ ਬਾਬਲ ਲੋਭੀ
ਦਾਰੂ ਪੀਣੇ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਕੁੰਜ ਕਿਉਂ ਡੋਬੀ।

ਮਾਪਿਆਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਗੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਾਗ। ਪਰ ਕੁੰਜ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਰੂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਭੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਏ, ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਛੱਡੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ,

ਦਾਰੂ ਪੀਤਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ
ਭਲਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਪਰ ਜਰਦੀ ਆਈ।

ਦਾਰੂ ਪੀਤਿਆਂ ਨਾਜੋ ਸਭ ਵਡਿਆਈ
ਭਲਾ ਨੀ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਸਵਾਈ।

ਭੰਨਾਂ ਪਿਆਲਾ, ਭੰਨ ਟੁਕੜੇ ਜੀ ਕਰਦਾਂ
ਭਲਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਅਲਖ ਮੁਕਾਈ।

ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਛੋਡਾਂ ਨਾਜੋ ਹੋਰ ਵਿਆਹਾਂ
ਭਲਾ ਨੀ ਜਿਹੜੀ ਭਰੇ ਪਿਆਲਾ ਦਾਰੂ ਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਛੋਡੀ ਸਿੰਘਾਂ ਹੋਰ ਨਾ ਵਿਆਹੀ
ਭਲਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਜੜਤ ਜੜਾਈ।
ਔਰਤ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕੌਣ ਮਹਿਸੂਸ
ਕਰੇ, ਖਰਵੇ ਪਤੀ ਅਗਲੀ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦਰੋਂ
ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ,
ਘਰ ਛੱਡ ਦੇ ਕਮਜਾਤੇ
ਮੇਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦਾ।

ਕੁਕਾਂ ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ।

ਜੋ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸੋਟਾ ਫੇਰੇ

ਦੁੱਖੜੇ ਨਿੱਤ ਸਹਾਰਾਂ।

ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ

ਨਿੱਤ ਪਾਵਾਂ ਫਟਕਾਰਾ।

ਕਦੀ ਕਦਾਈ ਘਰ ਜੋ ਆਵੇ

ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਕਰ ਹਾਰਾਂ।

ਛੱਡ ਦੇ ਵੈਲਾਂ ਨੂੰ

ਲੈ ਲੈ ਤੱਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ।

ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰਾਬੀ
ਜੀਜਾ ਸਾਲੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਵੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੋਂ
ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਟ-ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ,
ਸਾਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੁਣ ਵੇ ਜੀਜਾ
ਇਹ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ।
ਜਾਹ ਵਗ ਜਾ ਤੂੰ ਪਿੰਡ ਆਵਦੇ
ਹਿੱਕ ਕਾਸ ਨੂੰ ਦਹਿੰਦਾ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਅੱਗੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਦੇ
ਦੁੱਖੜੇ ਰੱਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੇ
ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ,

ਸਮਝਾ ਲੈ ਬੁੜ੍ਹੀਏ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ
ਨਿੱਤ ਠੇਕੇ ਇਹ ਜਾਂਦਾ
ਭਰ ਭਰ ਪੀ ਜੀਵੇ ਜਾਮ ਪਿਆਲੇ
ਫੀਮ ਬੁਰਕੀਏਂ ਖਾਂਦਾ
ਘਰ ਦੀ ਸ਼ੱਕਰ ਬੂਰੇ ਵਰਗੀ
ਗੁੜ ਚੋਰੀ ਦਾ ਖਾਂਦਾ
ਲੱਗਿਆ ਇਸ਼ਕ ਬੁਰਾ
ਬਿਨ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ।

ਸ਼ਰਾਬ ਕਈ ਐਬਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,
ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕੀ ਕਰਦੇ, ਕੁੰਜ ਕੁਰਲਾਵੇ
ਨਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰੇ,

ਟੁਟ ਪੈਣਾ ਤਾਂ ਜੂਆ ਖੇਡਦਾ
ਕਰਦਾ ਅਜਬ ਬਹਾਰਾਂ।
ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਦੇ ਨੀ ਛੱਡਦਾ
ਦੇਖ ਓਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ।

ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਰੇ

ਬੋਤਲ ਪੱਟ ਕੇ ਪੀਨੇ ਦਾਰੂ

ਰੋਜ਼ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਹਿੰਦਾ।

ਨਾਰ ਬਿਗਾਨੀ ਦੇ

ਬੋਲ ਮੁਰਖਾ ਸਹਿੰਦਾ।

ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਪਾਸ ਉਤਨੀ ਕੁ ਜਮੀਨ ਮਸੀਂ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ
ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੌਰ ਸਕੇ। ਫਸਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ
ਮਾਮਲੇ ਹੀ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਜੱਟ ਦੀ ਨਿਗਾਹ
ਰੁਪਏ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਦੇ
ਗਹਿਣਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ
ਦੁੱਖ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅੱਗੇ ਫੋਲਦੀ ਹੈ,

ਸੱਗੀ ਮੰਗਦਾ ਮਾਏ

ਫੁਲ ਮੰਗਦਾ ਨਾਲੇ

ਨਾਲੇ ਮੰਗਦਾ ਮਾਏ।

ਅਧੀਆ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ

ਸੱਗੀ ਦੇ ਦੇ ਧੀਏ

ਫੁਲ ਦੇ ਦੇ ਨਾਲੇ

ਮੱਥੇ ਮਾਰ ਧੀਏ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ।

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਪਿਆਲੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਜਮੀਨ
ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਡਕਾਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ

ਲੋਕ-ਧਾਰਾ

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ,
ਔਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਵੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਆ
ਸੂਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਕੀਹਦੇ ਹੋਸਲੇ ਲੰਬਾ ਤੰਦ ਪਾਵਾਂ

ਪੁੱਤ ਤੇਰਾ ਵੈਲੀ ਸੱਸੜੀਏ।

ਆਖਰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ
ਐਬੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ
ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਕਸਕ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ,
ਕਦੇ ਨਾ ਪਹਿਨੇ ਤੇਰੇ ਸੂਹੇ ਵੇ ਸੋਸਨੀ
ਕਦੇ ਨਾ ਪਹਿਨੇ ਤਿੰਨੇ ਕੱਪੜੇ
ਵੇ ਮੈਂ ਕੀਕਣ ਵਸਾਂ
ਖਾਂਦਾ ਨਿੱਤ ਬੱਕਰੇ।
ਉਹ ਬੜੀ ਆਜਿਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਵੀ
ਹੈ,

ਛੱਡ ਦੇ ਵੈਲਦਾਰੀਆਂ

ਨਹੀਂ ਲੰਘਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਲਾਂਘੇ।

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਪਿਆਲੀ ਸਿਰਫ ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ
ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਉਜਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਰਾਬੀ
ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,
ਖਾ ਲੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ
ਚੰਦਨ ਵਰਗੀ ਦੇਹੀ।

ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਟਿਆਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ
ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗੱਭਰੂ ਨਿਕੰਮਾ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਤੇ ਐਬੀ
ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਾਕੀ ਮੁਟਿਆਰ ਸ਼ਰਾਬੀ
ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਪਣਾ ਰਾਂਗਲਾ ਲੜ ਛੋਹਣ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦੀ,

ਬੀਬਾ ਵੇ ਬਾਗ ਲਵਾਨੀ ਆਂ ਪੰਜ ਬੂਟੇ

ਹੁਣ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਸਭ ਬੂਟੇ।

ਛੋਡ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਲੜ ਮੇਰਾ

ਅਸਾਂ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਘਰ ਤੇਰਾ।

ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਘੇਰੀ ਆਂ ਵੇ

ਬਾਗ ਦੇ ਲਵਾਨੀ ਆਂ ਪੰਜ ਦਾਣਾ

ਐਸ ਜਹਾਨੋਂ ਕੀ ਲੈ ਜਾਣਾ

ਛੋਡ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਲੜ ਮੇਰਾ।

ਅਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਘਰ ਤੇਰਾ

ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਘੇਰੀ ਆਂ ਵੇ।

ਕਿੰਨਾ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ
'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰੂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ। ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ
ਹੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ
ਵੱਧ ਸਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ
ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ
ਨਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ,

ਦੁਧ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ

ਮਲਾਈ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ

ਗਟਾ ਗਟ ਪੀ ਲੈ ਵੇ

ਨਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਨੀ ਆਂ।

ਇਸ਼ਕ ਨਾਲ ਰੱਤੇ ਸਰੀਰ ਬਿਨਾ ਪੀਤਿਆਂ
ਹੀ ਖੀਵੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,

ਹੁਸਨ ਚਿਰਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੀਦੇ

ਉਹ ਕਿਉਂ ਬਾਲਣ ਦੀਵੇ

ਇਸ਼ਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਡੀ ਰਚਿਆ

ਉਹ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਾਬੋਂ ਖੀਵੇ।

###

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸਮਾਜਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ
ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵੀ
ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸੰਨ 1947 ਵਿਚ
ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ
ਸਾਲ ਤਕ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਓਪਰੇ ਮੁੰਡੇ
ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ
ਜਾਂਦਾ। ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਸਕੂਲ
ਤੇ ਕਾਲਜ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਭ ਸਕੂਲ

ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ
ਫੋਨ: 206-434-1155

ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ,
ਜਿਥੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ
ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 1955 ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਮਸ਼ੇਦ ਵਿਖੇ
ਕਾਲਜ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਾਂ। 18 ਕੁ ਸਾਲ
ਦੀ ਉਮਰ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਇਕ
ਮੀਲ ਦੀ ਦੌੜ ਲਾਉਣੀ। ਕੱਦ ਛੇ ਫੁੱਟ ਪਰ
ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ। ਸਾਡਾ ਕਾਲਜ ਸ਼ਾਮ 6
ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਲਗਦਾ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਵਿਹਲਾ
ਰਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ
ਮੈਨੂੰ 60 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ

ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ

ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਦੇ 60 ਰੁਪਏ ਅੱਜ
ਕੱਲ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਜਿੰਨੇ ਸਨ।
ਘਰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੋਝ ਬਣਨ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ
ਚੈਰੀਮੈਂਡ ਕੱਪੜੇ, ਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ
ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ, ਪਾਉਂਦਾ।

ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਮਗੜੀਆ
ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ
ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ
ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲੜਕੀਆਂ
ਅਤੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਥੇ ਲੈ ਆਇਆ।
ਉਹ ਲੜਕਾ 8 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ
ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ
ਸਾਂ। ਸਾਡੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਦੂਜੀ
ਮੰਜਿਲ 'ਤੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ
ਵਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ
ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਦਾ ਤਾਂ

ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ
ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਦਾ
ਨਾਂ ਬਲਵੰਤ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਡੀ ਸੱਦਦੇ
ਹਨ। ਗੁੱਡੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕੁਲਵੰਤ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ
ਰਾਣੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਛਿੰਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ
ਹਨ।

ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਗੁੱਡੀ ਵਿਹੜੇ
ਵਿਚ ਤਾਰ 'ਤੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਣ ਆਉਂਦੀ। ਆਪਣੇ
ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ। ਇਕ
ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ
ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਕੇ ਝੱਟ ਅੰਦਰ ਚਲੇ
ਗਈ। ਕਈ ਦਿਨ ਤੱਕ ਇਹੀ ਸਲਾਮ-ਜਵਾਬ ਹੁੰਦੇ
ਰਹੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਜਾਣ
ਲਈ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ
ਗੁੱਡੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ
ਪਿੱਛੇ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਘੰਟੀ ਖੜਕਾਈ ਤਾਂ ਉਹ

ਤੁਬਕ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਬੋਤਲ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ
ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਰੋਸ਼ਮੀ
ਰੁਮਾਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਬਈ
ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਰੁਮਾਲ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।
ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਇਕ ਪੈਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰਾ
ਰੁਮਾਲ ਡਿਗ ਪਿਆ ਏ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ?”

ਉਸ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਹਾਂ ਲੱਭਿਆ
ਏ, ਤੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਈ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ।”

“ਲਿਆ ਫੇਰ ਦੇ ਦੇਹ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।” ਉਸ ਕਿਹਾ।

“ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ, ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ
ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਏ।” ਉਸ ਕਿਹਾ।

ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ
ਤੇਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ
ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਸਲਾਮ-ਜਵਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ

ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆ
ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਭਤੀਜਾ,
ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਦੇ ਕੁ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਮੇਰੇ ਤੇ ਗੁੱਡੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ
ਲੈਣ ਲਈ ਟਾਟਾ ਨਗਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ
ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਟਰੱਕ, ਬਿਸਤਰਾ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਘਰ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, “ਕਿੰਦਾ,
ਸਭ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਏ?” ਉਸ ਨੇ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰੇ
ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਅੱਕਲ, ਤੇਰੇ ਲਈ ਮਾੜੀ ਖਬਰ
ਹੈ। ਗੁੱਡੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ
ਆਸਨਸੋਲ ਚਲੇ ਗਈ ਏ।”

ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਗੁੰਮ-ਸੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ
ਤੱਕ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਵੀਰ ਜੀ
ਅਤੇ ਭਾਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ‘ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’ ਬੁਲਾ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੁਧੇ ਮੂੰਹ ਲਿਟ ਕੇ
ਖੂਬ ਰੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰੇਲ ਵਿਚ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਉਹ
ਉਣੀਂਦਰਾ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਏ। ਸਮਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ
ਜ਼ਖਮ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਸੰਨ 1957 ਵਿਚ ਮੇਰੀ
ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁੱਡੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਲਾਮ-
ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦੀ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲੇ
ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ।

ਸਵੇਰੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਲਾ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਸਾਂ, ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਸੋਚਿਆ, ਚਲੇ ਕਾਲਆਉਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ (ਆਈ ਐਮ ਸਿੱਕ)। ਲਾਗੇ ਪਿਆ ਪਤੀ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, “ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਟੀ. ਵੀ. ਦੇਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏਂ, ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰ ਆਂ।”

ਫਿਰ ਉਹ ਬਾਥਰੂਮ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਘੋਸ ਮਾਰ ਕੇ ਪਈ ਰਹੀ। ਉਠ ਪੈਦੀ ਤਾਂ ਸੁਣਨਾ ਪੈਂਦਾ, “ਨੌਕਰੀਆਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਵੀ ਮੰਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ।” ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਿਮਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਖੇ, “ਕੁਝ ਖਾ ਕੇ ਦੁਆਈ ਲੈ ਲਈ।” ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਫਿਰ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਦੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਫੋਨ: 571-315-9543

ਮੇਰਾ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਲੰਚ ਲੈ ਜਾਵੇ।

ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੰਦ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਈ। ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਚਾਹ ਰੋਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰੌਲਾ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਫਿਰ ਰੌਲੇ ਤੋਂ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਹਵੇਲੀ 'ਚੋਂ ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਹੰਢਾਲੀ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਚਾਹ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ।

ਫੋਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੈਸੇਜ ਆਇਆ, ਦੇਖਿਆ, ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਪਾਈ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਸੂਟ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਸ਼ੋਅ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਾਂ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਸੀ, ਰਹਿ ਕੇ ਜੁ ਆਈ ਹੈ ਦੋ ਮਹੀਨੇ। ਆਖਦੀ ਸੀ, ਇੰਡੀਆ ਵੀ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥ ਲਾ-ਲਾ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ!

ਮਾਂ ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਨੂੰਹ-ਧੀਆਂ ਕਦੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੰਨੀ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਿਕਲਦੀਆਂ, ਹੁਣ ਸ਼ਾਰਟ-ਪੈਂਟਾਂ 'ਤੇ ਗਿਠ-ਗਿਠ ਟੌਪ ਪਾ ਕੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਗਿਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਦੀ...ਲੈ ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਗਰ ਪੈ ਗਈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਪਰਦਾ ਹਟਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਮੇਰੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਵੀ ਕਾਲਆਉਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਨਹੀਂ, ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਅੱਜ ਡੇ ਐਂਡ ਹੋਵੇ।

ਫਿਰ ਬਕਵਾਸ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹਾਂ। ਬਾਥਰੂਮ ਜਾ ਕੇ ਬਰੱਸ ਕੀਤਾ, ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਚਾਹ ਬਣਾਈ, ਟੀ. ਵੀ. ਆਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾਈ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਝੱਟ ਆਖ ਦੇਣਾ, “ਅੱਜ ਚਾਹ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਏ।” ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ। ਕਿੰਨੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੀ ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ, ਹਰ ਚਿਹਰਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਨਸਾਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ 'ਚ ਐਂਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਮਸ਼ੀਨ ਬਣ ਗਿਆ ਏ।

ਨੌਂ ਵਜ ਗਏ ਹਨ। ਬੋਤੀ ਭੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੇਖਿਆ, ਪੈਕ ਕੀਤੀ ਰੋਟੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਈ ਸੀ। ਮਨ 'ਚ ਕੁੱਝ ਆਇਆ। ਬੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਬੰਦਾ ਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤਾਂ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਰੋਟੀ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਸੋਚਿਆ, ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਕਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਦੇ

ਆਪਣੇ ਪਲ

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਆਪਣੇ ਪਲ’ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਉਠਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਰੁਝੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਦੀ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਪਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਦਿਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਗਾਵਤ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੱਖਣ 'ਚ ਗੁੰਨ੍ਹ-ਗੁੰਨ੍ਹ ਪਕਾਏ ਪਰੋਠੇ ਯਾਦ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਂਵਾਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਨੌਕਰ ਪਕਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਂ ਆਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, “ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰਹੂ ਵੀ ਕਿੱਦਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰੋਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

ਕੁਝ ਚਿਰ ਟੀ. ਵੀ. ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਡੈਕ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹੀ। ਦਿਲ ਕੀਤਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਾਂ। ਫੋਨ ਲਾ ਲਿਆ। “ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਬੜੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ! ਮੁੰਡਾ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਏ।”

“ਕੀ ਹੋਇਆ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗੋਲੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਮਰਾ ਉਸ ਨੇ ਰਸੋਈ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਏ। ਫਰੇਜ਼ਨ ਫੂਡ ਦੇ ਪੈਕਟ, ਕਾਫੀ ਵਾਲੇ ਕੱਪ ਤੇ ਕੱਪੜੇ-ਸਭ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਏ। ਜੇ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲਦਾ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਇਓ ਤੁਸੀਂ।”

“ਇਹ ਉਮਰ ਹੀ ਐਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਫਰੈਡਲੀ ਰਹਿ ਉਸ ਨਾਲ।”

“ਲੈ...ਤੂੰ ਵੀ ਹੱਦ ਕਰਦੀ ਏਂ; ਅਖੇ, ਫਰੈਡਲੀ ਰਹੋ! ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਉਹ ਸਾਡੀ ਇੱਜਤ ਕਰਨ?”

“ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲਟੀਨੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਨੇ।”

“ਸੱਚ ਆਖਦੀ ਏਂ, ਪਰ ਇਥੇ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ? ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਏ ਸਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।”

ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਆਗਿਆਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਘਰ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋ ਇਥੇ।

“ਬੋਲਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?” ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

“ਹਾਂ ਕਰ ਗੱਲ, ਸੁਣ ਰਹੀ ਹਾਂ।”

“ਅੜੀਏ ਬੜਾ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਏ, ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਹਯਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਆਈ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਪੁੱਛਾਂ ਤਾਂ ਆਖਦਾ, ਮੇਰੀ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਚਲੋ ਹੋਏਗੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਮਰਿਆਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਾਂ। ਡਰਦੇ ਕਦੀ

ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ।”

“ਡਰਪੋਕ ਸਾਂ, ਲੈ ਲੈਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਨਾ ਬਣਦੀਆਂ।” ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਉਂਚੀ ਸਾਰੀ ਹੱਸ ਪਈ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਾਹ ਬਣਾਈ। ਸਿਰ ਦੁਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਲਈ ਬੇਸਮੈਂਟ 'ਚ ਗਈ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿਚ ਗੋਰੀ ਕੁੜੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਖਿਲਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਂ

ਕਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ। ਅੱਜ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ?

“ਇਟ’ਜ਼ ਮਾਈ ਲਾਈਫ ਐਂਡ ਮਾਈ ਸਟਾਈਲ।” ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪੰਜ ਤੋਲੀਏ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, ‘ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣੀ ਸਟਾਈਲ ਹੈ!’

ਮੈਂ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਗਈ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਟਿਕਾਣੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਧ 'ਚ ਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਆਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੁੱਡੀ ਰੱਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ। ਇਹ ਗੁੱਡੀ ਮਾਂ ਨੇ ਟਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੂਟ ਸੀਅ ਕੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਆਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੋਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਸੇ ਆਖਦੇ। ਦਿਆ ਸਿੰਘ, ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਿੱਸੇ! ਇਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿੱਸੇ ਵਿਰਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਕੁਝ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਫੋਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਪਾਠ ਵੀ ਫੋਨਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਵਰ ਲਿਆ। ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਵਾਂ। ਚਲੇ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਨੂੰਹ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੀ ਡਰੈਸ ਪਾ ਲਈ। ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸੋਚ ਇਕਦਮ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੋਟੀ ਖੱਲ ਦੀ ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿੰਬੜੀ ਜੁੱਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਜੁੱਤੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲਗਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਦਿੰਦੀ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਆਖਦੀ, “ਆਹ ਲਵੋ ਜੁੱਤੀ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ?” ਪਿਤਾ ਜੀ ਝਾੜ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਆਖਦੇ, “ਕਮਲੀ ਧੀ! ਭਲਾ ਹੋਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ?”

ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਉਲਝੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ

ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗਾ, ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਹਿੱਲ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਫਿਰ ਮੂੰਹ 'ਚ ਹੀ ਬੁੜ-ਬੁੜਾਈ, ‘ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਇੰਦਾ ਬੰਦ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ!’ ਚਲੇ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਘਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ...ਘਰ ਤੋਂ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਘਰ ਨੇ? ਲੋਕਤ ਦੇ ਡੱਬੇ ਨੇ ਬੱਸ! ਸਾਹ ਲਿਆ ਵੀ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਘਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਗਾਅ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧ ਜਾਣ, ਲੋਕ ਵੇਚ ਕੇ ਸਸਤੀ ਥਾਂ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਜੱਦੀ-ਪੁਸ਼ਤੀ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਖੋਰੇ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਗੋਅ-ਗੋਅ ਲਾਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਸੀਮਿੰਟ ਨੇ ਖਾ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵੰਡਦਾ ਕੱਚਾ ਪਿੰਡ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਏ।

ਫਿਰ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ

ਦੇਖਿਆ। ਮੇਰੀ ਗੁਆਂਢਣ ਡਾਲੀਆ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਫੜੀ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਹਲਾਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਲੋਕ ਫੁੱਲਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਰਖਤ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਉਗ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਕਿਰਸਾਨੀ ਦੇ ਹੱਥ ਰੋਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਝੋਲਾ ਫੜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਗੱਡੀ ਤੋਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ, ਲੋਕ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਚਿਆ, ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਪਤੀ ਜੀ ਪਿਛੋਂ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਆਖਣਗੇ, ‘ਆਵ-ਗੁਆਂਢ ਸੈਰਾਂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ!’ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾ ਲਈ ਤੇ ਕੰਬਲ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬੋਤਾ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੋਵਾਂ।

ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਸਾਂ, ਪਤੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ, ਭਲਾ ਆਖਦਾ ਏ, ‘ਰਹਿਣ ਦੇ, ਅੱਜ ਬਾਹਰੋਂ ਆਰਡਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।’

ਕਾਫੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੋਈ ਫੋਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ! ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਕੀਤਾ ਏ!!

ਬੇਚੈਨੀ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਇਕਦਮ ਉਠ ਕੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧੀ। ਮਨ ਹਲਕਾ-ਫੁਲਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੰਬਲ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਮੇਰਾ ਮਨ, ਗੁਲਾਮ ਬੋਤਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ? ਅਚਾਨਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਪਤੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਉਪਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਰੋਟੀ ਬਣੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਰੋਟੀ ਕਾਹਨੂੰ ਪਕਾਉਣੀ ਸੀ, ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ।”

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਉਹ ਰੋਟੀ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਆ ਬੈਠਾ। “ਹੁਣ ਕਿੱਦਾਂ ਹੈ ਤਬੀਅਤ?” ਉਸ ਨੇ ਰੋਟੀ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਤੋੜਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਆਂ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਤਬੀਅਤ ਨੂੰ?”

“ਬੋਲਦੀ ਕਿੱਦਾਂ ਏ?” ਉਸ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਖਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ।

“ਜਿੱਦਾਂ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ!”

“ਮਰਜ਼ੀ ਸਹੀ, ਪਰ ਲੜਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਏ?”

“ਮੇਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ!”

“ਅੱਛਾ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਏ?”

“ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ!”

“ਜਾਹ ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਵੀ ਅਜੀਬ ਔਰਤ ਏਂ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਏਂ!” ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਘੁੱਟ ਲਿਆ।

ਨਵੀਂ ਵੋਟ

‘ਚੋਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਜਣਾ ਵੀ ਵੋਟ ਬਣਵਾਉਣ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਓਂ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾਇਆ।

ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸ਼ਾਮ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕੋਈ ਇਕ ਜਣਾ ਵੀ ਨਵੀਂ ਵੋਟ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਬਹੁਤਿਆ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਇਕ ਡੱਲੂ ਟੰਗੀ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਈਕਲ ਸਟੈਂਡ ‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਤੇ ਡੱਲੂ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਟੰਗਿਆ ਝੋਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਫਤਿਹ

ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਤਿਹ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਝੋਲੇ ‘ਚੋਂ ਦੋ ਸਟੀਲ ਦੇ ਗਲਾਸ ਕੱਢੇ ਤੇ ਮੇਜ ‘ਤੇ ਰੱਖ, ਡੱਲੂ ਦਾ ਢੱਕਣ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਚਾਹ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਚਾਹ ਪਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗਲਾਸ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਆਹ ਲਓ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਚਾਹ ਪੀਓ ਗਰਮਾ ਗਰਮ, ਤੇ ਉਤਾਰੋ ਆਪਣੀ ਨੰਡ।”

ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦਾ ਹੀ ਲੰਬਤਦਾਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਦਰਅਸਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਭੰਗ ‘ਤੇ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਹਵਾ ਇਕੱਠ ਸੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆਇਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚਿਹਾ ਹੈ।” ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ‘ਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾ ਛੱਡੀ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਜੀ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਦੁਪਹਿਰੇ ਇੱਕ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਾ ਲਈ ਸੀ। ਬਸ ਨਵੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਆਹ ਟਾਈਮ ਆ ਗਿਆ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਨਵੀਂ ਵੋਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਹੁਣ ਕਿਹਨੇ ਨਵੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਨੂੰ ਇਥੇ, ਵਾਧੂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚ ਪਏ ਯੁਵਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਗੱਲੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਹੁਣ ਮਾਪੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ!”

-ਮੁਹੰਮਦ ਅੱਬਾਸ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 91-98552-59650

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਤਾਪੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਹ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤਾਪੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹਨ। ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਿਆਂ/ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇ। ਵਜ੍ਹਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ: ਸਮਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਨਾਲ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਰ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ-ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਅਕੀਦਿਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਮਨੋਗ੍ਰਹਿਆਂ ਤੇ ਤਰਫਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਚੇਤ-ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਤੱਤ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਸਿਰਜਣਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1980 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1995 ਤੱਕ ਵਾਲਾ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਬਹੁਤਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਲਖੀਆਂ, ਤੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਉੱਤੇ ਹੰਢਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਕਈ ਸੱਤਾਵਾਨ

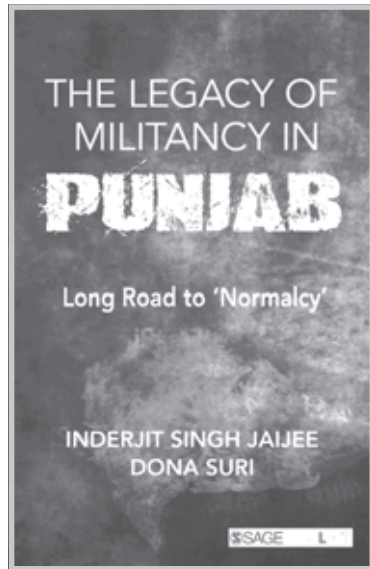
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ

ਹਨ, ਕਈ ਸੱਤਾ-ਸੁੱਖ ਭੋਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸੱਤਾਹੀਣਤਾ ਤੋਂ ਅੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਆਪਣੇ-ਚੁਣੀ ਸਿਆਸੀ-ਸਮਾਜਿਕ ਜਲਾਵਤਨੀ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਹੀ ਵੰਡਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ; ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਣਨ, ਪਛਾਣਨ ਤੇ ਪਰਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ। ਸਿਆਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਧੀਮੂਲਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕਵਾਇਦ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਵੰਡਦੀ, ਸੰਸੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯਤਨ ਤਿਆਗੇ ਨਹੀਂ ਗਏ; ਤਿਆਗੇ ਜਾਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ। ਮੰਥਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਦਿ ਲੋਗਸੀ ਆਫ ਮਿਲੀਟੈਂਸੀ ਇਨ ਪੰਜਾਬ: ਲੌਂਗ ਰੋਡ ਟੂ 'ਨੌਰਮਲਸੀ' (ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਤਰੂਵਾਦ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ: 'ਆਮ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ' ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ) ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਕੜੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਆਹ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੰਡਣ ਦਾ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ ਅਤੇ ਡੋਨਾ ਸੂਰੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜੇਜੀ ਮਨੁੱਖੀ/ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਡੋਨਾ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ; ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਕਸਬ ਤੇ ਹੁਨਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਪਕੜ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤੋਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋਚਿਕਤਾ ਵੀ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਖਾਤਰੂਵਾਦ

ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੰਥਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਅਤੀਤ ਜਾਂ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਟਨਾ-ਕਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਾਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੈਮਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਸਹੀ ਹਨ? ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਹਿੰਸਕ ਦਹਾਕੇ

ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ-ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਜਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ਿਆ, ਇਹ ਮੰਥਨ ਵੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰਲੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ।

ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਭ ਨਾਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖਾਤਰੂਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਹਿੱਤ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਕਦੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਸੀ। 2011 ਵਿਚ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 69 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਿਆਜ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਵੀ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭੂਮਿਕਾ ਅੰਦਰਲਾ ਇਕ ਫਿਕਰਾ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੁਹਜਮਈ ਜੜਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ: "ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਦੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਇਹ ਵਿਸਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਅੰਤਿਕਾ, ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦਰ ਜਾਂ ਕੁੱਲ ਸੂਬਾਈ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਘਾਰ, ਸੂਬਾਈ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਅੰਦਰਲੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਇਸੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਹਿਜਰਤ ਅਤੇ

ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਮੁਖੀ ਸ਼ੋਹਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਗੜੇਵੇਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਅਜਿਹਾ ਧੁਆਂਖਿਆ ਵਰਤਮਾਨ ਜਾਂ ਧੁੰਦਲਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ 'ਨਾਰਮਲ' ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਅੰਤਿਕਾ ਦਰਮਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਪੰਜ ਅਧਿਆਇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਨਾਕਸ ਭੂਮਿਕਾ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਬੇਦਿਲੀ ਤੇ ਸੰਗਦਿਲੀ, ਨਿਆਇਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਘਾਟ ਆਦਿ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਡੋਨਾ ਸੂਰੀ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ।

ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲਾਏ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਖਿਲਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਲੇਰੀ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਅੰਦਰ ਉਪਜੀ ਕਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਇਸ ਕਿਤ ਨੂੰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਜੋਂ ਭੁਨਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਜੇ 1980ਵਿਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ 'ਕਿਤ' ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਬੇਗਾਨਿਆਂ (ਭਾਵ ਬੰਗਾਲੀਆਂ/ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀਆਂ) ਖਿਲਾਫ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਪੂਰਾ ਤਾਅਫ਼ਤੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਤਸੱਦਦ ਵੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਸਲੀ ਤਸੱਦਦ ਵੀ। 18 ਫਰਵਰੀ 1983 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੈਲੀ ਕਤਲੇਆਮ ਵਾਪਰਿਆ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਰਾਤ ਵਾਪਰਿਆ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖੂਨੀ ਕਾਰਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ 14 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ 2119 ਮੁਸਲਿਮ ਬਾਸਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦ ਘੰਟਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਅੰਦਰਲੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੇਲੂਪਿਲੈ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਾਮਿਲ ਚੀਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਲਈ ਲੈਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਜ਼ ਮੌਕਾ-ਮੇਲ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਜ਼ਿਹਨ ਦੀ ਕਾਢ? ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਗਹਿਨ ਅਧਿਐਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਹੇ ਅਤੀਤ ਦਾ ਸੱਚ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਰਤਕ ਬਨਾਮ ਕਵਿਤਾ: ਬੜੀ ਕਾਵਿਕਤਾ ਹੈ ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ। ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਨੂੰ ਰਸੀਲਾ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਵੀ। 'ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ' ਇਸੇ ਸਰੋਦੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭੁੱਲਰ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ। ਲਜ਼ੀਜ਼ ਤੇ ਪੁਰਖਲੂਸ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਦੋਂ ਬੁੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਸੀਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਨਿੱਕੇ ਬੋਝਿਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਉਹ। ਸੁਫਨਿਆਂ ਦੀ ਬੁਣਤਰ ਤੇ ਬਣਤਰ ਵੀ ਸਰਲ ਸੀ: ਘਸੇ ਹੋਏ, ਭੁਰਭੁਰੇ, ਬਿਸਕੁਟੀ ਰੰਗੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਰਗੀ। ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਲੁਕਣਮੀਚੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਆਨੰਦ ਸੀ। ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਓ ਦਿਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿਤਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰੀਆਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੀ ਪਰੀ ਵੀ ਦੇਖੀ। ਅਟਾਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉਚੀ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੋਕਤ ਪਰ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ। ਆਖਿਰ ਉਹ ਉਥੋਂ ਉਡ ਗਈ ਅਤੇ 1950ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਿਨੇ ਜਗਤ ਦੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਖਲਨਾਇਕਾ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ

ਦਰਜ ਹੈ ਪਰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਬੜੇ ਸ਼ਿੱਦਤੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਦਾ ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੇ ਦੇ 'ਮੀਨਾ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਦੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵਾਲਾ ਵਜੂਦ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੀ ਅਟਾਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਵਜਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਕੁਤਰੇ ਹੋਏ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੀ ਪਰੀ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ।

ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛਿਣ ਫੜਨ ਦਾ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਸਹੇਜ ਕੇ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲੀ ਰੱਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ-ਇਕ ਲੇਖਕ: ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਲਦੇਵ ਵੈਦ ਦਾ 92 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਵੈਦ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਰਫਨਮੌਲਾ ਸਨ-ਪੰਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ (ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਜਰਮਨ) ਦੇ ਗਿਆਤ। ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਹਾਰਵਰਡ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ-ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਹੈਨਰੀ ਜੇਮਜ਼ 'ਤੇ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਅਤੇ ਅੱਠ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੂਰਪੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਲਿਖਿਆ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਖੁਦ ਉਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਵਖ-ਵਖ ਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀਆਂ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਵੈਦ ਦੇ ਦੋ ਉਪਨਿਆਸ 'ਉਸ ਕਾ ਬਚਪਨ' ਤੇ 'ਗੁਜ਼ਰਾ ਹੂਆ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ (ਸਟੈਪਸ ਇਨ ਡਾਰਕਨੈੱਸ; ਦਿ ਬਰੇਕਨ ਮਿਰਰ) ਵਿਚ ਵੱਧ ਵਿਕੇ। ਤਰਜਮਾਕਾਰੀ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਾਰਤ ਸਦਾ ਵੈਦ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਵਰਮਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਜਗਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਵਰਮਾ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਏਕ ਚਿੱਥੜਾ ਸੁਖ' ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ (ਏ ਰੈਗ ਕਾਲਡ ਹੈਪੀਨੈੱਸ) ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੱਖ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਫਿਕਰਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਤਰਜਮਾਕਾਰੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ ਕਿ ਵੈਦ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਿਆ। ਵਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਾਵਲ 'ਵੇ ਦਿਨ' ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ (ਦਿ ਡੇਜ਼ ਆਫ ਲੌਗਿੰਗ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨੇਬੋਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਚੈੱਕ ਲੇਖਕ ਵਾਸਲਾਵ ਹੈਵੇਲ (ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੈੱਕ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਰਹੇ) ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਪਰਕ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੈਦ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੱਪੜ' ਟਾਈਮਜ਼ ਲਿਟਰੇਰੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹੋ ਆਭਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਵੈਦ ਨੇ ਵਿਰਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਡਾਇਨਾਸੋਰ

'ਇੰਡੀਅਨ ਲਿਟਰੇਚਰ 2025' ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਗੇਟਵੇਅ ਲਿਟਰੇਰੀ ਫੈਸਟੀਵਲ 2020 ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਾ, ਨਾ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ ਫੋਨ: +91-98147-83069

ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮੋਹਨ ਕਾਕਾਨੰਦਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਂਜ, ਮੁੰਬਈ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ ਈਮੇਲ ਅਤੇ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਸਾਹਿਤਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2025 ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜਗਿਆਸਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, 2025 ਸੰਜੇਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਯੋਗ। ਧੈਰ! ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਨੜ, ਤੇਲਗੂ, ਮਲਿਆਲਮ ਭਾਵ ਦੱਖਣ ਭਾਰਤੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਲੱਗਿਆ, ਉਂਜ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਸਿੰਧੂ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ, ਮਨੀਪੁਰੀ,

ਉੜੀਆ, ਆਸਾਮੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਆਦਿ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੁੰਬਈ ਢਾਈ ਕੁ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਕਾਰਨ ਸਵੇਰ ਵਾਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ 14 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸੈਸ਼ਨ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਿਆ। ਇਕ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਸਾਮੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਮਨੀਪੁਰੀ ਤੇ ਉੜੀਆ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਸੀ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ 2025 ਤਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਦਸੇ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਹਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਓਪਰਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਰੋਂਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੇਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਪਰਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬੱਚਾ ਚੁੱਪ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

ਅਗਲੇ ਦੋਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। 'ਭਾਰਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਉਭਰਦੇ ਰੁਝਾਨ' ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿੰਨੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਸਰੋਤੇ ਹਾਲ ਦੇ

ਅੰਦਰ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਬਾਹਰ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਸੈਸ਼ਨ ਤਕ ਜਿਹੜਾ 15 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਸੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਕੋਂਕਣੀ, ਮਰਾਠੀ ਤੇ ਸਿੰਧੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਅਤੇ ਤਮਿਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹੀ। ਸਵਾਲ ਵੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਵਾਬ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੀਤਾ। ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਦੋ ਵਜੇ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ 'ਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਵਾਇਤ ਤੋੜਨੀ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਲਰੇਜ਼ ਇਸ ਪੈਨਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ

ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਾਂ ਪਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੱਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਡਾਇਨਾਸੋਰ, ਸਾਡੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਏਗਾ। ਯੂਨੈਸਕੋ ਨੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਸ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦਾ ਟੀਚਾ 2025 ਤਕ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ 2025 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ, ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, 2025 ਤਕ ਸਾਡੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਪੋਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੁਭਾਵਣੇ ਜੁਮਲੇ ਹੀ ਜੁਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਡਿਨਰ ਵੇਲੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋਏ ਕੁਝ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣੇ, ਕੋਈ ਗੀਤ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਵਾ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਠੁਕਰਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਬਈ ਜੇ ਇਹੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਫੈਸਟੀਵਲ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ। ਕੱਲ੍ਹ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਵਿਦਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤਕ ਇਹ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਂਜ ਸਾਹਿਤਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਆਓ-ਭਗਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ।

ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ-ਕੁਦਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜੰਗਾਂ, ਜਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹਰੋਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਘ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਲਾਲਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੁਦਰਤ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਉਜੱਡ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮਧੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਮਾਰੂ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਮਧੋਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ; ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਦਰਤ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਵੇਗਾ। ਇਤਿਹਾਸ

ਵਿਜੈ ਬੰਬੇਲੀ

ਫੋਨ: +91-94634-39075

ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਲ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਸੀਰੀਆ, ਯੂਨਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਘਾਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਧਨ ਕੁਬੇਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜਿਆ ਅਜੋਕਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਡਲ ਨਿੱਜ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ, ਮੰਡੀਆਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰੂਰ ਮਾਡਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਉਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਭਾਵ ਖਣਿਜਾਂ ਤੇ ਪੈਟਰੋ-ਕੈਮੀਕਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬੇਕਿਰਕ ਖਣਨ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ

ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਧੋਲ ਰਹੇ ਅੱਜ ਦੇ 'ਵਿਕਾਸ' ਬਾਰੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ।

ਕਟਾਈ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਅਤੇ ਜਲ-ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵੰਨਗੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਵਿਗੜਨ ਨਾਲ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੂ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੌਰਾਨ ਜੀਵ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਦਰ 60-70 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੀ ਸੀ। ਦੁਧਾਰੂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ 400 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨੋਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ 200 ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਇਕ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਹਾਲਤ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਸੰਨ 1600 ਤੋਂ 1900 ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜੀਵਨ ਵੰਨਗੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ 1900 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ। ਕਾਰਨ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ। ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਜੀਵ ਜਾਂ ਪੌਦ ਵੰਨਗੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ-ਘਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਪਰ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪਲੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰੂਰ ਮਾਡਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦਾਅ ਉਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਵਿਜੈ ਬੰਬੇਲੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ 10 ਤੋਂ 30 ਜੀਵ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਜਾਂ ਜੰਤੂਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਸ ਪੌਦੇ ਦੇ ਪਰਾਗਣ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ 29 ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਹੀ ਜੰਤੂਆਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਕ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧਿਤ ਲੰਮੀ ਕੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੌਦਿਆਂ ਜਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਹਿਰਾਂ 1: 300 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਸਿੱਤਰ ਕੀਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸੌ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀਟਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਕੀਟ-ਪਤੰਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ 100 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ 50 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਰੀ-ਭਰੀ, ਜੀਵ-ਯੁਕਤ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਅਰਥਾਤ ਕੁਦਰਤ

ਇਹ ਹੁਣ ਘਟ ਕੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਤਕਰੀਬਨ 400, 1200, 400, 200, 5000, 2000 ਅਤੇ 60000 ਅਰਥਾਤ ਸਿਰਫ ਪੌਣਾ ਕੁ ਲੱਖ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਉਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੁੱਚੀ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਜੀਵਾਂ ਤੱਕ, ਸਭੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਤੋਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਕੀਤਿਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਪੰਖੇਰੂਆਂ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਰਬਤਾਂ, ਜਲ-ਸੋਮਿਆਂ, ਖਣਿਜਾਂ ਭਾਵ ਧਰਤ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਤਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੰਗਲ ਮੀਂਹ-ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਪਰਤੀ ਪਨਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 13 ਕਰੋੜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਉਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਬੇਕਿਰਕ ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਉਂ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਹਾਥੀ 50 ਫੀਸਦੀ, 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ 70 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਕਰੀਬ 90 ਫੀਸਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜੰਗਲ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਸੂਖਮ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਨਵਿਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਚੂਸਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ 71 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ 58 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਅਰਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਹਰ ਸਾਲ 70 ਲੱਖ ਲੋਕ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹਰ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 9 ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ।

ਯੂਨੈਸਕੋ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਕਰੋੜ ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਆਕਸਾਈਡ, 6 ਕਰੋੜ ਟਨ ਹਾਈਡਰੋ ਕਾਰਬਨ, 15 ਕਰੋੜ ਟਨ ਨਾਈਟ੍ਰਿਕ ਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ 25 ਕਰੋੜ ਟਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸੁਆਹ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਤੇਲ ਰਿਸਣ ਦੀ ਦਰ 6 ਲੱਖ ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਲ-ਜੀਵ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਮਰ-ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਭੈੜੀ ਅਲਾਮਤ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਗੁਰਐਨ ਮੁਤਾਬਕ, "ਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੌਤ ਦਾ ਮੂਕ ਏਜੰਟ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ 2050 ਤੱਕ ਅੱਧੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਬੋਲੇਪਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਬੇਚੈਨੀ, ਚਮੜੀ ਰੋਗ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਧ ਪੈਦਾਵਾਰ, ਪਰ-ਪਰਾਗਣ, ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ

ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।"

ਦਰਅਸਲ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਪੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਪੁਆਤੋ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭੈੜੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਲ ਵੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਕੋਝੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਵਰਗਲਾਏ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਬੇਸਮਝ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮੋੜਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਹੇੜੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਖਿੰਡ-ਪੁੰਡ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਜਲ, ਭੂਮੀ, ਪੌਣ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਭ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਇਕੋ ਹੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ। ਜੇ ਇਕ ਹਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਤਾਣੀ ਉਲਝ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਜਿਸ ਵਰਤਮਾਨ ਪੜਾਅ ਵਿਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਪੁਨਰ ਮੁਲੰਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਲਾਪਤੋਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਉਪਰ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਉਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਮਿਟ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪਟ ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਇਬਾਰਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਰੁੱਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।" ਜੇ ਵਰਤਾਰਾ ਇਹੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਨਾ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਬਿਆਵੇਗੀ, ਨਾ ਹੀ ਬਹੁ-ਵੰਨਗੀ ਤਹਿਤ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪਰੋਸੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸੇ ਡਗਰ 'ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨੇੜ-ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਉਤਰੀ ਖਿੱਤਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਰੁਵ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਾਰੂਥਲ। ਫਿਰ ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ-ਲੱਤੇ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਰੈਣ-ਬਸੇਰਿਆਂ, ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਗੱਲ ਕੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਚਲੰਤ ਜੀਵਨ ਰੇਖਾ ਉਤੇ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤਿੱਖੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਸਗੋਂ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਫਤੀ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਜੋਕਾ ਦੌਰ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਵਾਂਚਾਗਤ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪਾਗਲਪਣ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜੰਗਲ-ਬੋਲਿਆਂ, ਜਲ ਸੋਮਿਆਂ, ਖਣਿਜਾਂ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ 'ਚ ਫੈਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਧਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹੇਠ ਜਿਉਣ-ਮਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਅਜੇ ਜਨਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗਰੰਥ ਦਰਿਆਵਾਂ ਕੰਢੇ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਮੇਲੇ ਜਲ-ਕੁੰਡਾਂ ਕੰਢੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੰਜਕਾਂ ਪੂਜਦੇ ਹਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ-ਜੰਨਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਗਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਾਂ। ਨਦੀਆਂ ਖੂਹਾਂ ਉਤੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣਾ, ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਸਾਡਾ ਕਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ। ਅਖੌਤੀ ਵਿਕਾਸ ਕੁਦਰਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੈਂਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਢਾਹੂ ਰੁਚੀਆਂ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨੇਮ ਉਲੰਘ ਕੇ ਭੌਤਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਦੌੜ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਕਾਇਨਾਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹੀ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ, ਸਾਡਾ ਭਵਿੱਖ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਤੱਕੜ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਭੌਤਿਕ ਤੱਕੜ ਵਿਚ ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੋਗਿਰਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕੀਤੀ ਹੈ।

‘ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼’ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਬੂਟਾ ਤੁਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤੇ ਘੰਟਾ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੋਬਾਇਲਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਬੱਚੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਉ ਲੈਪਟਾਪ ਖੋਲ੍ਹੀ ਬੈਠਾ, ਬੱਚੇ ਗੇਮਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਟੀ. ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ ਲਾਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਕੋ ਸੋਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ।

ਬੂਟਾ ਤੁਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਅਮਰ ਮੀਨੀਆਂ, ਗਲਾਸਗੋ
ਫੋਨ: 0044-7868370984

ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ, ਭੂਆ, ਮਾਸੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, “ਸਾਡੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਦੋ ਵਿਆਹ ਸਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਾਪੂ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਨਾਨਕੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਸ਼ਕੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਤਿਹਤੁ ਤਲਕ ਆ। ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵੇਲੇ ਨਾਨਕੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੈਰਿਸ਼, ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ; ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਜੁਆਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਬੂਟਾ ਤੁਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਦਸ਼ੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਜਾਜ ਚੇਤਕ ਸਕੂਟਰ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਮੇ ਦੇ ਦੋ ਪੋਤਰੇ ਬੰਟੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਪਰੇ ਬੰਟੇ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ। ਮੈਂ ਸੁੰਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਟਟੋਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਨਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਪਰਾ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿੱਲ ਚੋਟ ਤੇ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਘਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਜੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਇੰਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੂਰਾ ਹੋ

ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ

ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਸਕਾਰ 'ਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਮਾ ਤੇ ਮਾਮੀ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਜੱਫੀਆਂ ਨਾਲ ਰੂਹ ਤਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਮਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਚਾਚਾ ਬਚਿਤਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਦਾਗ ਦੇ ਕੇ ਆਏ ਆ। ਤੂੰ ਬੈਠ ਮੈਂ ਪਿੰਡੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਆਇਆ।”

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਹਿਮ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੁਕਣ ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨਹਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਜਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ? ਮਾਮਾ ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਬਚਿਤਾ ਸੀ?

“ਲੈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਬਚਿਤਾ ਨੂੰ! ਉਹੀ ਜੀਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 'ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ' ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।”

ਇਕ ਦਮ ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਧਖਤ ਉਮਰ ਦਾ ਬਚਿਤਾ ਨਾਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ, ਪੈਦਲ ਜਾਂ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਜੁਆਕ ਉਸ ਨੂੰ 'ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਕੇ 'ਬੋਡੀ ਮਾਂ ਦੀ... ਬੋਡੀ ਭੈਣ ਦੀ...' ਕਰਦਾ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੰਦਾ। ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਗੋਤੇ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਾਲੇ ਗਰੁਪ ਵਿਚ ਰਲ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਹੜਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਘਰੇ ਉਲਭਾ ਦੇਣ ਆ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਨਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੇਖ ਬੀ ਵੱਡੇ ਬਾਈ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਈ ਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਲਗੋਤ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਸਿੱਧੇ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਆ ਤੇ ਮੇਥੋਂ ਫਿਰ ਸੁਣਦੇ ਆ ਸ਼ਲੋਕ,

ਉਹ ਵੀ ਤੱਤੇ ਤੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਦੋਹੜਵਾਨ ਵੀ ਰਲ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡੇ ਵਿਚ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੱਜਰਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣ ਕੇ ਟੱਕਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਨਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਗੀ ਨਾ ਬਣਾਵਾਂ।”

ਨਾਨੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਜੁੱਤੀਆਂ ਜੜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਛੇੜਛਾੜ ਵਾਲੀ ਢਾਣੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਕਬੀਲਦਾਰੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬਚਿਤੇ ਜਿਹਿਆਂ ਦੇ ਅਕਸ ਵੀ ਧੁੰਦਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਬਚਿਤੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਉਂ ਛੇੜਦੇ ਸੀ?

ਮਾਮਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਉਤੇ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ, ਪਰ ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਾਲੀ ਛੇੜ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੱਕ ਖਹਿਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ।

ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ

ਅਮਰਜੀਤ ਟਾਂਡਾ

ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ 'ਗੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਾਸੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਲੈਸਟਰ ਉਪਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੂਗਰ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਨੇੜੇ ਪਈ ਹੈ। ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ, 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾਓ ਆਪਣਾ।’

ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ।

ਗੋਡੇ ਵਿਚ ਦਰਦਾਂ ਨੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਧੌਣ ਦੁਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੋਤੀਆ ਉਤਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਓਦਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ, ਚੜ੍ਹਦੀ

ਇਸ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇੜਨੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦੇ, ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਨਵਾਂ ਪੂਰ ਉਠ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਂਦਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਹ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ ਅੱਗਿਓਂ ਲੰਘਦਾ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਫਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਠੋਕੇ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬੋਤਲ ਮੰਗਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੇੜਦੇ ਆ। ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਇਸ ਮਗਰ ਇਹ ਛੇੜ ਕਿਵੇਂ ਪਈ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹਦੇ ਜੁਆਨੀ ਪਹਿਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਆ, ਚਾਚੇ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਆ ਕਾਉਂਕੇ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ, ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਪਾਰਲੇ ਬੰਨ੍ਹੇ। ਇਹਦੇ ਸਾਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਬਰਾਤ ਤਿਆਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਧਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਚਿਤ ਸਿੰਓ ਤਾਂ ਠਾਣੇ ਡੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਗਈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨੂੰ ਠਾਣਿਓਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੁਆ ਕੇ ਬਰਾਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਹੋਇਆ ਇਉਂ ਕਿ ਇਹਨੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਨੌਂ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਚੜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਘਰੇ ਆ ਕੇ ਦਾਰੂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਬੋਤਲਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਪਹਿਲੇ ਤੋਤ ਵਾਲੀ ਬੋਤਲ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਭਾਂਡੇ ਟੀਡੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਹਣ ਛੱਪੜ ਵਿਚ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਜਾਣ ਦੀਆਂ

ਦੋ ਤੇਰੀਆਂ, ਦੋ ਮੇਰੀਆਂ

ਕਲਾ 'ਚ ਹਾਂ।

ਅਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆਂ। ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ। ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੇ ਲੱਕ 'ਚ ਪੀੜ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਂਜ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਲੈਨਾਂ। ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਮੈਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ। ਬੱਸ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪੋ ਚਾਹ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੁਣ ਬੁੱਢਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੋਤੀ ਬੋਤੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਖੰਘਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਣਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾਓ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ,

ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਲੜ ਛੱਡਵੀਂ ਪੱਗ ਤੇ ਕੁੜਤਾ ਚਾਦਰਾ ਲਾ ਕੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੇ ਤੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤੋਤ ਵਾਲੀ ਬੋਤਲ ਪਾ ਕੇ ਹੈਂਡਲ ਨਾਲ ਟੰਗ ਲਈ। ਮਾਤੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵੇਖ ਕੇ ਬਚਿਤੇ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਡਿੱਕ ਡੋਲੇ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਰਹਿੰਦੀ ਖੁੰਹਦੀ ਕਸਰ ਉਦੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਬਿੜਕਦੀ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਸਾ ਸੀ ਕਾਲ ਸੱਦਾਜੀ ਜੀ।' (ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਸਰਦਾਰ ਜੀ)।

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਲ ਵਰਗੀ ਅੱਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ ਬਈ ਕਿਧਰ ਨੂੰ?”

“ਸ਼ਾਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਏ ਸੱਦਾਜੀ ਜੀ, ਕਾਉਂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾਂ।”

“ਅੱਛਾ! ਆਹ ਝੋਲੇ 'ਚ ਕੀ ਪਾਈ ਫਿਰਦੈ?”

“ਸੱਦਾਜੀ, ਸੱਦਾਜੀ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਬੋਤਲ ਆ।”

ਜਿਉਂ ਹੀ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਢੱਕਣ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਤਿੱਖੀ ਹਵਾਤ ਮਗਜ਼ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਟ ਕੇ ਬੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਸਾਲਿਆ ਵਿਆਹ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁਕਣ? ਹੂੰ...ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਲਿਆ ਫੜਾ!”

ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ?

ਸਵੇਰੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਚਾਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਘਰੇਲੂ ਇਲਾਜ ਕਿਹੜੇ ਵਰਤਦੇ ਹੋ?

ਐਕਸਰੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਬਲੱਡ ਦਾ ਵੀ ਸੈਪਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ। ਉਪਰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸਾਰਾ ਕੁਝ, ਨੀਚੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ 'ਚ ਨੀਵੇਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਖਬਰੇ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਕਿੱਥੋਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਭ ਕੁਝ ਉਪਰ ਹੀ ਆਈ ਜਾਂਦੇ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ!

ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਾਂ, ਘੋੜੇ ਵਰਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੇਖ ਲੋ!

ਤੀਬਰ ਅਹਿਸਾਸ, ਜਾਗਦੀ ਆਸ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਲਵਿੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਛੇਵੀਂ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਆਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਝਟ-ਪਟਾ, ਛਿਨ ਭੰਗਰੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਵਰਤਾਰਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਪਲਾਂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ

ਡਾ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰੋਕ

ਜਗਦਾ ਚਿਰਾਗ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਮੀਂਹ 'ਚ ਚੋਂਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ, ਸਿਲ੍ਹੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਧੁਖਦੇ ਗਿੱਲੇ ਬਾਲਣ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸੀਆਂ, ਟਸ ਟਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਹਾਰੀਆਂ ਚੀਸਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਹਉਂਕਿਆਂ ਜਿਹੇ ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਟੋਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਕਵਿਤਾ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਗੁਰਬਤ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਉਲੀਕੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਬਰ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਜੂਦ ਧਾਰਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਝਲ ਤੇ ਕੁਰਖਤ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਰੁਧ ਡਟਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜਾਗਦੀ ਆਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ ਨੂੰ

ਮਲਵਿੰਦਰ

ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਨਾਲ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਉਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਦੁਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਅੰਬਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਖੇਡਿਆਂ, ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿਣ।

ਬਹੁਤ ਥਾਂਈਂ ਮਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਵਿਤਾ ਕਵੀ ਦਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਬਰਕਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਵੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਲ ਸੰਭਲ ਕੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਲਈ ਸੰਚਾਰ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਂ ਇਹਤਿਆਤ ਤੇ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਤੇ ਬੇਸਮਝੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋ ਰੋਗੀ ਤੱਕ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਮਸਨੂਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੱਲ ਕਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਵੀ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਲਾਮਬੱਧ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਲੋਕ ਜੇਤੂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਤਰਨ। ਕਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਦੇਸ਼, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਸਾਂਤੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਔਲਾਦ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ

ਜਿਹੀ ਲਾਹਨਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ

ਹੈ।

ਮਲਵਿੰਦਰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਸਾਰਥਕ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦੇ

ਯਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਹੁਤ ਥਾਂਈਂ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਚੇਤਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਲਨ ਵਿਚਲੀ ਕਵਿਤਾ ਤਿੱਖੇ ਰੋਹ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਸੁਰ ਵੀ ਧਾਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਫਰਤ ਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਝੁਕਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਮਨਸ਼ੀਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਾ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਰੋਹੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਉਠਣ ਸਾਰ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮਲਵਿੰਦਰ ਦਾ ਕਾਵਿ ਨਾਇਕ ਘੋਲ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਘੋਲ ਅਸਾਵਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਸੁਣਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸਮਰੱਥਾ ਹੀ ਕਹਾਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਮਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਗਹਿਰੇ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਸੱਜਰੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਫਰਜ਼ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੁੱਲਵਾਨ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੁਰਖਲੂਸ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext 311 or 340

Cell : 317-701-4230

Fax : 317-308-6424

Pay Every Week

Single upto 42 Cent + Team Upto 50 Cent

100%

**OWNER OPERATOR
COMPANY**

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੇਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA
IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

**ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ**

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ

ਸੰਗਤੇ ਅਬਾਦ ਰਹੈਂ, ਆਵਤੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਹੈਂ, ਬੁੰਗੇ ਝਲਾ ਝਲ ਰਹੈਂ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕੇ॥
ਲਾਗਤੇ ਦੀਵਾਨ ਰਹੈਂ, ਗਾਵਤੇ ਸੁਜਾਨ ਰਹੈਂ, ਝੁਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੈਂ ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ॥

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ)

3636 Gurdwara Ave, San Jose CA 95148, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ: www.sanjosegurdwara.org or facebook "San Jose Gurdwara"

ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ

ਐਤਵਾਰ 15 ਮਾਰਚ 2020

ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾਈ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ **ਐਤਵਾਰ 15 ਮਾਰਚ 2020** ਨੂੰ ਖਾਲਸਾਈ ਜਾਹੋ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਰਤਨੀ ਤੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਗੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਉਣਗੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖੇਡਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਗਾਓ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਗਤਕਾ, ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋੜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਫੋਲੋ-ਭਟੂਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਫੋਲੋ-ਪੂਰੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕਸ/ਜੂਸ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਦੜ
ਫੋਨ: 408-904-9158

ਕਿੱਲ੍ਹਾ ਪੁੱਟਣਾ/ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪੋਨੀ ਰਾਈਡਜ਼ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਬਾਸਕਟਬਾਲ/ਵਾਲੀਬਾਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਤੂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇਨਾਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਫੋਨ: 408-646-3597

ਬੂਥ/ਸਟਾਲ ਬੁੱਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਖੁਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 408-507-1290

ਹੋਲਾ ਮੁਹੱਲਾ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ (ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ)
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੋਨ: 408-568-0034

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ

ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
(ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ)
ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ
ਭਾਈ ਲਖਨ ਸਿੰਘ ਦੇਹਰਾਦੂਨ
ਭਾਈ ਰਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ
ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ

ਭਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਰਸ਼ੀ
(ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ)
ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ
ਬੀਬੀ ਚੰਦਲਦੀਪ ਕੌਰ
(ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਰੀ ਜਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੋ ਜੀ

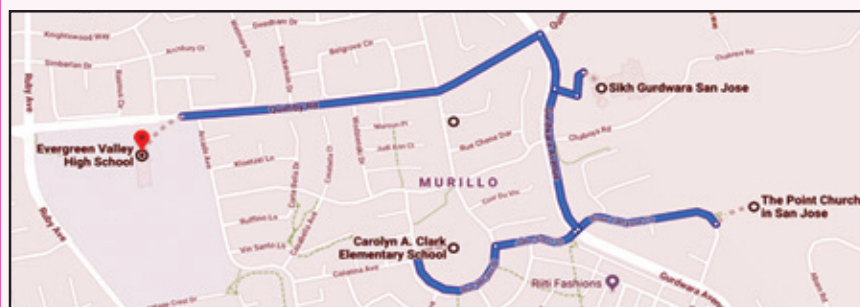
General Info: Dr. Charanjit Singh Pannu 408-646-3597

Sukhdev Singh Bainiwal 408-421-9463

Langer Seva: Harjinder Singh Ladhar 408-904-9158

Booth Reservations: Khushvinder P. Singh 408-507-1290

Parking available at Evergreen Valley High School, Carolyn Clark Elementary School, The Point Church. See Map for details.
Shuttle will be available for rides.

Call For Registration:

(Volleyball) Charan Singh Bhandal 408-482-1372

(Basketball) Jaswinder Singh Sohal 408-391-7013

Harjinder Singh Purewal 408-824-8762

Bhupinder Singh Dhillon 408-926-6650

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੰਗਰ: ਇਸ ਮੌਕੇ ਛੱਲੀਆਂ, ਗੰਨੇ ਦਾ ਰਸ, ਪਕੌੜੇ, ਫੋਲੋ-ਭਟੂਰੇ, ਸਬਜ਼ੀ-ਦਾਲ, ਲਸਣ-ਅਦਰਕ ਵਾਲੇ ਨਾਨ, ਫਰਾਈਆਂ ਤੇ ਬਰੈਡ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੰਦੋਬਸਤ